

עֵתֶר | יֵט

הפסיפס הישראלי | טבת תשפ"ד

עורכים: אבישר וסיון הר־שפי

מיסודו של מבוֹע

מקימו ועורכו הראשון

יעקב אבן־חן ז"ל

עריכה לשונית וניקוד: דוד הרבנד
תמונת שער: "אל נא יהי עולם בלי ירח... עוקד והנעקד והמזבזבז"
צבעי מים, 70*50 ס"מ, 2020
יצירות האומנות בגיליון: טליה פרי
עיצוב גרפי: מיכל קוטנר

©
כל הזכויות שמורות

עתר
יוצא לאור על ידי עמותת מבוע

טבת תשפ"ד (2024)

כתובת המערכת: atar670@gmail.com

הפקה:

הוצאת מכללת הרצוג - תבונות

המכללה האקדמית הרצוג

אלון שבות 9043300

טל' 02-9937333

פקס' 02-9932796

דוא"ל: tvunot@herzog.ac.il

ISSN 0541-5829

סדר הדברים

6 דבר העורכים

פסיפס

10	בגיא ההגירה	קלרינה פריבורקין
11	שבר כלי	
12	(על הקרוסלה ביריד הגדול)	טלי ניסן
13	סיכום הטיוול לירוחם	ישראל נטע
14	סיכום הטיוול לסופרפארם	
15	היסטוריה	חמוטל בר יוסף
16	תרופת סבתא	איריס שפירא ילון
17	אוקיינוס	
18	תערובת	חגית בת-אליעזר
19	שויון	
	זקני אברהם שלמה	ארי יארמיש
21	בצאתי מירושלים	
22	(יום השישי)	
23	טיול לילי בירושלים	גילי סילמן-אמואל
24	קו הפרדה לבן	עדי סגל ויסברגר
25	מקרה שהיה	רני רוזנטל
26	ולמקנהו	ארי יארמיש
29	התורה והים	רועי דר
32	קו לקו	אשר שאז
33	(העצים הגדולים מלכו בחצר)	אהובה רקנטי

שקופים

36	קשב	כנרת סמואל פולק
37	תערוכה בכפר שאול	
38	איש משם	רבקה פישביין עמנואל
39	ביום הראשון של השנה	גיאת עינת
40	(קפצתי לדירה החדשה)	
41	פרי התהילה	רועי דר

קדע

50	ברכות כ"ד	שמואל פלג
52	יושב בדין	
53	סינדרוס	מיתר הלל קורמן
54	הקיר החיצוני	מולי פלג
55	ערבים זה לזה	
56	רוץ, ברח	לארי וייסמן
	הטנק	אודליה גולדמן
57	הבדלה	
58	שירי זעקה	יפעת גלבר
59	שנינו קרעים של קרקעות	צוריאל אסף
60	(ממחטה ירקה על עץ)	
61	(להתקרב אל האדם)	תומר צלנר
63	(הכל נטול קשרים נפרע)	
64	שירה רצינית	צבי סלע
65	(שנינו בקליפת אגו)	חגית קופפר צ'רקה
	(ובתווך)	
66	(ולו בתוך מים)	
67	נחמה	כנרת סמואל פולק
72	דפנות	עדן הכהן
78	מה יהא על החיבוק	שפי רוזנצוויג
79	זולתי	
80	להשתנות	
81	שיר חסידי	אשר שאז
82	ארץ אבות	לארי וייסמן

חדרים

86	בני	חנן סבח טייכר
87	לוליינות	גיא עינת
88	המנון לייאוש	נחום אבניאל
90	תרדמת	אילת צבע יונגסטר
91	תקווה	
92	בשוכבי ובקומי	אפרת ביגמן
93	בקשה	רונית מזוז
	(אבי מורי)	הדסה חוה פרומר
94	(תבורך אמי)	
95	סמוי	כנרת סמואל פולק
96	חידה לעת ערב	

ארץ

98	כעין ארץ	איתן דקל
99	תרצה, תמצא ותימצא	
100	וכבר הורינו (אינספור פעמים)	מרב קינן
101	הים נהיר היום	
102	(לא, לא אנדר שום נדר)	סבינה מסג
103	לסעוד את הלב שקיות	רחל נפרסטק
105	בערוגה שלי	
106	לוח משדרי הקיץ	דרור שקולניק
107	אחינו מלכנו	סיון הרזשפי
115	פואמה לא ידועה מאת אלי ויזל	דניאל רייזר
119	סיפורו של ניגון	אלי ויזל
140		על אודות האומנות המלווה

דבר העורכים

בגיליון יט של 'עתר' ניסינו לגעת ב"פסיפס הישראלי" בעקבות סוגיית הרפורמה המשפטית והשסע החברתי-פוליטי שצף בעקבותיה ונחוזה בעוצמה במהלך תשפ"ג. קיווינו לגעת בקשת התחושות, החרדות והתקוות, הייחודיות והמשותפות לחלקיה השונים של החברה הישראלית.

הגיליון היה אמור לראות אור בסופו של חודש הרחמים והסליחות שנהפך עלינו והיה לחרב ופורענות. הלוחות הטקטוניים של המציאות הישראלית נעים וקשה לחזות מה יוליד יום, אך סוגיות העומק העומדות במקד גיליון זה לא נעלמו ואף הן חלק מאבני היסוד שיעצבו את חיינו ואשר יצטרכו למצוא את מקומן המתוקן יותר (יש לקוות) בסדר החדש.

בגיליון חמישה שערים. השער הראשון, "פסיפס", צולל אל הפסיפס עצמו, "בליל אותיות / זרות, מוזרות / שרקדו בצבעים שונים: / אנדמנש / ספסיבה / בנתי...". ומשרטט נתיבים שונים העוברים בו ואשר ניתן לפסוע בהם. האם הפסיפס הוא "שברי זוויות התפזרו על מדרכות הבטון / שהיה עלינו לטאטא. / או טאטע, / טאטע", או שמא הוא סוסים דוהרים מזהב, "מערבליים את כל / המנגינות הרחוקות". האם הפסיפס הוא יופיו של האריג הצבעוני, או תחושות של דחייה, מחיקה ושדים עדתיים, שאולי מוטב להרחיק מהם "עד לים הרחום הנרחב / מסיר בלואים ונצות / ומשנה בין כלם?"

השער השני, "שקופים", מקדיש מבט רגיש ואנושי לשוליים הבלתי נראים של החברה, לשכבות החלשות שהן לרוב "הפקר לריקנות מבט" – נפגעי אלימות ותקיפה מינית, חולי נפש, עניים, מחוסרי-דיוור, מהגרים, ילדי חינוך מיוחד. עולה המתח בין מרכז ושוליים, החשש והאחריות מול "האחר", והתמוססות ההפרדות: "ראיתי אותו והבטתי בי".

השער השלישי, "קרע", נוגע בתחושות קרע והתפוררות. כיצד במקום להתכנס יחדיו תחת הטלית אנו חוצצים בה וקורעים בה "דעות חרוצות בבשר / החי, על כל דבר ודבר", "שפה שמשפעים בה", "חשדנות בבחונות / בדלתות הנחרצות לסדק / באישונים

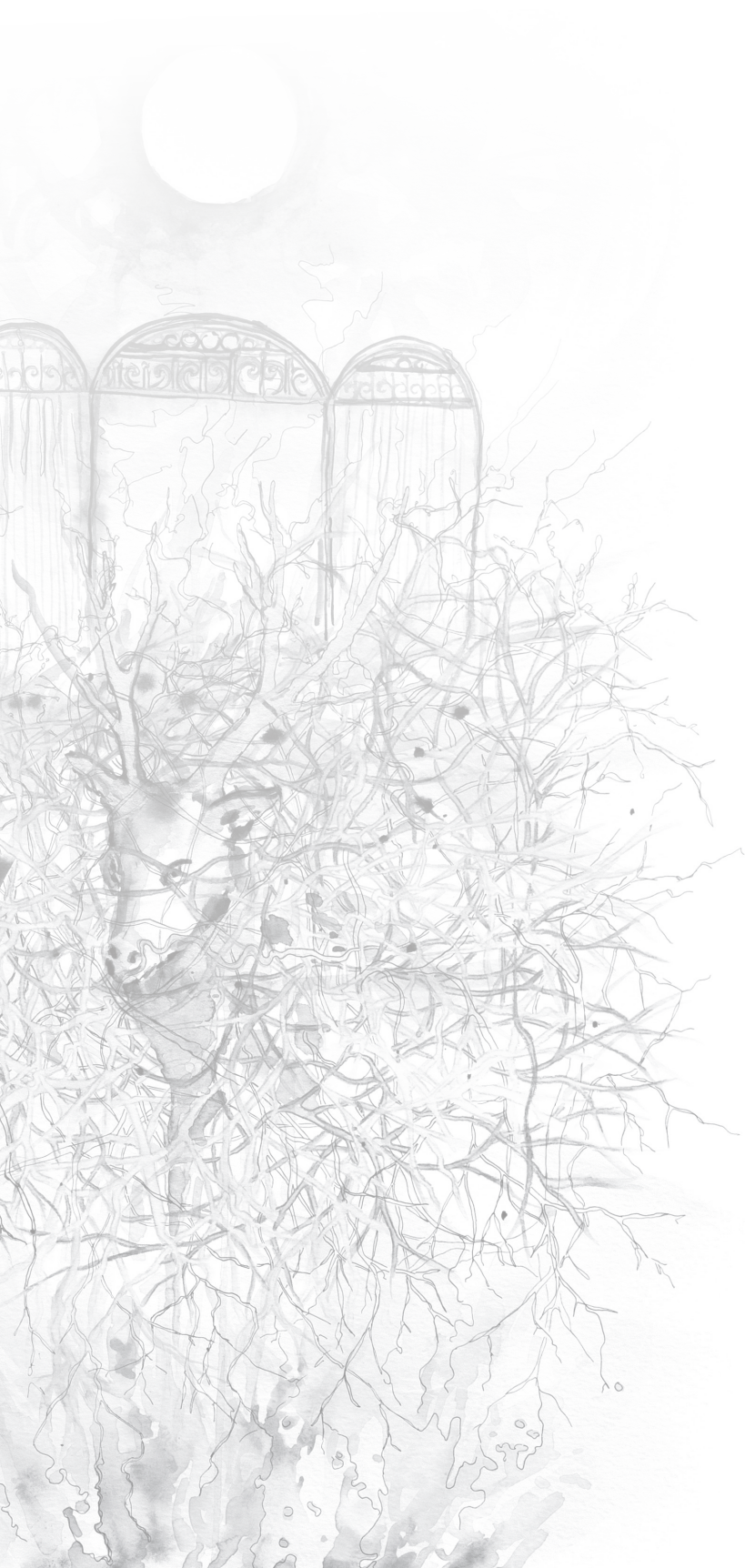
הסוֹרְקִים תְּנוּעוֹת שֶׁל אֲחָרִים". מתוך הפירוק עולה הרצון לתקן, לאחות, לצאת מצרות המוחין והעיניים ו"לְהֵבִיט מִבֶּט יָשִׁיר, עֲשִׂיר יוֹתֵר וְרָחֵב", הן במציאות הכללית והן בזו הפרטית, אדם אל אדם, איש אל רעהו: "לְהִתְקַרֵּב אֶל אָדָם / מְנוּעֵי שְׂקָטִים, / אֵךְ הוֹלֵם הוּא מִבְּפָנַי / עֵינָיו פְּקוּחוֹת כְּכִלְגִּיּוֹת".

השער הרביעי, "חדרים", נותן חרך הצצה אל מה שמתרחש במרחב האישי ביותר על רקע ההקשר הכללי שטופל בשערים הקודמים – כיצד שסע פוליטי-חברתי מקרין על התנהלות היחיד, על חיי הנפש, על יחסי הזוג, על דאגות ההורה, על האמון באדם ובחיים ועל האמונה באלוהים? השער נע בין "המנון לייאוש" לבין שירת התקווה; בין פחד, הגנות וביצרון לבין אפשרות מפגש: "תַּת-מוֹדָע שְׁלִי נִפְגָּשׁ בְּזֶה שְׁלֶךְ".

השער החמישי והאחרון, "ארץ", נוגע בקרקע שעליה כולנו דורכים, בנופי המולדת האהובים, בטבע הארץ-ישראלי המרפא. יש במבטו מתח בין האדמה כלו המשותף, המחבר, המשייך, מקום ברית – "אֲנִי עוֹבְרֵת הַטְּבָעָה: // אֲכַלְתִּי כָאֵן – / תְּמִיד אָשׁוּב 'הַבֵּיתָה'", לבין האדמה כסלע מחלוקת – "הִנֵּה הַפֶּעַר – / מֶה קָיָם וּמֶה דְמִיּוֹן רֹעוּ [...] אָדָם כָּאֵין אֶרֶץ, / אֲדַמָּה שֶׁבְּגִלְלוֹ", "כִּכְף יִדְנוּ מִפֶּה / וְתַת-קֶרֶקַע עוֹרֶקֶת מְעוֹר".

הגיליון נחתם בפואמה של אלי ויזל, מתורגמת לראשונה לעברית בידי דניאל רייזר. הפואמה מציגה דילמה מעוררת יראה הנוגעת בעומק במתח שבין היחיד ליחד, בתוככי הקהילה היהודית בימי השואה, ומהדהדת את הימים ההם בזמן הזה.

פסיפס

קלרינה פריבורקין | בגיא ההגירה

עמדנו יחד והיינו כחולמים,
עינינו נסדקות בשמש היוקדת
וידענו –
דבר לא יהיה כפי שהיה
עצי הדקל מול כחל של ים.

ענני הנוצה דרשו:
"דברו עברית!"

שפענו את לשוננו,
שנסנו את מתנינו
ולחצנו על ההדק.
שברי זהויות התפזרו על מדרכות הבטון
שהיה עלינו לטאטא.
אוי טאטע,
טאטע...

שבר כלי

המורה מדברת אלי בשפה זרה.
רק שפתי נעות וקולי לא ישמע.
"היא לא מבינה".

אלמת התהלכתי ביניכם שנה
כרוח בעלי שלכת.
צמחתי לשון עברית,
השלתי את עורי,
הפכתי דומה לכם.

שלושים שנה אחרי –
עדין שונה.
מרססת גרפיטי דוקרני
בין חדרי הלב,
מדביקה שברי עבר
לכלי שלם אחד.

טלי ניסן

*

על הקרוסלה בִּיריד הגדול
דָּהְרוּ סוסים מְזֻהָב.
מְעַרְבְּלִים אֶת כָּל
הַמְנַגֵּינֹת הָרְחוֹקוֹת
שֶׁהִגִּיעוּ לְרְחוֹב קֹדֶשׁ.
סוֹבְבוֹת בְּלִיל אוֹתִיּוֹת
זֹרוֹת, מוֹזְרוֹת
שֶׁרָקְדוּ בְּצַבְעֵים שׁוֹנִים:
אֲנֵדְמָנֶשׁ
סְפִסְיָה
בְּנֵתִי...
לְעֵינֵי סֶבְתֵי הַרְכוֹת

ישראל נטע | סיכום הטיוול לירוחם

הכביש מנמנס. אי פה אי שם איזה רוכב אופנים צבעוני על רקע גבעות התאקי. בדידותו של הרוכב למרחקים ארבים. נידת משטרה אורבת לנהגי השבת, גמל אזור לתחנת אוטובוס. ירוחם.

עזובת מרחקים, מודה לאל הטוב על השקט. איש עטוי טלית חוצה את הרחוב הראשי, מביט בי, בלא חיוך. אנחנו רוכבים אל תוך המכתש. דה גריט מכתש גדול אומר השלט המנקב.

יפי עוצר נשימה, 25 מיליון שנה נעצרת הנשימה מנפלאות השבר הסורי, איך שהקאב עוד אחוז בצוקים. וציון: את הרב אמנון אני יביא לכם עם העשרים וחמש מיליון שנה שלכם. ירוחם השם על האשכנזים.

שכבות הצר מתפתלות לארך המצוק. סרגל פסי הרכבת של המפעלים חוצה את הוואדי, ספינה לבנה, יודעת כל, תשוט באטמוספירה. ירוחם אהובתי.

בלובי של המלון חבורת אורחים משוחחים בשפה נעימה: זכרונות מהבית, מהשכונה המערבת. כמה מהגברים חוזרים מבית הכנסת – נשיקה לאשה, כאלו לא התראו חדשים. חבוק לחברים. מסרת מרוקו טהורה, הוא אומר, מקפל את הטלית בקפידה. רוכב כביש בדרך יעבר ממול.

ועוד אחד. בגדי השבת שלהם. ירוחם שקטה.

סיכום הטיול לסופרפארם

בסוף היא אָמְרָה בְּטֹלְפוֹן עַד עֶשֶׂר וְחֲצִי בְּסִמְטַת הַפְּלֶדָה שְׁתִּים-עֶשְׂרֵה, שָׁעָה חֲכִיתִי עַל הַקּוֹ. סִמְטַת הַפְּלֶדָה אֵינָה עוֹנָה. אֲדַל לֹא לְרוֹץ תַּפְּסִיקִי כָּבֵד לְהַשְׁתּוֹלֵל בְּמִבְטָא רוֹסִי כָּבֵד הַסְּבֵתָא, אֲדַל תְּזַהְרִי. לְקַחְתִּי מִסְפָּר: מֵאֲתִים וּשְׁתִּים. כְּמָה חוֹלִים הַחֶרֶף הַזֶּה נִדְאָם הַתְּלוּנָן. אֵינָה תִימוֹנִי שְׁלוֹף צִיּוֹת אוֹמֵר שְׁלוֹם לְכֶלֶם, טוֹב, הוּא מְכִיר אֵת כֶּלֶם, נִדְנַדְתִּי לוֹ שְׁלוֹם גַּם. אֲזֵי אֲבֵא שְׁלָךְ הִיָּה קוֹף הוּא אוֹמֵר, רַחֲמֵנָא לִיְצֵלָן. אֲנִי מְכִיר אֶחָד הִיָּה קְבוּצָנִיק, מֵהַשּׁוֹמֵר צְעִיר 'סִתְכַל עֲלִיו עֲכָשׁוּ פֵאוֹת עַד הֵנָּה לֹא תֵאֱמִין חֵס וְחִלְיָה שְׂאֲבֵא שְׁלָךְ הִיָּה קוֹף. שְׁנֵי אֶפְרִיקָאִים יוֹשְׁבִים בְּצַד, מִסְפָּר: מֵאֲתִים וְאַחַת. שְׁנֵיהֶם בְּסַנְדְּלִים. שְׁנֵי אֶפְרִיקָאִים בְּסַנְדְּלִי אֵילַת בְּאֲמָצַע הַסּוּפָה: זוּג סַנְדְּלִים אֶחָד בְּצוֹרֶת דָּג יֶרֶק בְּהִיר זוֹהַר, הַשְּׁנֵי דוֹלְפִין. תִּיבִים לְצֵלֶם אֵת הַסַּנְדְּלִי אֵילַת דוֹלְפִין יֶרֶק זוֹהַר צוֹעֲדִים מַעֲדָנוֹת אֶל הַדְּלָפֶק. מִסְתַּבֵּר: הַדוֹלְפִין הוּא רַק הַמְּלוּוָה. נִדְאָם מִסְבִּיר בְּסִבְלָנוֹת: כֹּל עֶרֶב אַחֲרֵי הָאֶכֶל, עַד יוֹם שְׁלוֹשׁ. אֵין אֶכֶל. כְּמָה חוֹלִים הַחֶרֶף הַזֶּה. אֵינָה צְעִירֶצִיק נַעֲמָד לִידֵי. כְּלוֹ חֲלִיפַת טְרַנִּינג בּוֹהֶקַת וְלוֹגוֹ שֶׁל בְּרִצְלוֹנָה כְּדוֹרְגֵל. מְגַהֵץ לְמַשְׁעִי. חֶדֶשׁ בּוֹנְבוֹן. אוֹלִי שְׁפַעַת. אוֹלִי מִי יוֹדַע מָה. סִמְטַת הַפְּלֶדָה, הַכֹּל יָכוֹל לְהִיוֹת, נִדְאָם אָמֵר, וְלֹא לְקַיֵּם יַחֲסִי מִין, כְּכָה אֲתָה לּוֹקַח אֵת הַמְּזוּרֵק וּמְצַמִּיד אוֹתוֹ לְשְׁפוּפֶרֶת וְשׁוֹאֵב. חֲמַשׁ יָמִים לֹא לְקַיֵּם. אֲדַל רְצָה לְסִבְתָּא, בְּאֲבוּלָה, גַּם אֲנִי רוֹצֵה סַנְדְּל כְּזֶה. בְּאֲבוּלָה.

חמוטל בר יוסף | היסטוריה

בשנת 1939 קבלה אמי,
חברת קבוץ השומר הצעיר,
מכתב מאמה הבורגנית:
האם כדאי, לדעתך, שאסע לפלסטינה?
לא כדאי, כתבה לה אמי באצבעות מחספסות,
כאן לא יהיו לך משרתים.
גם תכשיטים, שאת כל כך אוהבת,
טבעת נשואין אפלו, רעים הם בעינינו.

בשנת 1949 התנדבה אמי,
שזה עתה שכלה את בנה היחיד,
לעזר במעברה.
איזו עזרה את צריכה? שאלה אמי
את האשה העיראקית.
את יכולה לשים לי לק?
שאלה האשה והושיטה לאמי
אצבעות ארכות, ענגות, עדויות טבעות.

אירים שפירא ילון | תרופת סבתא

בעוד רגע
השד הזה יעבר,
גם השד הזה יחזר
לגדלו.

זה ענין כרוני, טיבן של מפלצות
שאי אפשר לגרשן.

להזכר בטעם ספריות השקדים המתוק
שסבתא היתה מחביאה עבורי עמק
במזנון הישן (בדירת שלושה תדרים,
שם גדלה ששה ילדים),
בסלון

במגרת סתרים
תחת קפסת-עץ קטנה ובה
"שדים מדברים בקולות של אנשים"
בעברית, בערבית,
שכנות טובה על מרקע משגע
בעולם עתיר-אמונה.

לבד בחשך המעיק להביט
רחוק.
בינתים לשרק,
לאכל משהו מלוח עם שמשום
ולהרפות.

השד יחזר לבקבוק.

אוקיינוס

וְאֶסְפֶּתְּ דְמַעוֹתַי לְתוֹךְ צַדִּיקָה פְּתוּחָה
וְלַחֲשֵׁת בְּקוֹנֵכֵית אֲזִנִּי, הַלֹּאִי
וְהִיִּיתִי יָכוֹל לְרַפֵּא אוֹתְךָ, אֶהְוֶבְתִּי,
לְרַפֵּא
אֵת כָּל הַנְּשִׁים בְּעוֹלָם
שֶׁכָּאָבוּ. שֶׁנִּנְטְשׁוּ.

לְהוֹקִיר, לְאַסֹּף וּלְהַחְזִיר
אֵת דְמַעוֹת כָּל הַנְּשִׁים שֶׁכָּבוּ
לְאַדְמַת הַיָּם.
שֶׁבָּעָה דוֹרוֹת אַחֲרָה
וְשֶׁבָּעָה קְדִימָה.

לְצַדִּי, סִבְתָּא־לוֹלוּ וְאִמָּא
מְחִיכוֹת אֵלַי,
זוֹרְחוֹת אֵלַי בּוֹכְבֵי עֵינַיִם עוֹטְפוֹת
מְרַחְפוֹת מְעֵלֵי שְׁקוּפוֹת
מִמְרוֹם יָם־רִקִּיעַ,

לוֹחֲשׁוֹת בְּדַמָּמָה בְּאֲזִנֵי הָאֲחֶרֶת
"אֲבוֹס עֵינָאֵכ, יָא בְנֵהֲתִי"
טוֹב שְׁחִכִית לוֹ,
טוֹב שֶׁהִגִּיעַ.

חגית בת-אליעזר | תערובת

הוֹרִיד בְּחָרוֹ וְעָלוּ
אֶל מַפְגֵּשׁ הַיְבָשׁוֹת
שָׁנוּ וְעִבְרָתוֹ
לִיפֵי הַשְּׁמוֹת הַמְּקוֹמִיִּים

הִקְסְמוּ מֵהַבְּדִלִים
עֲרַבְבוּ אֶת מֵיטֵב תְּכוֹנוֹתֵיהֶם
לְאֶפֶס הַסְּבוּי
שֶׁל בְּטוּי גְּנִים מְחֻלִּים

אֵל תַּחֲקֹר בְּשָׂרָשִׁים
מִן הָעֵבֶר הַרְחוֹק
אֶתְהָ אָדָם קְרוֹב
הַמֵּתְבַטֵּא בְּמִבְטֵי עֵתִיד

שוויון

עיר-הר-נמל
מהתחתית עד לפסגה
מדרגת
מפלה:
לא כלם לחסד-על

מפצה בילדות זכירה
טעונה גדושה
במעלה הסמטאות
במורד המדרגות
עד לים הרחוס הנרחב
מסיר בלזאים ונוצות
ומשוה בין כלם

לתפוס את המקום, אקריליק על בד, 70*60 ס"מ, 2021

ארי יארמיש | זקני אברהם שלמה

בתמונה מחתנת סבי הוא יושב כמלך בגדוד, זקן לבן וסט שחר
 וחיוך מרחף עד נמל תל אביב שם אני עומד מביט אל האפק ומסביר
 לבני 'בקצה מערב יש ארץ שנקראת אמריקה ומשם הגענו לכאן'.
 בטח זיידע אברהם שלמה עמד כך עם סבי לואי על ברקיו בנמל ניו
 יורק והצביע אל פֿרשת דרכים ישנה בין פֿשמישל לבערין, שם איש
 עם תרמיל ועינים בווערות עומד ומצביע לעבר ארצות אשכנז לפני
 המות השחר. ומשם בארה לנמל קטן בבארי של גולת איטליה,
 שם בלבוש דק עומד אחד מאבות אבותי מצביע לעבר נמל יפו
 ולוחש לנכדו בארמית גלילית 'מן תמן אנא קאתינא, מתמן'. וכך
 הם הדברים גלגל חוזר למקומו.

בצאתי מירושלים

הבתים שלי נחרבו
 גם המחין נשפכו
 לארץ כביש אחת
 בואכה בני ברק,
 במוצא בנו גשר גדול ואדיש
 לקצר זמן הרצים
 מכוניות קוברות מתחתן
 עץ זית בן אלף שנים
 ומענן בעש"ט שטהר לִבבות נפולים,
 איש במדים מגרש אותי
 לחפר בור בתנור אש
 תחת גשרי ביתי באויר העולם

אב תש"ף ירושלים-בני-ברק

*

יום הששי
אָבֶק וּדְרָכִים מֵתַנְקִים
מִזְגִּיגִית עֵינַי,
מֵעֵקָה חֲלוּד עָלְיוּ הַשְּׁעָנִתִי
לִילוֹת נְעוּרֵי מָטֶל בְּאוֹר רֶדֶד
רוּחַ קִלָּה עַל מִרְפָּסֶת אִמִּי
יוֹנָה רוֹקֶדֶת עַל גֶּגֶג
זְכָרוֹן כְּמוֹ צְעִיף מְשִׁי
שָׁבֶת

גילי סילמן-אמויאל | טיול לילי בירושלים

על צלע הקר,
בתי-אב בווערים
כמו נרות של שבת.

על צלע התל,
הבתים הם נרות
לרגלי עוברי-ארח.

דולקים אחריהם,
תרים אחר:
הבית.

עדי סגל ויסברגר | קו הפרדה לבן

מוסא מהלך חלצתו מיזעת
ערמת עפיונים צבעוניים בידיו
בין המכוניות מנסה למכר
חלום של ילדים מרצים
להורים היושבים מתשים
במוגן מאחורי ההגה.

במרחק שני נתיבים ועולם
מנחם מענדל מקפץ
פאותיו השחרות רוקדות
מפיץ עלונים לקראת שבת המלכה
לכל המסכים לפתח את החלון החשמלי
ואת הדעת.

אור הופך לירוק
תנועה זורמת,
נהגים חולפים
מוסא ומענדל נותרים
שותקים את החיים
בהצטלבות.

רני רוזנטל | מקרה שהיה

אֲמִשִּׁיךְ לְהִזְכֹּר וְתִמִּיד יִצְבְּטוּ בְּלִבִּי
מִלְקַחֵי בְרוֹזֵל קְפוּאִים
טָרַם סִימוֹ הַמְּלִים לְהַפְּלִט וּכְבָּר זִנְקָתִי לְבָלְעֹן
לִפְנֵי שְׁתַּחֲלֻנָּה לְהִדְהֵד, לֹא הָיָה סְכוּי
אוֹתָהּ אֲמִירָה שְׁנוֹלְדָה וְהִזְדַּקְנָה בְּחֹטָא
וּמִתְפַּרְנֶסֶת מִמִּידַע קְלוּקֵל וְכַעוּרָה בְּלָה
וְזִדּוֹנָה הַתְּרוֹקֵן מִתְכֹּן
שְׁנֵתָה עוֹרָה בְּחֹטֵף וְהִפְכָּה שְׁנוֹאֵת נַפְשִׁי
כְּשִׂידִית נִתְקַלָּה בְּמִסְגֵּרֵת וְדָלֵת נִפְתְּחָה בְּקִשְׁיִים
וְאֲמַרְתִּי עֲבוּדָה עֲרֵבִית לְחֵבֵר הָעֲרָבִי שְׁלִי

ארי יארמיש | ולמקנהו

"ויעקב נסע סכתה, ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכת"
מוקדש באהבה לאחיי אברם וישרא

יעקב גר על גבעה קטנה בספר המדבר

קוראים לו אברם

ולאשתו אורית

יש לו מנין בלבי שמירה ועדר כבשים

קרן חונה עומד באויר

מחכה לכביש שיוזרע חלומות תלויים באדמת טרשים

נדונה של צפורי שיר מזמרים בחצר

הברחו לכאן מדירה קטנה במרכז

אומרים שהם טובים לעצי זית חולים

לב חלול צריך שיפילו בו תקנה,

כאן רוחות חוצבות פנים

כבשים חורשים ידים

וגבעה חשופה מזמינה אשפיוזי טלאים

שמנמרים שיחים בפסות צמר קטנות

אני בודק את כוון הרוח

ומוצא כוון תפלה חדש

תכף הגשם יבוא

האדמה תחונה

והדרך נשפכת לעמק

אתמול הכלבה ילדה גורים

בצבע חום לבן

כחול השמים משתקף בעינים סקרניות

ריח גלילי צאן הוא ריח אדמה נטועה

אומר ישרא

השער מדבלל תמיד

חלומות קש קטנים אחוזים בו

מזריחים כוכבים בקפוצ'ון שחר

גבעה וחצי תחת ידו

הוא והכלב בבקתה קטנה

כאן ליד, בגב ההר

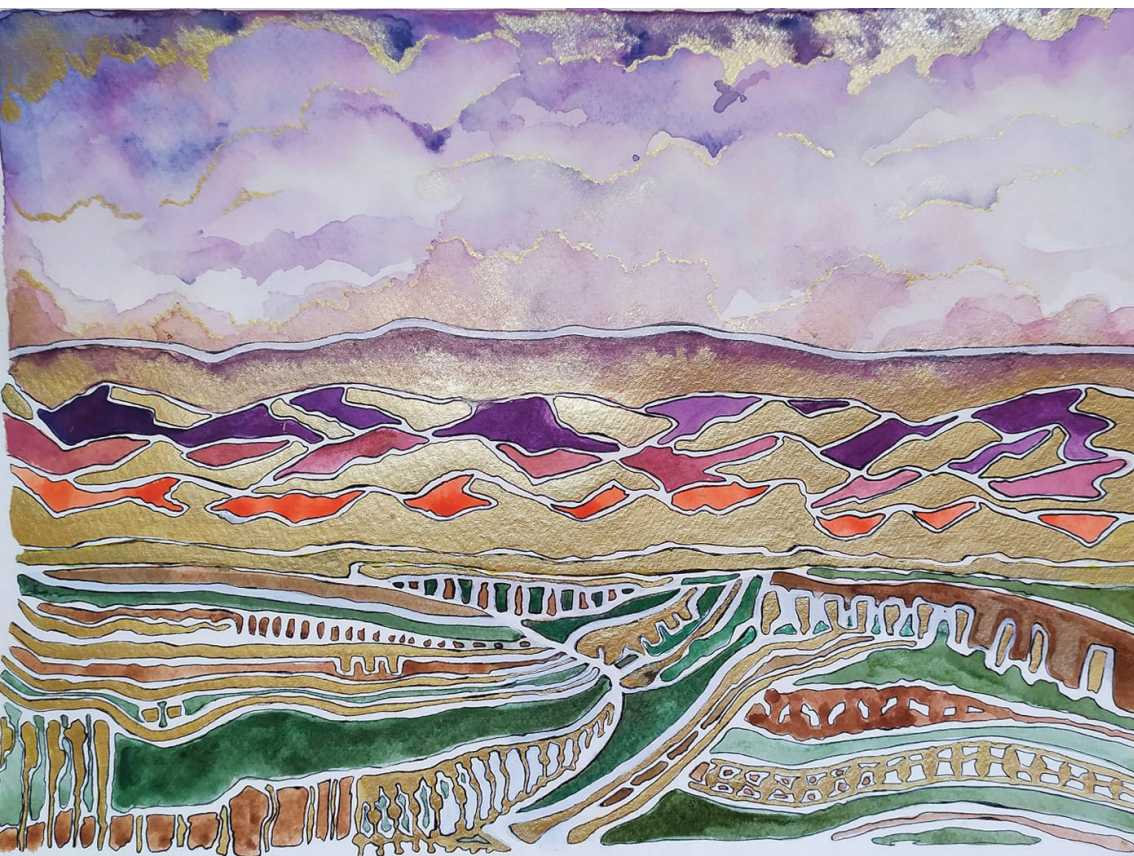
נְחֵמָה מִתְבַּשְׁלֵת עַל אִשׁ קִטְנָה
בְּרוּחַ פְּרָצִים
מִשְׂכִּיחָה לִילוּת שְׁחָרִים
אוֹסֶפֶת פְּסוּת זְכָרוֹן,

חֶרֶף בְּפֶתַח
אֲבָרָם בּוֹנֵה סְכוּת לְצֵאן
טְלָאִים נַעֲשִׂים כְּבָשִׂים
כְּבָשִׂים נַעֲשִׂים חִלּוּמוֹת
חִלּוּמוֹת סוֹפֵם לְהִתְגַּשֵּׁם
עַל אֲדָמָה יִבְשָׁה
הַבְּצֵרֶת חֲמָקָה אֶל הָעֵבֶר הָאֲחֵר
כָּאֵן עוֹמְדִים תָּמִיד רִגַע לִפְנֵי
גֶשֶׁם

חֶרֶף שְׁלֵם כְּבָשִׂים יֹאכְלוּ סְעוּדוֹת דְּשָׁנוֹת
בְּסִכָּה גְדוֹלָה
בְּאֲבִיב דוֹר טְלָאִים חֲדָשׁ
יִלְחֵד עֹשֵׁב טְרִי
'עוֹד תִּרְאֶה' הוּא אוֹמֵר
'עוֹד תִּרְאֶה'

רוּחַ נוֹשֶׁבֶת מִהָרִי מוֹאֵב
וַיֵּשׁ עָנָן בְּשָׁמַיִם

סוכות תשפ"ב

להרכיב מחדש את תקוע ב', צבעי מים ודיו זהב על נייר, A4, 2019

רועי דר | התורה והים

תינוק צווח בבית המדרש. צמודים וצפופים ישבו המתפללים וצעקו, קיוו שמתוך שייתלו בחוזק קולם כך תימשך מחשבתם אחר צעקותיהם ולא יאבדו את הקושיה. כיוון שמצאו את הקושיה איבדו את התינוק, והוא הגביר יללותו מעגלתו לצד אביו המשולהב מהגמרא. הבליחה בו מחשבה של פתרון. דוד הכה על השולחן מעוצם התרגשות. שבועיים ניגח ראשו בסוגיה והינה מציץ קצה של חוט, עכשיו, שעה שאשתו נחה מהעבודה והוא משגיח על בנו בבית המדרש. הוא נזכר בתינוק המיילל. נשק לקודקודו, נשאו בין ידיו, התנענע עימו ושר לו שיר ערש עד שעניו צחקו ושפתיו התחייכו ושתק. בינתיים פרחה הסוגיה מראשו ונמלטה. פשפש בזיכרונו אך קצה החוט חמק. התינוק הרגיש שאביו לא עימו והוסיף לבכות עד ששוב שם את ליבו רק עליו. התשובה התאדתה ודוד התייאש מלחפשה, כיוון שהתייאש נפרץ חרץ דרכו השתחלו הרהורי פחד ודאגה. לא הרבה כסף משתכר אברך צעיר בישיבה, ושכר רב משלם מי שמתגורר בירושלים. תינוק אוכל וגדל וגדל ואוכל. ככל שגדל אוכל, ככל שאוכל מתייקר. וכסף אין. "בית בישראל צריך שתורה תהיה נר לרגליו, ואין התורה מאירה אלא למי שממית עצמו עליה", מלמל, ניסה להתאזר בגבורה. התינוק נרדם בזרועותיו, הניחו חזרה בעגלה ואמר לעצמו שיסלק מחשבותיו וינצל את ההזדמנות להיזכר בתשובה שאבדה. במקום זאת התעופפו מחשבותיו לים, לזיכרון של אחת מאותן שבתות תל אביביות בימי הקיץ הארוכים לפני שחזר בתשובה, בשעת בין שמשות, אותה עת ששומרי מצוות בעם ישראל סועדים סעודה שלישית ובעד חלונותיהם גולל הקב"ה את אור הקודש של היום השביעי בכוכבים הגנוזים בחשכה של ששת ימי המעשה. הרוחצים והרוחצות השתרעו כמעט עירומים אחד תחת הצל של השני בחלקת חול קטנה, ומעבר לעדת הרוחצים התפשט החוף ונמתח אל האינסוף. דוד היה מהבודדים שהתרחקו מההמון, שכב על הגב והגאות ליחכה את כפות רגליו. כשהשמש נמוכה שעת אחדות וענווה היא בעולם, אור סמוק התנוצץ בשמיים, על פני המים, על עדת הרוחצים, אף עליו. אור משותף, ורוד נוגה. נהיה האור סגלגל, והאפיל והאפיל עד שבסוף לא ראה את האנשים, ורובם עזבו ממילא, לבדו נותר מול הים השחור ונרעד. "לכן הם מתקבצים", הביין, "אדם לבד מול הים מבין שהוא כלום ושום דבר.

עכשיו הוא שקט, עכשיו הוא שְׁלוֹ, אבל אתה אף פעם לא יודע מתי יתהפך, מתי יבלע אותך כמו גרגר של חול, בהפתעה סתם כך. לכן כולם שם, יש הרגשה של ביטחון בזה. אחד ועוד אחד ועוד אחד ואתה כבר לא כל כך קטן". עד כאן הזיכרון. מכאן בבית המדרש. רחוק מהים, רחוק מהילדות. קרוב לילדו, קרוב לגמרא. פרושה הגמרא תחת אפו ועיניו נעוצות במילים, בוחנות כל אות, חוזרות לרש"י, לתוספות ומגששות אחר רמז. ההיגיון חייב למצוא תשובה לתעלומה. הוא מתפתה לוותר, להרהר, לעגל פינות ולא להתעקש על הנקודה, אך הוא יושב בסבלנות עם החכה ולא ייתן שינה לעיניו ותנומה לעפעפיו עד שתשוב התשובה שחמקה לו לידי. הוא לא יחזור בידים ריקות לאשתו הביתה. השולחן בביתו ערוך. אשתו, ילדו שנולד וילדיו שיוולדו בעתיד לבוא מסובין לשולחן ומחכים שיביא תורה. אם אין תורה אין קמח. אם אין קמח אין תורה. "חכם דוד", הגיח יונתן מאחוריו שעה שהצטמק ממצוקותיו. דוד הסתובב בבהלה, השפיל עיניו כדרך הפושעים שנתפסו בקלקלתם, התאמץ להיראות שְׁלוֹ, אגלי זיעה בצבצו על פניו. אמר: "מה שלומך?". "שלומי טוב חכם דוד, אני מפריע?". "לא, ממש ממש לא". רגע עמד לידו ודוד יושב, תהה מה רוצה זה ממנו ולמה הוא עומד כגולם מעליו. "אז נלמד?" שאל יונתן, ואז נזכר שקבעו בתחילת השבוע ללמוד יחד ביום זה בשעה זאת ומרוב דאגותיו שכח. "כן בוודאי, בוא שב", אמר. לא זכר מה קבעו ללמוד ונמנע לשאול פן יוודע ששכח. יונתן הביא שני בבא מציעא. יונתן בחור לא צעיר ולא זקן, אך לאן שהוא הולך רוח זקנה מתלווה אליו וכובשת כל סביבותיו. דיבורו זקן ומשונה, הילוכו איטי וכבד, מבטו יגע ויעף ומשקפיו גדולים וכבדים. מיום שנולד חלם יונתן להיות זקן חכם, ובשנים האחרונות נעתר גופו לחלומו. שִׁעְרו מידלדל ונכחד מיום ליום מקרקפתו, והיכן שלא נכחד מלבין בקצותיו. מקצותיו ומטה נחרצים ואדיות עמוקים ומשתפלים לכל רוחב מצחו עד לגבות מבולגנות שכל שיערה בהן מזדקרת לצפון אחר. זהו יונתן ואלו עיטורי זקנתו להם חיכה מיום בריאתו שסוף סוף תתאים הופעתו לנפשו, נפש של זקן חכם. התחיל חכם זקן זה לגלגל את הסוגיה, העלילה הלכה והסתבכה לה, תחילתה עוד הצליח לשמור על ריכוזו וסופה נסו מחשבותיו לכל עבר. התלבט יונתן אם צודק רב זה או אחר והטיח שאלות, דוד ענה בהמהומי הבנה אך למעשה טבע כולו בהרהורים על עצמו ועל חייו. ועל חייו של מי יהרהר אם לא על חייו? הרבה חיים יש להרהר בהם, הרבה בניס ובנות יש לקב"ה שמשוטטים בעולמנו ומתגעגעים לאביהם. לעיתים ממצוקתם הרבה קוברים

מבטם בעפר, מפחדים להיכשל בהליכתם, וכיוון שכך לא רואים אחיהם ואחיותיהם שמחפשים אחריו בנתיבות שונות, כל נתיב סולל דרך שאין כמוה, ורק אם ירימו פניהם ויחדו נתיבותיהם לחיפוש אחד משותף יוכלו אולי למוצאו. נזקקת גבורה להרים את המבט. ברוך השם שזכה בעזר כנגדו, בלעדיה היה מתאבק כולו בעפר. דוד תהה על נתיבו של יונתן. תהה אם גם הוא מפחד על הכסף, תהה אם גם הוא חוזר בתשובה. תהה אם אשתו מושכת אותו מעלה או מטה, אם הוא שמח או ממורמר. תהה אם הוא סומך על החיים, תהה אם הוא מפחד מהים. רק ידע שיש לו דרך, והיא לא קלה. ברוך השם אף דרך אינה קלה. "חכם דוד, אייכה?" שאל משהבחין בחולמנות שבעיניו. "אני מצטער, הראש שלי לא פה היום", אמר. "קורה לטובים ביותר", ניחם. "תגיד יונתן, יש לך בעיות בחיים?". הוא צחק וגם דוד גיחך במבוכה. "משתמע שלך יש דאגות בחיים", אמר יונתן. "יש בעיות ולפעמים המוח כל כך נסתם מהן שאני שוכח שיש דבר נוסף מלבדן. אבל לא שאלתי כדי לספר על עצמי, שאלתי כדי לשמוע עליך, יונתן. אני רוצה לדעת אם גם אתה מודאג. אני רוצה לדעת שיש עוד אנשים מודאגים חוץ ממני בעולם", אמר. "גם אני מודאג", התוודה. דוד נדרך, כל גופו נשען קדימה לשמוע. "ומה אתה עושה עם זה?" שאל. התינוק נייעור וצווח. בית המדרש מורגל בתינוקות צווחים, בטבעיות חזקו המתפלפלים המצופפים את קולם. "מה אמרת?! שאל כשנכתשה תשובתו בהמולה. שוב לא שמע. קירב את אוזנו לפיו והלה צעק לאפרכסת. לא שמע. התייאש וצעק: "לא משנה!". הוא הרים את התינוק והתנענע עימו, רקד עימו, ניסה לשעשעו ונכשל. הם יצאו עם העגלה לרחוב והתינוק צווח. ישבו בגינה שקטה, ציפורים צייצו, פרחים לבלבו ופרפרים חגו ביניהם – והוא עוד בכה. החליפו מבטים, הוא והתינוק המתייפח, האב לא הבין את התינוק והתינוק בכה כי לא הבין אותו האב. חשב על אשתו, היא תדע מה לעשות. היא תדע מה לעשות שיירגעו, גם הוא וגם התינוק. ישבו כך, זה מתגעגע לאשתו וזה מתגעגע לאימו, עד שגמר בדעתו לחזור מוקדם. בבית יאגור כוחות למחר. ומחר יצליח וילמד תורה.

אשר שאז | קו לקו

חֹתְכִים אֶת יְלָדֵינוּ
מִטְבוֹר הַבַּיִת.
סוּג שֶׁל נוֹרָמָה
מְגוֹרִית

מִתְקַשֵּׁר מֵהַטֵּלְפוֹן הַבַּיִתִּי
לְמִתַּחַם קוֹ אֶל הַנָּיִד
לְגִשָּׁשׁ מָה קוֹרָה
בְּעוֹלָמוֹ הַפְּנִימִיָּה.

בְּרוּךְ ה'
הַכֹּל סַבְבָּה.

אהובה רקנטי

*

העצים הגדולים מלכו בחצר
הפירו את יושבי הבית הראשונים,
באשמורות אחרונות של לילה
הם לוחשים סודות
ונאלמים.

מי הילד שחרט על קיר הבית
אותיות מסלסלות ופרחים קטנים?
מה אמרו פסיעותיו הבהולות
באישון ליל עת נתלש מחלומו
לנוס?
העודו זוכר בית?

עכשו אנשים חדשים בתוך הבתים
שפתם עתיקה ולבושם שונה
לגעגועים שלהם מנגינה אחרת
ובחלומם נופים רחוקים
הם זוכרים בית שהיה.

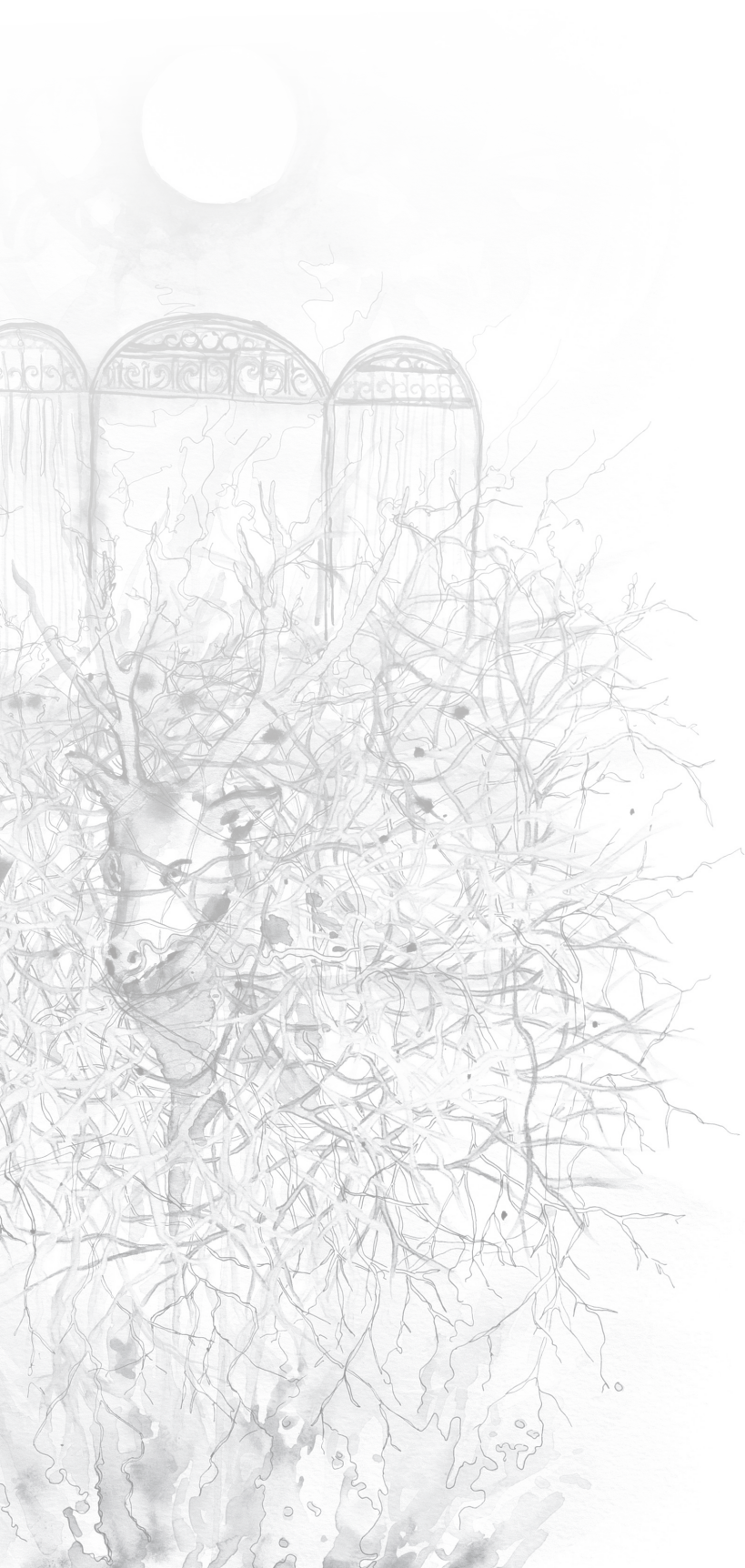
הקירות מחביאים מראות וזכרונות
זהב שחוט

בחצר לוחשים העצים הגדולים
ונאלמים.

מתוך סדרת "ארבעת יסודות ילדות"-אוויר, שמן על בד, 60*80 ס"מ, 2018

שקופים

כנרת סמואל פולק | קשב

היא אורזת בידים חבושות צנצנת דבש.
אין לי פוסט־טראומה היא אומרת והרעד נוזל
על הדפנות של
קול הזכוכית שלה

והאזן שלי רוצה להיות מקלט לנשים
אבל לפעמים המלים מחליקות במורד התעלות המפתלות
ונדמה הכל נעשה אפל יותר
והולך לאבוד בתהומות ההקשבה חסרת האונים והפשר.

תערוכה בכפר שאול

אָרְנִים. טְכְנִיקָה: חֲרִיטַת עֵץ עַל שָׁמַיִם

מִי הָאֵמֶן שֶׁעָשָׂאֲנִי

**

אִשָּׁה הוֹלֶכֶת עִם מִפְתָּחוֹת

הִיא לֹא מְאֻשָּׁפֹת כָּאֵן

אִשָּׁה שְׂמֵאֻשָּׁפֹת כָּאֵן אֵין לָהּ מִפְתָּחוֹת בְּיָד

**

מוֹרְשַׁת קָרֵב:

לְדֶרֶךְ בְּשִׁבְלֵי דִיר יֵאֲסִין הַרְגָּלִים מִתְמַגְנָטוֹת

לְקִרְבוֹת שְׂטֵמוֹנִים כָּאֵן

מִפְעֵם

מִהִיּוֹם

זֶה עֵדוֹן קָרֵב שֶׁל חַיִּים וּמּוֹת

**

פְּרִיּוֹלֵגִית:

בְּכַנְיָסָה שׂוֹאֲלִים אוֹתִי חֲצִי בְּצַחוֹק אִם בְּמִקְרָה אֲנִי חֲמוּשָׁה

אֲנִי לֹא.

צוֹחֶקֶת.

**

אֲנִי הוֹלֶכֶת כָּאֵן רָגַע לְבַד בְּשִׁבְלִי, בַּחֲשֶׁךְ

מְגַלָּה אֶת הַחֲשֵׁשׁ הַזֶּה

שׁוֹב, מֵהֶם,

וּבְאֵמֶת, מִהַרְגָּעִים שֶׁהִנְפֵּשׁ –

**

הֵילָרִים שֶׁלָּהּ מְלוּיִם אוֹתָהּ מִהַחֲנִיָּה לְיַד הַמְאֻפִּיהַ

חוֹצִים אֶתָּה אֶת הַכְּבִישׁ כְּמוֹ עוֹזְרִים לָהּ לְחַצוֹת תְּהוֹם שֶׁכָּבֵר נִפְלָה

אֵלֶיהָ

בשנת 2022 התקיים פרויקט אומנות במרכז הירושלמי לבריאות הנפש כפר שאול.

רַבְקָה פִּישְׁבִּיין עֲמִנוּאֵל | אִישׁ מִשֵּׁם

רְאִיתִי אוֹתוֹ, אֵת הָאִישׁ מִשֵּׁם
דּוֹמֵם עַל רִבְצוֹ
הַפֶּקֶר לְרִיקְנוֹת מִבֶּט
עוֹבֵר וְשׁוֹב עַל חִלְקָתוֹ

כְּמוֹ הֵיחָהּ הוּא לְוֹתֵן עַל חוֹף
מִבְקֵשׁ גְּאוֹת
שְׂדֵה עֵשֶׁב קָמַל טְרוֹם עֵתוֹ
מִבְכָּה מִיָּם

יֵשׁ אָדָם מִבְקֵשׁ דְּרָכּוֹ
כְּמַעוֹף צְפוֹר רְחוֹק מִלְּהַק
יֵשׁ הַמְקוֹנֵן אֲבָדָנָהּ

יֵשׁ בּוֹנֵה קִנּוֹ
כְּנִמְלָה עוֹרֶמֶת רְגְבֵי אֶרֶץ
יֵשׁ הַמוֹחֵל קוֹקֵית חֵייוֹ

יֵשׁ אָדָם בּוֹרֵא שְׁמִחְתּוֹ
כְּתִינוּק חוֹפֵן כְּפוֹתֵיו גֶּשֶׁם
יֵשׁ הַמְקַבֵּץ רְגָעֵיו כְּנִדְבָהּ

רְאִיתִי אוֹתוֹ, אֵת הָאִישׁ מִשֵּׁם
חֶקוֹק עַל אֶבֶן מִדְּרָכָת
פְּרוּץ לְחֶסֶד חֶלֶד סוֹבֵב עַל מְקוֹמוֹ
רְאִיתִי אוֹתוֹ וְהִבְטַחְתִּי בִּי.

גיא עינת | ביום הראשון של השנה

בְּדֶרֶךְ לְאַרוּחַת חַג,
הַהוֹמָלֵס שְׁמִשְׁתִּין עַל קִיר בַּיִת
שֶׁל מִיִּשְׁהוּ שֵׁישׁ לוֹ
הוּא צֹלֵל מִטְרִיד שְׁחוֹזֵר וּמִתְרַיע
עַל מָה שְׁאַרְעֵי וְרַעוּע
מִבְּעַד לְאַיִן קִירוֹת
הוּא מִבֵּיט בִּי בְּנַחַת
יִשָּׁר לְתוֹךְ הַפְּרִוּוּלָגִיהַ
וְאַנִּי רוֹצֶה לֹמַר לוֹ
שֶׁהִיא לִי פֶעַם בַּיִת
אַבָּל לֹא הִיוּ קִירוֹת
בְּתוֹכִי.
"שָׁנָה טוֹבָה בְּלֹאט" הוּא קוֹרֵץ.

*

קפצתי לדירה החדשה
 למדוד את המרחק ממני
 אליה,
 לשאל האם תיטיב לנפשי
 הנודדת.

בין הקירות הבתוליים
 הריק שלה מהדהד
 את הרעש בתוכי
 שנמקה בקולות האלוהימים מהרחוב:
 ישו מצלצל בפעמון
 ובכרוז מולו מתחרה מחמד
 את שניהם מנצח התרנגול בקוצר
 ומזכיר לי שאני אתאיסט.
 אני הולך על הרצפה היחפה
 שואל בה במבט של סרט מדידה:
 היכן יצטופפו ספרי השירה
 והיכן יזדקפו הסוקולנטים מעלה,
 אל השכן מקומה 3.
 כיחזקאל אני חוזה נבואות
 על העתיד לקרות בה
 על העתיד לקרות לי.

רועי דר | פרי התהילה

באותם ימים מוחי היה סתום מתאווה לתהילה הכוזבת, לפרסום. הייתי מהלך מבר לבר, בעיקר בתל אביב, מנגן ושר במרתפים מסריחים לפני שיכורים מנמנמים, מתחכך במוזיקאים תאבי תהילה כמותי ומנסה לחבב עליהם את יצירותיי כדי שאולי יחבבו אותה על אחריים. הם מצידם ניסו לחבב את יצירותיהם עליי כדי שאחבב אותן על מכיריי. כל אחד מאיתנו ניסה להתחבב על השני ולא חיבב אלא את עצמו ושכח מהאחר כעבור רגע קט.

כשהייתי בשנות העשרים לחיי בזתי לרודפי הממון. משהגעתי לגיל שלושים ועודני מחזר אחרי קהל, אוסף בכל יום פרוטות ומשלם שטרות, ענייני הממון כבר טרדו אותי מעל ומעבר עד שדחקו כל מחשבה יצירתית החוצה. הוריי סירבו להלוות כל עוד אינני מתייחס לחיי ברצינות. שכר הדירה של דירת, מחסן ארור בפלורנטין, איים לרוקן את חשבוני בחודשים ספורים. מחמת הדחוק מצאתי את עצמי מתפרנס כזמר חתונות.

כיוון שעיקר העבודה הייתה בלילה תש כוחי מלושטט בברים בלילותיי החופשיים. מחתונה לחתונה עסקתי רק בשירי חתונות ובשאר הזמן הייתי ישן או רובץ מעולף למחצה על הספה. לאט לאט החלום התפוגג ובמקום אשליית נעורים מתוקה ליבי נספג מרירות. וכי זמר מריר יכול לשמח חתן וכלה בחופתם? ובכן, הוא לא יכול. אם יחייך – חיובו אינו אלא מתיחת שפתיים. הוא יכול לשיר בקול צלול ומדויק אך באוזני שומעיו תמיד ישאיר טעם לוואי מכני. בשנתי הארבעים המרירות פשתה בכל איברי, אנשים חדלו מלשכור את הלהקה והמנהל הודיע שבסיום החווה יאלץ לפטר אותי.

מפני שהפרנסה התמעטה והיו לי ערבים פנויים שבת לי לחזר אחרי פתחי ברים. הייתי כבר זקן למדי והמוזיקאים סביבי רק נהיו צעירים יותר ויותר. האנשים שמתמידים בדרך הזאת, במרדף כושל אחר נגיסה אחת בפרי התהילה, אינם רבים. בעברי ריחמתי עליהם, עתה ריחמתי על עצמי. אם בתחילת דרכי התקשיתי למצוא במות להופיע בהן וקהל שישמע כעת היה קשה פי כמה, שבעבר פניי היו צעירות ויפות ועתה נחרשו תלמים של תשישות ושערותיי היו מנומרות בלבן. הייתי יכול להיות אבא של כל אחד מהמוזיקאים

שפגשתי אך מעולם לא התמסרתי לאישה אחת ולא הקמתי משפחה.

בחודש האחרון לחוזה הייתי שוכב במיטתי כחולה שימיו ספורים ומהרהר שבקרוב אאבד את פרנסתי ולא יישאר בידי דבר. כל היום הייתי מתייסר ממחשבותיי ומשאגת המקדחות של השיפוצניקים בדירה הסמוכה.

שעה אחת קצרה הייתה לי לנחמה. הייתי מציץ מהחלון בעצבנות ככל שהתקרבה השמש, ואז כשראיתי אותה עומדת אופקית לחלוני, שלהבות כתומות נמשחות מעבר לגבולותיה ואדוות חכליליות מסתלסלות בתכלת, לבשתי מכנסיי, חגרתי חגורת, הכנתי ספל קפה, לקחתי עוגיית לוטוס ויצאתי לגינה הציבורית הסמוכה. אני לא יודע איך ולמה, כל זמן שהיום נמשך לא מצאתי סיבה לקום ממיטתי, כיוון שהיום בא לסופו נצבעו השמיים והאדמה צבעים נפלאים ופתאום מצאתי טעם לקום. ישבתי על גזע עץ גדום וחייתי למען לגימות הקפה. בין לגימה ללגימה צפיתי באבות ובאימהות ובילדיהם הקטנים שיצאו לנפוש על הדשא ולהיפרד משארית האור. כלבים התרוצצו וחלקם אף ניגשו אליי וליקקו את אצבעותיי, אינני יודע אם רצו לטעום מפירורי העוגיות או שבאו מתוך אהבה תמימה. רוב האנשים לא שמו לב אליי, נבלעתי בנוף, אך הייתה לי נחת רוח מניחוח הקפה שבאפי, עוגיית הלוטוס שעל לשוני והיופי שבעיניי. את כל התקופה הנוראית הזאת אני זוכר במעומעם אך את השעה הקצרה הזאת אני זוכר לפרטי פרטים.

היה שם, בגינה הציבורית, נער בן שש־עשרה, לחייו נפוחות ומצחו גבוה, שהגיע בכל יום אחרי ששקעה השמש בדיוק כשהשלהבות הכתומות בשמיים הכחילו וקיבלו גוון סגול. בחור פיליפיני ליווה אותו והשיגח כשכרע ארצה והתחכך בכלבים שעל הדשא. הוא נלכד בעיניי כי היה בו משהו חריג, איזושהי חדווה חשודה נדפה ממנו, לא טבעית לרוב האנשים אך הלמה את פניו המשונות.

ביום האחרון לחוזה הנער שוב הגיע, אך הפעם ליווה אותו אביו, ישב על ספסל וצפה בו מתגלגל עם הכלבים. תווי פניהם מן האף ועד העיניים היו כמעט זהים, אך עיניו של הבן היו פעורות וזוהרות ואילו עיני האב עצומות וחשוכות.

למחרת איבדתי את עבודתי ולא היו בידי לא תהילה ולא פרנסה, לא אישה ולא ילדים ולא חברים. הקצתי מאוחר ונרדמתי מוקדם וכשהייתי ער זה היה רק בשביל אותו רגע חולף.

הפיליפיני נעלם ורק האב היה ממשיך ללוות את בנו, תמיד ישב יגע ועייף ובנו פיזו בין הכלבים. החלפנו מבטים, אני והאב. בימים הראשונים בוחנים וזהירים, ובאחרונים מיוודדים וחביבים כשכנים ותיקים. לבסוף ניגשתי והתיישבתי לידו בספסל.

"תראה מה זה. אני רואה אותך ואת בנג בכל יום, אנחנו חיים באותה שכונה ואולי אפילו באותו רחוב ועוד לא אמרתי לך פעם אחת שלום. איך דבר כזה קורה?" שאלתי.

צחק ואמר: "ככל שהעיר גדולה ככה האנשים נהיים קטנים".

"אני חייב לשאול אותך שאלה. מאיפה השמחה של הילד שלך? בחיי לא ראיתי נער כל כך שמח, כל ערב מחדש, פשוט מלשחק עם כלבים".

נאנח. "הילד שמח אבל אני מותש".

סיפר שלייד קוראים שי ויש לו תסמונת דאון. מיום היוולדו דולק בו נר שמחה תמידית, אך הוא לא מסוגל לחיות בעצמאות וצריך סיעוד יומיומי. הפיליפיני שטיפל בו חוזר לארצו והוא עצמו צריך גם לפרנס וגם לסעוד את הילד. האימא עובדת, אך בימינו שכר דירה עולה ביוקר ומזונות עולים ביוקר וגם תרופות עולות ביוקר וצריך כל אחד לעבוד עבודה כפולה, אז הוא עובד חצי משרה ומטפל בו עד הלילה, וכשהילד נרדם הוא עובד במחשב שעתיים נוספות כדי להשלים את הפערים שצבר, אחר כך ישן וניעור ליום עבודת חדש. אמרתי לו: "אני יכול לטפל בילד. בדיוק עזבתי עבודה ובינתיים אין לי חדשה".

אור נדלק בירוק שבעיניו והסכמנו על שכר.

אספתי את שי בחצות היום למחרת. אמרו לי שהוא נוהג לטייל בעיר ועל חוף הים אז נסענו באוטובוס לשוק. כשם שהכרתי אותו מפזו בין הכלבים כך היה מרקד וגומע בעיניו הפעורות בכל מקום שהלך. היה בהן נר שמחה וסקרנות שלא ידעתי מאיזה שמן הוא דולק ובזכות איזה נס אינו כבה.

היה שואל אותי שאלות רצוא ושוב, לפעמים חוזר על אותן שאלות שכבר שאל, זה היה יכול להתיש אך הייתי כל כך מכושף משמחתו שלא הרגשתי עייפות כלל.

רגעים לפני השקיעה חזרנו לדירת, הכנתי קפה, לקחתי שתי עוגיות לוטוס וירדנו לגינה. אחת הושטתי לשי, אך הוא לא השגיח בה ורץ להשתעשע עם הכלבים. ישבתי על גזע העץ הגדום, התבוננתי

סביבי וחשבתי שיום כזה נפלא לא היה לי מאז ילדותי.

כשהחזרתי את שי לבית אביו גם אני וגם האב היינו במצב רוח מצויין. הכין לנו תה וישבנו לשוחח.

"לא אמרת לי במה עסקת לפניי", אמר אביו.

"הייתי זמר חתונות".

"מה אתה אומר! איזה מזל משמיים", קרא וסיפר לי שלבנו הצעיר יש בר מצווה בחודש הבא ושאל אם אני יכול להופיע. הסכמתי, וכשחזרתי הביתה נטלתי גיטרה וניגנתי חרש על מיטתי ותהיתי על המזל שבא לי בזכות עוגיית לוטוס ונער עם תסמונת דאון.

החודש עבר ורגליי לא דרכו על מפתני ברים או מועדונים. הייתי אוסף את שי בכל חצות יום ובערב הייתי לומד ושונה את רשימת השירים שהביא לי האב לנגן.

יום לפני בר המצווה הלכנו יחפים על החוף ורגלו דרכה על אבן חדה. צווח ונפל. חול התפזר בדמעותיו המלוחות, צרח ובעט בחול.

"לאט לאט, הכול בסדר", אמרתי.

גבותיו נקמצו ונצמדו לעפעפיו כך שמצחו המלוכלך דמה לטירת חול. הופתעתי כשהתנפל עליי באגרופי החשופים.

"שי, בבקשה תירגע!" צעקתי וחמקתי ממהלומותיו. האנשים שרבעו על החוף נעמדו והסתכלו עלינו נבוכים ומתלבטים. אגרופי הוטחו כשבשבת משתוללת בסערה, מרוב שאבדו עשתונותיו נתקל שוב באותה אבן והטה ליפול. תפסתי אותו לפני שגופו נחבט בתנופה והנחתי אותו בעדינות על החול. אחזתי בזרועותיו והצמדתי אותן, ישבתי על גבו כך שלא יוכל לקום עד שתשכך חמתו. לבסוף נדס ורק בכיו נשמע, מעורר רחמים וכאוב.

"יהיה טוב. הכאב הזה יעבור", ניחמתי אותו ועוד ישבתי על גבו. אחרי כמה דקות סייעתי לו לקום. הלכנו בפיות חתומים.

רוח רעה השתלטה עליו. ישבנו בגינה הציבורית על גזע העץ הגדום, הכלבים התרוצצו ושי ישב חפוי ראש ועייף. עיניו הירוקות היו כהות ועמומות כאצות ים מעוכות.

"לא רוצה לשחק עם הכלבים?" שאלתי. הוא לא ענה. הרכין ראשו ועצם עיניו, שבוי בשרעפיו.

חזרנו לביתו וסיפרתי לאביו מה קרה.

"זה קרה כבר כמה פעמים בעבר. הפעם הקודמת הייתה לפני שנה. קורה מקרה קטן והוא יכול לשקוע במצב כזה שבועות או חודשים", אמר.

בבית שכבתי אפרקדן במיטתי. בן אדם יכול לרקוד בין הכלבים, לשתות קפה, לראות שקיעה יפה ולחשוב שהחיים יפים גם הם, יום אחד דורך על אבן חדה ומתעורר לחיים כפי שהם באמת. ניסיתי להירדם ובמקום זאת הרהרתי בחודש האחרון, באשליית השמחה שנתליתי בה. כל כך נתליתי בשמחה שהיה נדמה לי שהמירות היא האשליה שרימתה אותי זה עשרות שנים. ואולי באמת הייתה? כך התלבטתי עד שנתי, כאדם שעומדים מולו שני גורלות, אחד להשם ואחד לעזאזל, והוא אינו יודע להכריע איזה הוא מי. נרדמתי לשינה חשוכה ללא חלומות.

בבוקר לבשתי חליפה מעונבת, נטלתי את הגיטרה ופגשתי את הלהקה באולם.

העלייה לתורה בבית הכנסת הסתיימה ונחיל ילדים פרץ לתוך האולם. זרקו סוכריות ודרכו על פופקורן, צווחו זה לזה ואליי איש לא העיף מבט. מן הפח נזרקתי אל הפחת. בחתונות אנשים היו רותתים מול החופה ולא הסירו מבטם לרגע מן החתן והכלה, כל צליל נכון שהוצאתי מגרוני היה דולה מעיניהם דמעה. היום אפילו להיות זמר חתונות נלקח ממני, ואם מצאתי הופעה הרי אני מקשקש לילדים כליצן.

ניגנתי ושרתי והלהקה ליוותה אותי בפסנתר, תופים וקולות רקע שעמלנו עליהם שעות רבות. רק חיכיתי שייגמר.

בצד עמד שי ולטש בי מבט. מכל האנשים באולם הרחב הזה רק הוא ידע שאני קיים. החזיק ידו של אביו ללא נייע, גופו רפוי ורק עיניו נעוצות בי ועגמומיות התפשטה מהן לשאר פניו. שפתיי נעו וידיי ריחפו על המיתרים אך אני פרחתי מגופי וסוככתי כענן מעל ראשו ותהיתי. כל חיי רדפתי אחרי התהילה ולא ידעתי שכל מה שחיפשתי הוא מה שאיבד הנער הזה רק אתמול.

הורדתי את הגיטרה וניגשתי. הלהקה המשיכה לנגן, הילדים הוסיפו להסתחרר, אני הייתי סתם עלה נידף בהמולה.

"אם אתה לא תשמח, כל השמחה פה לא שווה דבר", אמרתי.

הביט בי ללא תגובה ואביו חייך, כמו אומר "חבל על הניסיון, הוא לא כאן". אך ידעתי שהוא שומע.

"אתה יודע לרקוד?" שאלתי. הושטתי לו כפי והוא לא נענה. ירדתי על ארבע והתנענעתי אחר עצמי, אמרתי: "עשה כמוני, כמו כלב שרודף אחרי זנבו, כמו הכלבים בגינה".

רמו לחיוך הסתמן בגומות לחייו.

"רוצה לראות אותי משתטה עוד יותר, הא?" מלמלתי והתחלתי לנבוח.

"בוא תצטרף! בוא תצטרף!" צעקתי בין נביחה לנביחה.

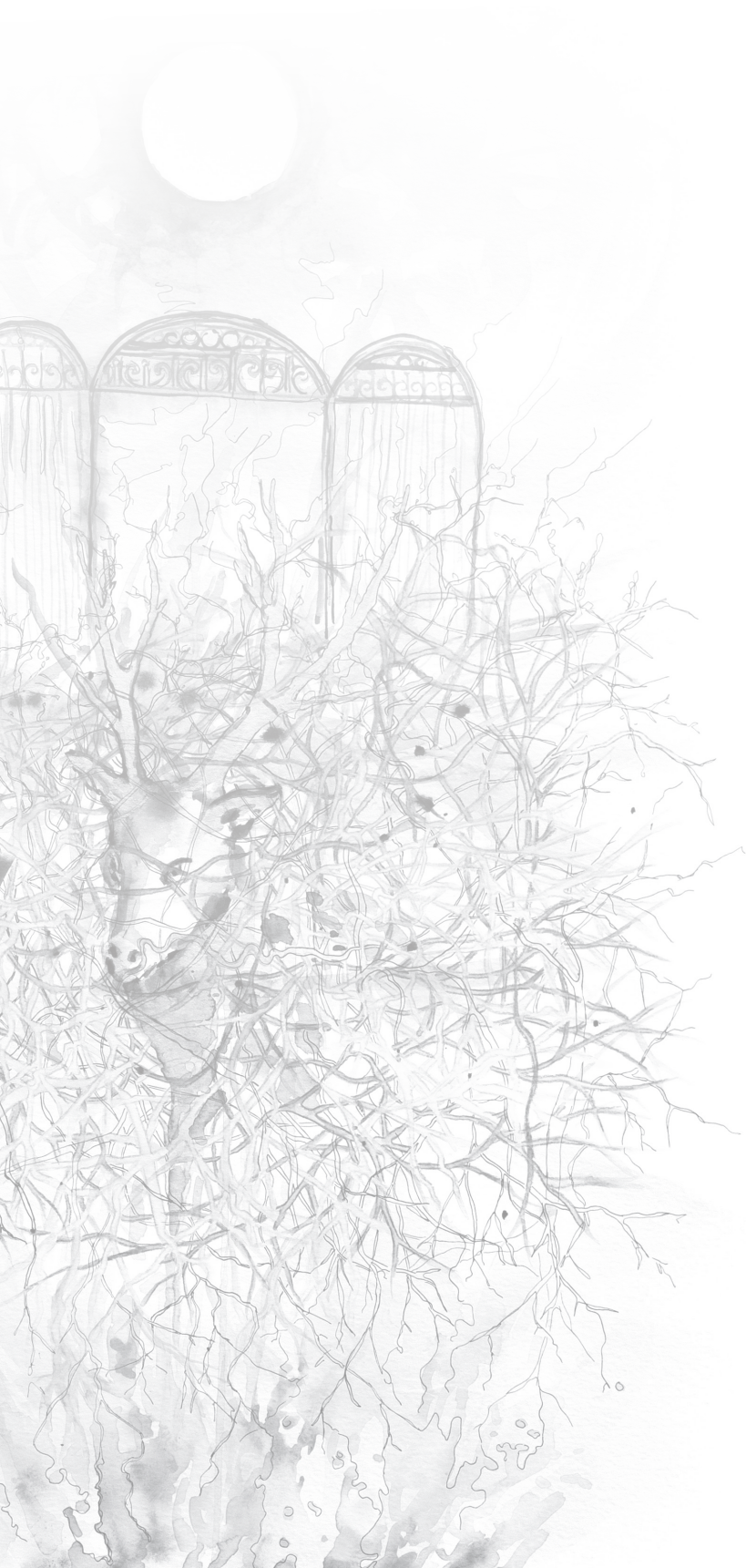
לבסוף ירד על ארבע והתחיל לנבוח ולהסתובב יחד איתי במעגל. ילדים התקהלו סביבנו וצחקו אך לא היה לנו אכפת.

לאט לאט, משראו שאיננו נבוכים, הפשילו שרוולים וירדו על ארבע עד שנשמעו נביחות ותיפופי רגליים בכל האולם.

חליפתי אספה פופקורן ולכלוך, עניבתי נרטבה ממשקה שנשפך על הרצפה. קמתי לנער את הלכלוך והתבוננתי ממרום גובהו של אדם שמזדקף על שתי רגליו על הכישוף שהוטל באולם והפך את כל בני האדם לכלבים לפי שעה. עצרתי את עצמי וחשבתי שיותר הולם

לאירוע להישאר מלוכלך. חזרתי לבמה ושרתי מכל הלב, בשמחה גדולה כמו שלא שרתי מעולם.

קרע

שמואל פלג | ברכות כ"ד

אֲנַחְנוּ יְשָׁנִים בְּטִלִיתָנוּ
אוֹחֲזִין בְּצִיצִיתֶיךָ
כְּאוֹמְרִים כְּלָה שְׁלִי
כְּאוֹמְרִים קוֹלָה שְׁלִי
וְלֹא מוֹצִיאִים רְאשֵׁינוּ מִפְּנֵי
צַנַּת הַלֵּב

אֲנַחְנוּ יְשָׁנִים
חוֹצְצִים בְּטִלִית עַל צוּאֵרָנוּ
וְקוֹרְאִים –
קְרִיאת שְׁמַע!
אֲנַחְנוּ יְשָׁנִים.
אֲנַחְנוּ חוֹצְצִים.
בְּטִלִית.
בְּדַבּוּר.
וַיֵּשׂ אוֹמְרִים בְּלֵב
וְקוֹרְאִים –
וְקוֹרְעִים קְרִיעָה
שְׂמָא?

קריאת שמעז, אקריליק על בד, 80x120 ס"מ, 2020

יושב בדין

יושבים בסל־און שופטים את המים כי על המים אנו נדונים.

כּוּסִי מִתְּהַפֵּקֶת,

גִּלְגוּל צְחֹקֶךָ... יַעֲבִיר גַּם עֲלֶיךָ כּוֹס

דְּנִים וְנִדּוּנִים

לְמִי דְנָדְנוּ הַפְּעֻמוֹנִים?

פָּנִים מְאֻדִּימִים

אַחַר כֵּךְ מְלַבְּנִים

מָה שְׂמֵפְרִיד בֵּין שׁוֹט לְשׁוֹפֵט הוּא ה־פָּה

מָה שְׂמֵפְרִיד בֵּין הַפְּטִישׁ לַפּוֹטֵשׁ הוּא אֶרֶךְ הַקּוֹ שְׁחָצִינוּ

זֶה הַפְּטִישׁ לַפְּטִישׁ

זֶה שׁוֹפֵט + 60

זֶה בִּקְרָת

כִּי יֵשׁ בִּי קֶר

זֶה נוֹקֵב

כִּי יֵשׁ בִּי חֵר

יֵשׁ טְפָרִים שְׁקוֹרְעִים

יֵשׁ תְּפָרִים שְׂמַחְבְּרִים

יֵשׁ שְׂפָה שְׂסוּעָה

וְיֵשׁ שְׂפָה שְׂמִשְׁסְּעִים בָּהּ

וְיֵשׁ אוֹתָךְ

מיתר הלל קורמן | סינדרום

ד' שבועות בירושלים
וכשיוצא מד' אמותי
ביום הששי לקנות חלה
מתחיל המבול.

זקן אחד מציץ כצב ממעילו
מחיד ואומר:
"לך מהר בחור צעיר,
רבע שעה אתה שם".

העליה ההר-סיניית סיופית
אבל העיר שורצת תכליות.

"שמר את זה לעצמך!"
איש גבוה מסרב לאברך צולע
שממתין בגשם
ללפף עוברי דרך בתפלין.
(הגבוה מלפף את זוגתו והולך)

בדידות משיחית.
הסינדרום כלו על רגל אחת.
אני שומר את זה לעצמי
והולך מהר.

מולי פלג | הקיר החיצוני

אני מביט בקיר החיצוני
 של ביתי החדש ההולך
 ומתרוםס. בחוץ זהו צבעו
 הסופי ובפנים הבית שקוף.

אני מביט בקיר החיצוני
 ורואה את הכתל המערבי
 במהפך: שריד לבית נבנה
 ולא לבית חרב.

אני מביט בקיר החיצוני
 וחושב על כל הפתקאות
 שאלהים יטמין לי שם
 באלפים השנים הקרובות

ועל כל המאמינים שישתו
 אצלי תה בפסלון עד
 שיחליטו לקום ולהרם
 גם את הבית הזה.

ערבים זה לזה

לא את היונה היה נח
צריך לשלח
לראות הקלו המים
אלא את העקרב.

כי מה לנו בגבה עץ הזית,
גם אם שח הוא.
מתחת לאבנים היה צריך לבדוק

כי שם אנחנו חיים
ושם אנו מתמרים
להיות ערבים זה לזה.

כלנו מכנסים בתוך
מזוזה על דלת
ביתו של אלהים.

זה שנים רבות שהוא
אינו נוגע בנו
ואינו נושק
בצאתו או בבואו.

ל ארי וייסמן | רוי, ברח

ביער כידונים, באַלמת אַשמה
הם ימצאו אותך

ברחוב בבות בין הגדמים
הם ימצאו אותך

מאחורי הקיר הכפול של ההיסטוריה, מצליל ברכיך החורקות
הם ימצאו אותך

במרכז קניות, עם מזודה של שמורים
הם ימצאו אותך

במשך זכוכית מאחורי התאר
הם ימצאו אותך

באולמות שמחה, במסכת חיוך
הם ימצאו אותך

בעמדת הבקרת שבין החלומות
הם ימצאו אותך

כאן בזרועות אמה המרסקות
הם ימצאו אותך –

רוי, ברח, מצא פרצה
שאלהים שכח לנעל,

וחקק לאות על זרוע ילדך:
הם ימצאו אותך.

אודליה גולדמן | הטנק

מישהו שם לנו טנק אדם
באמצע השכונה.

אנחנו עלינו על הטנק
ונלחמנו על הטנק
והחבאנו בו ספריות
(בכלל לא הבנו שזאת אפנות,
חשבנו שהוא אמת)

עד שעברתי לשכונה חדשה
שהיה בה גן משחקים
ולמדתי להתנדנד
ומי זה תומרקין
ועל מה המלחמה

הבדלה

אם אליהו הנביא נגלה בחורבה
ומה הוא אומר, הרי הדברים כתובים
בלוח האם שלי. אני מגלה
אלהו בתחפושות
בנעלים
בנשיקות לבנות
ובכסא הריק. (היו לסבא ידים טובות
עד הסוף, לא ראו שהן
נביאי שקר.)

עדין אני חולמת שיבוא.

יפעת גלבר | שירי זעקה

וכל העם אשר ברחובות ואשר בחלונות
 הבתים קוראים בקול: "הוי אל אלהים, מה יפים
 הבגדים החדשים אשר ילבש המלך".
 (מתוך בגדי המלך החדשים, הנס כריסטאן
 אנדרסן, בתרגום דוד פרישמן)

כָּל הַמְּלָכִים עִרְמִים. גַּם הַמְּלָכוֹת וְהַנְּתִינִים
 גַּם אֲנִי גַם אַתָּה עִרְמִים בְּחִשְׁבָּה
 אֲנִי נוֹשֶׁכֶת לְשׁוֹנֵי שְׁלֵא לְחַרֵּץ אֶת עַרְוֹתֶיךָ
 בְּשִׁבְטֵי מְלוֹתֵי שְׁלֵא לְצַעֵק
 מְלִים קְרוֹאוֹת בְּכָל הָעִיר וְהָרְחוֹבוֹת

רַב לָכֵם שִׁקְרָנֵי מְרַעִים
 מוֹכְרֵי לֶחֶם הָעֵנִי שׁוֹתֵי בְּאֵרוֹת מְמַתְקִים
 אֲנִי רוֹאֶה צְלָעוֹתֵיכֶם נִנְעָצוֹת בְּעוֹר הָרֶדֶד
 אַתֶּם קוֹרְעִים בַּפּוֹךְ אֶת עֵינֵיכֶם
 מְמַלְמְלִים בְּלִשׁוֹנְכֶם מְלוֹת הַתְּפִלָּה

וְרַק אֲנִי בְּאַפְלָה

נוֹשֶׁכֶת לְשׁוֹנֵי הַנְּדָבָקֶת לְחֻכְךָ הַמְּלוֹחַ
 אַתָּה סוֹכֵר אוֹתִי בְּשִׁקְטֵי הַהוֹזָה

אֵךְ אֵיךְ לֹא אֲזַעֵק
 אוֹ אֵיךְ לֹא אֲרֹאֶה
 אֶת כָּל הָעִירִים הַזֶּה

צוריאל אסף | שנינו קרעים של קרקעות

אמרת לי כשהיינו בשדה
לפני האלמותו של העולם
בינינו תלומים זימי הארץ הנושמת
ומעלינו כחול תהום רבה מצת ברקיעים
מתק רחש העשן שלך, באזני משך אותי
לכרע לצד מנחת הקשואים מתססת
הריח הקלוי של העזן הקפוצה.
חדש הקרע מסתמן לרגלינו, מתפצל, נסער.
הרים בזהים בגל של זמן נוהר
שוטף אותם לעדות עולם
נטוי אלינו, רצוע למפתן הער
וקורע אותנו כדגים

*

ממחטה ירקה על עץ
מנגבת המעת חרף אחרונה
ההר סוטר לנו על פנינו
מקום להסתר בו מפני
האביב שלנו שבפתח

כרגיל מאז שנתפכחנו
מחזיקים אותנו הכל למשגעים גמורים

אנחנו שואלים בשלום אחינו
העורב, אחינו הטחבים, התפטירים
ומתישבים לסעודת האור

תומר צלנר

*

לְהִתְקַרֵּב אֶל אֲדָם
מְנוּעֵי שְׂקָטִים,
אֵךְ הוֹלֵם הוּא מִבְּפָנִים
עֵינָיו פְּקוּחוֹת כְּכַלְנִיּוֹת
עֲטוּרוֹת רִיסִים כְּשֹׁעַר לַחַיִּים
וְהוֹלֵם הוּא מִבְּפָנִים
וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מִדּוּעַ
נֶצֶב הוּא בְּעֵין הַסַּעֲרָה
אוֹ בִּיצַד נִבְרָא מִחֶמֶר
כְּאִשׁוֹר הָרוּחַ יוֹתֵר אֵיתָנָה
כִּךְ גַּם כְּשֹׁאֵין סְכוּי
הוּא לֹא מוֹתֵר
לֹא מוֹתֵר
אֶת כָּל הַיּוֹתוֹ
הוֹלֵם בְּתַפּוֹ
חֲרִישִׁית

סל הקניות הוול במדינה. שמן על בד, 50x70 ס"מ, 2018

*

הכל נטול קשרים נפרע
ולפתע אינך מבין דבר
מצדך להביט מבט ישיר, עשיר יותר ורחב

רק לעבר את מחסום הבושה
את "ראשוני המגע"
והנה שוב הקלפה זורחת,
מאימת בפייה
הרי היא מתקנת
מעדכנת גרסה
וחוזר חלילה
כן, תירא.

צבי סלע | שירה רצינית

אֲנָשִׁים רְצִינִיִּים, בְּעוֹד אָנוּ מְדַבְּרִים, כּוֹתְבִים עוֹד וְעוֹד
 שִׁירָה רְצִינִית, עֲכָשׁוּיִת. אֲנָשִׁים בּוֹגְרִים מְדַאָּגִים כָּאֵן מְאוֹד
 מִמְלַחְמוֹת וְאֶפְלוּ מִשְׁלוֹם קָר.
 אָבֵל אוֹתִי מְדַאֵיג אִם תֹּאֲהָבִי אוֹתִי מְחַר.
 הֲאִם תֹּאֲהָבִי אוֹתִי מְחַר?

אִם אֲגִיד עֲכָשׁוּ בְּרַבִּים שְׂאֵנִי בְּכֻלָּל שְׂמֵאלָנִי (אֲנִי יְמִנִי)
 מְרַבִּית הַקּוֹרְאִים פֹּה בְּכִכָּר (לְפָחוֹת שְׁנַיִם)
 יִשְׁלִיכוּ מֵעֲלֵיהֶם בְּתַעֲבוֹב נֶכֶר
 אֶת הַדֶּף הַנֶּדֶף הַזֶּה אֲפִים.
 הַיּוֹם לְמַעַן הָאֲמַת זֶה פָּחוֹת מִשְׁנָה לִי מִבְּעֶבֶר
 אָבֵל הֲכִי דְחוּף זֶה שֶׁתִּגִּידִי כִּבֵּר
 הֲאִם תֹּאֲהָבִי אוֹתִי מְחַר?

כָּכֵל יְמִנִי מִשְׁחַרְר
 (אוֹ סֵתֶם חֶסֶד שְׂרוּף שְׂמֵאלָנִי)
 יֵשׁ לִי כְּמוֹכֵן דִּי
 דְּעוֹת חְרוּצוֹת בְּבִשְׂר
 חֲחִי, עַל כָּל דְּבָר וְדְבָר סְבִיבִי
 (אִם כִּי לְפַעְמִים אֲנִי לֹא יוֹדַע בְּעַצְמִי
 אִם אֵלֶּה הֵן הַדְּעוֹת שְׁלִי אוֹ שֶׁל אָבִי).
 לְנִכַח כְּבֹד הַדְּבָרִים אֲנִי בְּכֻלָּ מְקַרָּה מוֹדָה
 שְׁזָה לְגַמְרִי לֹא רְצִינִי
 אָבֵל כָּל עוֹד חַיִּים בִּי כָּאֵן אֲשֶׁאֵל, בְּגֵרוֹן נֶחֱר
 הֲאִם תֹּאֲהָבִי אוֹתִי מְחַר?

חגית קופפר צ'רקה

*

שְׁנִינוּ בְּקִלְפַת אָגוּ
מְשִׁיטִים אֶל חִלְקַת מַיִם עֲכוּרָה
תּוֹבְעִים חֲשׁוֹנוֹת
מְחֻשְׁבִּים לְטָבַע
מְחֻשְׁבִּים אֶת הַקֶּץ
מְחֻשְׁבִּים אֶת עֲמָקָם שֶׁל מִי מְרִיבָה
חֲכוּךְ גֵּב בְּגֵב מִחֲמָם
לְבָה נֹרְאָה שֶׁתִּפְרָץ
מֵהָר הַגֶּעֶשׁ שְׁלִי
וּבְשֶׁלֶךְ – תֵּאֵים לְכֹלוֹת אֶת הַפָּנִים

בְּסִימְנֵי הַדְּרֵךְ זְרָקָה שִׁיבָה
אֲבָל הַסְּלָעִים אוֹתָם
עֲלֻבוֹנוֹת, הַסְּתַעְפוֹת הָעֲנָפִים וְהָאֲזוּב
הַמְּסֻתְבָּד
הַשְּׁפִירִיּוֹת הַכְּחָלוֹת לְצַדְנוּ לֹחֲשׁוֹת
תִּקְרָף יָבוֹא מִפֶּל לֹא מִפְּחִיד מְדִי
הִנֵּה נֶאֱחָזְנוּ

*

ובתוך
 תחת השמים ועל פני האדמה
 אני
 ובתוכי הגוף
 ובגוף נפשי
 והנה בתוך נפשי
 גורת ברוזים נחושה ומשגעת
 והיא מגעגעת ומגעגעת
 והיא מגעגעת אותי לאנחות
 והגעגוע שוטרף את הנפש
 והגעגוע עוטרף את הגוף
 והגעגוע חוטרף אותי
 נוטרף את השמים
 לוטרף את האדמה
 קוטרף
 הכל

*

ולו בתוך מים
 הָיִינוּ כָּל זֶה
 נדמה לי כי תהו
 הִיָּה מִתְחַלֵּף בִּיפִי שָׁלֵם.
 באין כוח כבידה
 המניח אותנו
 בין פטישים לסדנים
 יכלנו לקרות
 נגיעות צבע במים
 מרחפים לנו במחול מבשם
 מצטעפים ומשתקפים
 מתפלאים
 נוגעים לא נוגעים
 אטיים
 אך לא מדורים

כנרת סמואל פולק | נחמה

"אז מה יהיה", מוריה נאנחה כשישבו לשיחה השבועית שלהם במרפסת. האוויר הקריר של חשוון כבר נכנס ביניהם, למרות התה החם בכוסות הקרמיקה הגדולות שנעטפו בידיהם. מה יהיה. כבר שבוע השאלה שלה ממשיכה להדהד בחלל שלו, מחפשת בתוכו תשובות שונות, והצטדקויות, ורעיונות יצירתיים, ולא מוצאת. והאמת שהשאלה הזאת הולכת בתוכו כבר כמה חודשים, בגרסה כזו או אחרת, אבל לשמוע אותה ככה בקול של מוריה, ועם האנחה הקלה שנלוותה אליה, זה כבר עשה לו משהו. כמו נתן משקל לערעור הזה, שעכשו קיים ונוכח ביניהם.

רק את מוריה שיתף יוחאי בפיצול הזה שהרגיש בתוכו, פיצול שהתחיל לאט, כמו קילוף עדין בקיר, שבהתחלה בקושי אפשר להבחין בו, ועם הזמן הוא גדל עד שאפשר לראות רק אותו.

בתקופת הגירוש הוא היה ממש בתחילת דרכו כר"מ בישיבה. הימים היו קשים כמובן אך גם נעטפו בקסם מיוחד של אמונה, של תפילה, של שותפות וחברות ותמיכה מכל עם ישראל, ימים של קרבת ה'. יוחאי כבר היה אז בתפקיד, ונסחף אל העשייה הרבה שנדרשה ממנו אז, והיה בכך משהו שנתן לו כוח, הכוח שבנתנית כוח לאחרים, הכוח הטמון בהיותך שליח, צינור, שכוחותיו לא ממנו הם אלא מה' יתברך.

אחר כך, אל השליחות והעשייה נוסף כאב שלא ניתן כמעט לתארו, כאב שמכיל בתוכו אוסף מגוון מדי של תחושות שאז עוד לא ניתנו להם שמות – עלבון, אכזבה, בגידה, פחד, תקווה, בלבול, ספק ואמונה.

אבל יוחאי הרגיש שהוא מוכרח לאסוף את עצמו ולהתאושש מהר. הוא ראה סביבו כל כך הרבה אנשים נופלים לעצבות ולייאוש ולמרירות וחש כמה זה מסוכן, לאן זה יכול להוביל לא רק את הפרט אלא ציבור שלם.

והוא ראה את מוריה. עייפה, גמורה, בלי כוחות לארגן את הבית אפילו בצורה בסיסית. כבר לא מסתירה מהילדים את התפרצויות הבכי הקטנות. שוכבת על הספה שעות ארוכות, כל מה ששימח אותה בעבר לא נוגע בה, לא מעלה אפילו התחלה של חיוך. הוא ראה את בנו הבכור יונתן בן ה-15 מסתובב תלוש ועצבני,

ללא כותרת. טושים על נייר, A4, 2020

מפזר סביבו הערות ציניות וטורק דלתות בלי חשבון, סוחף אחריו לאווירה השלילית הזאת גם את שאר הילדים. בתוך זה, יוחאי ניסה להיות ראש משפחה חזק, מוביל קדימה. כמובן, לא בכוחניות, אבל כן, בדרך כלל מוצא בתוכו את הכוחות לתת חיבוק, טפיחה על השכם, קצת הומור, למרות הקושי. מנסה לארגן פעילויות משפחתיות אף על פי שידע מראש שכולם יעקמו את האף.

וגם מחוץ לבית, יוחאי מצא את עצמו – לצד מילוי תפקידו השוטף בישיבה – מעביר שיעורים מחזקים על צמיחה מתוך החושך ועל משברים שדווקא מתוכם מתגלה המשמעות. לעיתים קרובות קרה גם שהתבקש לתת שיחות חיזוק פרטניות לאנשים מן הקהילה שפנו אליו, מבקשים את קולו החם והבטוח, את חיבורו העמוק לתורה ולדרך שאינו סותר את היותו אדם קשוב ומכיל.

אבל כבר כמה חודשים שהוא מקשיב לעצמו ושומע בתוכו קול שאומר לו "באמת, הרב יוחאי, באמת?" והקול הזה ממשיך ושואל אותו "ואתה מאמין לך? מאמין למילים היפות האלה?" יוחאי מנסה להבריא את הקול הזה ולברוח מפניו. מנסה לענות לו במילים חדות ובקול צלול: ברור שהוא מאמין. ברור. ממשיך להנהן בתודה ללומדים הניגשים אליו בעיניים בורקות, "ישר כוח!" וקשוב לאלו הבאים אליו עם תוספות המחזקות את דבריו או מקשות עליהם. אבל בפנים, הדי הקול הספקני מסרבים לעזוב את נפשו. מטילים צל על הלב, וגופו הנמרץ תמיד של יוחאי כמו יורד ונמשך מטה בעייפות גדולה.

כשהוא חושב על השנים האלה, השנים שמיד לאחר הגירוש, הוא מבין שבעצם הסתובב בעולם כשהוא מחפש נחמה בכל מקום. בכל מצב. מחפש סימנים של השגחה ששולחת קרני אור שיפציעו מבעד לגעגועים ויראו לו שאין באמת בעולמו של הקב"ה משהו שהולך לאיבוד בלי שתישלח בעבורו רפואה, המתקה. חיפוש הנחמות נעשה לו כהרגל: באירוע משפחתי משמח, בפריחה ראשונה על העץ ליד הבית שהקימו ביישוב החדש, בשיחה סתמית עם נהג אוטובוס שלא ידע בכלל מאיפה הוא במקור ובכל זאת הזכיר בדיוק את שם היישוב שממנו גורשו. בחופה של תלמיד. בניגון חסידי עתיק. הנחמות האלה נתנו לו כוח להמשיך, כוח להרגיש משמעות. פעמים רבות שילב בשיעוריו דוגמאות מסיפורי הנחמה הללו, מיטיב לנסח את הנקודה, את לב הדברים. מוריה הייתה צוחקת עליו לעיתים, לא הבין אם בחיבה או בלגלוג קל או בשילוב של שניהם, ומכנה אותו "צייד נחמות".

הוא שמע את צחוקה וביקורת דקה מן הדקה עלתה בו: הוא לא לגמרי הצליח באותן שנים להבין את אלה ששוקעים בעצב, באפרוריות. ברור, גם הוא כאב מאוד, וגם הוא יחד עם מוריה התמודד עם הצורך להכיל את המשברים הבלתי נגמרים שעברו על הילדים ועליהם ואת המחשבות וההחמצות, אבל דווקא בגלל זה הוא חש צורך להתאמץ ולמצוא טעם, חש שלא ייתכן שהדברים בסוף יהפכו סתמיים. מוכרח לצאת מכך טוב.

אך בזמן האחרון משהו בו התעייף מחיפוש הנחמות הללו. והעייפות הזו מבהילה אותו. כי מתחתיה צץ חלק חדש ולא מוכר, חלק שאין לו מקום בנפשו של רב, מנהיג קהילה, שצריך להיות מי שמחזק ומאיר ומייצג את כוחן הנצחי והיציב של הרוח והאמונה. חלק ספקני, מתערער. שמבקש, לעיתים אף תובע, להתכנס פנימה במנוחה ובעצב.

ועכשיו השאלה "מה יהיה" נעשית חריפה, חוזרת אליו, בקולה של מוריה, בקולו שלו, בקולה של המציאות המבקשת אותו לפעול, לעשות, למצוא פתרון. כמו תמיד. והפעם, לשם שינוי, הוא באמת לא יודע איך. יוחאי שוקע בשתיקה לתוך מחשבותיו, ואז מתנער קלות לנוכח קולה של מוריה:

"אתה זוכר כש...?" קולה של מוריה חלש מאוד והיא מתקשה להמשיך אבל יוחאי יודע בדיוק למה היא מתכוונת. לאותה לידה שקטה שעברו לפני כמעט ארבע שנים. היא הייתה אז בשבוע 29 ושמחה כל כך לקראת לידת הבת הצפויה, ואז... תמונת חדר הלידה ודקות הזמן הקפוא, המצמית, שעברו שם צרובים בו בלי כל אפשרות לשכוח. מוריה ממשיכה: "ואתה זוכר איך שנה וחצי אחרי, בברית של בניה, הסתכלת בי בעיניים מאירות, וחייכת ושמחת שמחה אמיתית ואמרת לי - 'איזו נחמה ה' שלח לנו, את רואה?' וגם אימא שלי אמרה לי משהו דומה, והרגשתי שגם החברות שלי שמקיפות אותי חושבות ומרגישות את אותו הדבר ומתרגשות במיוחד, וכל כך רציתי גם אני להרגיש ככה, ושמחתי, ברור, והייתי מלאה הודיה, ומבולבלת כל כך, כי גם הייתי עצובה. עדיין עצובה. ורק רבקה, רבקה ניגשה אליי וחיבקה אותי והסתכלה לי בעיניים ואמרה לי 'אין נחמה. אין נחמה מוריה'."

"רבקה? היא רווקה בכלל, לא?" שאל יוחאי. "נכון", אמרה מוריה, "היא רווקה ואולי בגלל זה רק היא הייתה מסוגלת לראות אצלי את הצער הנמשך, זה שמסרב להרפות, ולא ניסתה להאיץ אצלי את השמחה. ואתה יודע מה, יוחאי, ברגע הזה, שבו היא הסתכלה

בי במבט הטוב והקצת-עצוב הזה שלה, ואמרה לי 'אין נחמה',
ברגע הזה קרה דבר מדהים, ובפעם הראשונה מאז מה שהיה,
הרגשתי לרגע את האור החמקמק הזה, החמים, שאולי קוראים לו
נחמה. נחמה אמיתית שנכנסת ללב שלי".

יוחאי ומוריה שתקו לרגע. הוא הסתכל עליה, על העיניים שלה,
הטובות, העיניים המיוחדות שידעו באורח פלא לבטא בו בזמן עצב
ותקווה, ובעיקר לתת הבנה עמוקה.

"אין נחמה, יוחאי", אמרה מוריה. "הנחמה היא שאין נחמה. רק
כשתסכים לומר את זה, אפילו לומר בקול, להאמין בזה, לבכות
את זה באמת, היא תסכים לבוא, הנחמה הזאת שאתה מחפש
כל כך. והיא תבוא בבהירות שלה, בהירות שנושאת בתוכה
מורכבות, ואתה תראה, זה לצד זה שוכנים להם עצבות גדולה
שבחלון שלה מודבק סטיקר של 'אין ייאוש בעולם כלל'; אמונה
תמימה שמשלבת ידיים עם הסתרה מוחלטת, וכולם מהלכים להם,
בזהירות, יחד על גשר צר מאוד, בצעדים קטנטנים של רפואה
ופחד".

"אל תדאג", אמרה מוריה, "אני אבוא איתך".

עדן הכהן | דפנות

בתחילה היינו שבע בלבד. שתיים ממערב, שתיים ממזרח ושלוש מדרום. בצד הרביעי, הצפוני, הייתה הכניסה לסוכה מחדר האורחים של הדירה הקטנה של משפחת צור הצעירה. היינו חדשות לגמרי, עשויות מעץ בצבעי לבן וחום בהיר, ונרף מאיתנו ריח טוב של שרף של עצי אורן.

בליל חג הסוכות פגשנו לראשונה את כל בני משפחת צור. לסוכה נכנסו אבא, אימא, ושני הילדים הקטנים: נדב ורוני. פניהם של כל בני המשפחה קרנו מאושר. אבא היה מאוד גאה כי זו הייתה הפעם הראשונה שהייתה לו סוכה משלו, והוא בנה אותה כמעט לבדו. אימא שמחה שהיא יכולה להישאר בבית ואינה צריכה להתארח בסוכה של אנשים אחרים, ונדב ורוני התרגשו והיו גאים בצירים שהביאו מהגן ועתה היו תלויים עלינו. כשאבא קידש על היין, נצצו שתי דמעות בזוויות עיניה של אימא, ואור נרות החג השתקף בהן.

*

עברו כמה שנים. ביום קיץ אחד הגיעו כמה בחורים צעירים וחזקים לביתה של משפחת צור, הוציאו אותנו מהחדר החשוך שבו אחסנו אותנו, והעלו אותנו למשאית גדולה. כל כך נבהלנו. פתאום נזכרנו בדופן הישנה שעמדה לידנו במחסן העצים שממנו הגענו למשפחת צור. כשהיינו צוחקות בקול רם ומפריעות לה לנוח, היא הייתה חורקת בכעס: 'אל תשמחו כל כך. בסוף ישרפו את כולכן במדורה של ל"ג בעומר'. אבל מהר מאוד נרגענו. הגענו לבית החדש של משפחת צור, ומהמשאית הורידו אותנו למחסן שמתחת לבית והשעינו אותנו על הקיר. מאז ועד היום זה ביתנו.

לאחר מכן, כשהגיע חג הסוכות ואבא בנה את הסוכה במרפסת החדשה, גילינו שהצטרפו אלינו שלוש חברות חדשות. התפעלנו מהן מאוד, כי לאחת מהן גם היה חלון שממנו אפשר היה לראות מהסוכה את הרי חברון. קיבלנו אותן במאור פנים, ואמרנו להן שיש להן מזל גדול שהגיעו למשפחה כזאת חמודה. סיפרנו להן על אימא ואבא, נדב ורוני, ועל שני הילדים הקטנים שהצטרפו לא מזמן למשפחה: עודד ואוהד. בליל חג הסוכות גילינו שעוד תינוקות חדשה הגיעה לסוכה. בתחילה היינו נבוכות: מי התינוקת הקטנה הזו, ואחרי כמה דקות הבנו: לנדב ורוני, עודד ואוהד, יש אחות

תינוקת – ניצן. קצת נעלבנו שאיש לא סיפר לנו על הלידה, אבל השתתפנו בשמחת המשפחה.

*

אנחנו כבר לא כל כך לבנות, ויש עלינו כתמים חומים כהים, די מכוערים. במשך השנים ירדו עלינו כמה פעמים גשמים בחג הסוכות, ובשעות הצהריים של ימי סתיו חמים השמש צורבת אותנו. איננו זקופות כפי שהיינו ביום שבו בנה אבא את הסוכה בפעם הראשונה, ופעם, ממש בטעות, אוהד שפך עלינו צלחת מרק. אבל אימא קנתה בד צבעוני יפה, והיא מכסה אותנו לחלוטין כך שאיש אינו רואה עלינו את סימני השנים החולפות.

בכל שנה, כשחג סוכות נגמר, אבא מפריד אותנו זו מזו ומוריד אותנו בזהירות למחסן. שם אנחנו עומדות קרובות זו לזו, נשענות האחת על השנייה. קצת צפוף, אבל כך אנחנו יכולות לשוחח בשקט על כל מה שראינו בחג הסוכות: על השמלה האדומה החדשה של אימא, ואיך פתאום היא החלה לכסות את הראש במין צורה מצחיקה כזאתי, ועל השערות האפורות שהחלו לבצבץ בצידי הראש של אבא, ושהוא נראה עייף יותר, וגם, צריך לומר את האמת, מוטרד יותר, קצת פחות שמח, ואיך נדב גדל כל כך מהר, ועזר לאבא להוריד אותנו למחסן (ולא סיפרנו לאבא שהוא שבר עציץ בדרך), וגם רוני גדלה ועזרת לאימא לקשט את הסוכה.

אנחנו חייבות לספר שלא תמיד נעים ושמח בסוכה. לפעמים צפוף בסוכה, במיוחד כשבני דודים באים לביקור, והילדים דוחפים אלה את אלה. מרוב דוחק וצפיפות יכולה צלחת ליפול ולהתנפץ, ופעם אחת גם קרה שעודד ואוהד הרביצו זה לזה בסוכה ובכו מאוד. במקרים כאלה אבא גוער בקול חזק: 'אני אמרתי די!', ואנחנו מתכווצות מרוב פחד ובושה: הרי השכנים שומעים. אבל בדרך כלל אימא מרגיעה את כל המריבות והשלום חוזר לסוכתה של משפחת צור.

*

שנה אחת נדב ממש העליב אותנו. אבא סיים לבנות את הסוכה. עודד ואוהד עזרו לו: הם החזיקו אותנו כשאבא חיבר אותנו אחת לשנייה, הידקו את אומי הברגים, עזרו לקצוץ כמה מענפי עץ כליל החורש שצומח בגינה והביאו ענפי דקל להשלמת הסכך. ואז הגיע נדב מהישיבה התיכונית. שמנו לב שהוא מגדל פאות, והיו לו גם כמה שערות מזורות על הסנטר. עודד ואוהד שאלו אותו למה

הוא נזכר פתאום להגיע, ואמרו לו שהוא נראה כמו תיש. נדב די נעלב. הוא הסתובב לידנו ובדק משהו, אחר כך הביא סרגל ומדד כמה אנו קרובות לסכך, רשם רשימות, סרטט סרטוטים, ולבסוף אמר לאבא:

'אני צריך להתקשר לרב יעקב. יכול להיות שהסוכה שלנו פסולה'.
אבא מיד התרגז: 'זאת סוכה מהודרת ביותר. היא לא צריכה אישור משום רב'.

אבל נדב התעקש: 'יש מרחק גדול מדי בין הסכך לקיר'.
אבא כעס מאוד ומגרוננו בקעו קולות מוזרים, אך למרבה המזל הגיעה אימא לסוכה והרגיעה את כולם. היא אמרה לאבא:
'מה אכפת לך. שיתקשר לרב יעקב. הרי גם אתה רוצה שהוא ישב בסוכה בשמחה, לא?'

ראינו מפניו של אבא שהוא נפגע עד עמקי נשמתו. נדב יצא מחוץ לסוכה. הוא התרחק מאבא, התקשר לרב יעקב ודיבר איתו בלחש, אבל אנחנו שמענו היטב את כל השיחה. מיד הבנו שהרב יעקב ממש כועס על נדב. הוא אמר לו משהו כמו: 'לא בשביל זה אנחנו לומדים תורה ומידות בישיבה'. אחר כך הוא הסביר לו משהו על דופן עקומה (אנחנו אמרנו לעצמנו: דופן מסכנה שכזאת), ודרש מנדב לחזור ולהתנצל לפני אבא.
שוב חזר השלום לבית משפחת צור.

*

אתם בוודאי סקרנים לדעת מה קורה לנו במחסן במשך כל השנה. ובכן, אחרי חג הסוכות באים ימי הסתיו והחורף, ושעות האור במחסן הולכות ומתמעטות. אנחנו יודעות לנחש עד איזו מרצפת במחסן יגיע האור בכל יום, ובאיזו שעה בדיוק, ומתי הוא ייעלם לגמרי ואנו נישאר באפלולית נעימה. כולם שכחו אותנו מזמן, אבל אנחנו שמחות בחלקנו – כי אנו אוהבות את השקט ואת הזיכרונות. כשהחורף בשיאו קר מאוד במחסן, אבל לפחות איננו נרטבות. דופנות עץ כלל אינן מפחדות מקור, אבל רטיבות עלולה לגרום לנו להתנפח ולאבד את צורתנו, ואז לא ניתן יהיה לעשות בנו שימוש לסוכה, ואנחנו באמת עלולות להגיע למדורה של ל"ג בעומר.

ממש באמצע החורף דלת המחסן תיפתח בחריקה צורמת, אבא ייכנס למחסן וירטון: 'למה הכול תמיד ברגע האחרון?!'. אנחנו

מתעוררות ונבהלות: מה קרה, לא ייתכן, כבר הגיע חג סוכות?! כל כך מהר?! אבל עד מהרה אנו מבינות: אבא ירד למחסן כדי לחפש את תיבת הזכוכית שבה הוא מניח את החנוכייה מחוץ לדלת הבית. עוד רגע הוא ייאנח על הבלגן שעושים לו במחסן (כאילו שמישהו אחר יורד למחסן חוץ ממנו), ימצא את תיבת הזכוכית, ייאנח פעם נוספת, יעלה במדרגות וישאיר אותנו לבדנו בדומיית האפלה.

אנחנו ננמנם עוד כמה חודשים, וכשנתעורר נגלה שאור בוקע מן החוץ למחסן וקולות אביב נשמעים מהגינה: ציוץ הצופיות וקול שרוני הצבים שמתנגשים זה בזה. שעות היום ילכו ויתארכו, וקרני השמש יגיעו לעוד מקום ולעוד פינה במחסן. בוקר אחד תיפתח דלת המחסן, ושוב אבא יעמוד בפתח ויאמר: 'איפה לכל הרוחות הם הניחו את זה...!', ואנחנו כבר יודעות היטב מה הוא מחפש: את הלולב והערבות, ידידינו מחג הסוכות. הם עתה צהובים ויבשים, ואבא נעזר בהם כדי לשרוף את החמץ.

*

ושנה אחת, כמה שעות אחרי שאבא חיפש במחסן את הלולב היבש, ירדו למחסן רוני ובן דודה יגאל. רוני כבר ממש גדולה, והיא כל כך יפה! היא לומדת בתיכון, ויש לה המוני חברות. מדי פעם, כשהיא לא רוצה שאחיה יקשיבו לשיחותיה עם החברות, היא יורדת למחסן כדי לשוחח איתן בטלפון הנייד. אנחנו מקשיבות.

רוני אמרה: 'איזה מזל שהצלחנו לברוח להם!'

ויגאל אמר: 'הם בכלל לא יודעים היכן אנחנו. הם חושבים שאנחנו עדיין מחפשים את האפיקומן.'

ורוני צחקה: 'אני מצאתי אותו מיד ונתתי אותו לעודד. דוד אלישע מחביא אותו בכל שנה בתיק של הטלית, ושוכח שמצאנו אותו שם בשנה שעברה.'

ואז משתרר שקט, ויגאל שואל:

'את לא מפחדת מהחושך הזה?'

ורוני עונה: 'בכלל לא. אני תמיד יורדת לכאן כשהילדים הקטנים עושים יותר מדי רעש בבית, או כשסתם מתחשק לי להיות לבד.'

אנחנו יודעות שזה לא לגמרי נכון. רוני די מפחדת להיות לבד במחסן, במיוחד מאז שביקרה כאן חולדה.

ורוני לוחשת וקולה רועד: 'יגאל, אתה יודע שאני מאוד אוהבת

אותך?

עכשיו גם קולו של יגאל נעשה צרוד: 'כן, אני הרגשתי את זה בשנה שעברה. גם אימא שלי שמה לב'.

רוני שואלת: 'ואתה, אתה אוהב אותי גם?'

ויגאל אומר: 'בטח, את לא יודעת כמה אני אוהב אותך. כל כך הרבה שנים חלמתי שנהיה זוג, והתביישתי לספר לך. אבל עכשיו אבא ואימא אומרים שזה כבר לא מתאים, ושנחנו יכולים לכל היותר להיות רק ידידים'.

רוני שואלת: 'אבל למה?'

אחרי כמה דקות של שקט יגאל עונה: 'הם אומרים שזה לא מקובל במשפחה שלנו, שזה לא נכון, ושנשים יתחילו לדבר... ושבישיבה לא יאהבו את זה... ואני רק ביקשתי מהם ש...'

יגאל פתאום משתתק, אבל אנחנו מרגישות שהוא בוכה. לא רק בלב. הרי סיפרנו: אנחנו מאוד רגישות לרטיבות.

*

בשנים הבאות הופיעו בסוכה דמויות חדשות. אלה סבא וסבתא. אימא אומרת שכבר אין להם כוח לבנות סוכה משלהם, או שקשה להם לרדת מן הדירה אל הסוכה שכל השנים בנו במגרש החניה שמתחת לביתם. סבתא עומדת בסוכה שעות ארוכות, מתפעלת מכל ציורי הילדים שתלויים עלינו, ואומרת: 'אני כבר ראיתי הרבה תמונות במוזאון, אבל ציורים כמו הציורים של הנכדים שלי אף פעם לא ראיתי!'. גם סבא לא מפסיק להתפעל מהסוכה, במיוחד מכך שאפשר להעביר את מנות הארוחה מהמטבח ישר אל הסוכה. בארוחת החג הוא מספר לנכדים: 'ככה בדיוק זה היה בעיירה שלנו באירופה, לפני המלחמה הגדולה. הסוכה הייתה בחצר ואימא, סבתא בריינה עליה השלום, הייתה מעבירה את הסירים דרך החלון. אבל אצלנו פעם טיפסה העז על הסוכה, הגיעה לסכך ואכלה את כולו'. עודד ואוהד מתגלגלים מצחוק, ואוהד חושב איך אפשר להביא את העז מפינת החי של בית הספר ולהעלות אותה על הסכך.

*

ועוד כמה שנים חולפות. נדב ורוני אינם גרים בבית. ראינו את רוני רק עוד פעם אחת: היא לבשה מכנסיים, ונראתה עצובה וחסרת סבלנות. היא גרה בעיר רחוקה רחוקה, שמדברים בה בכלל בשפה

אחרת. על כל שאלה שאימא שאלה אותה, היא ענתה ברוגז: 'אימא, איזו מין שאלה זו?! אני ממש מתפלאת עלייך. גם את זה את לא מבינה?!'

גם המשפחה שלנו התרחבה: אבא קנה עוד ארבע דפנות חדשות. קצת התביישנו לידן: הן היו לבנות בהירות, והיה להן כזה ריח טוב של עץ אורן חדש. אנחנו כמעט בנות ארבעים, וצבענו חום כהה. אבל מדי שנה, כשאבא עומד להעביר אותנו מן המחסן למרפסת, הוא טופח עלינו בידו בחיבה ואומר: 'אהלן, אהלן, שנה שלמה לא התראינו', ואנחנו בטוחות שהוא לא יסכים שישליכו אותנו למדורת ל"ג בעומר.

ובכלל, בזמן האחרון שמנו לב שאבא מתרגש מהרבה יותר דברים מבעבר. בערב שמחת תורה, אחרי שהוא שותה כוס קפה אחרונה בסוכה ואוכל עוד פרוסת עוגה (אימא תמיד גוערת בו: תשאר משהו לחג), הוא אומר את תפילת הפְּרָדָה מהסוכה. אז, כשהוא בטוח שאף אחד לא רואה אותו, הוא משעין עלינו את ראשו ושוקע בזיכרונות עד שהשמש שוקעת.

*

פתאום שוב יש תינוקות בסוכה. אלה הילדים של נדב ורעות אשתו. כמעט שהתקפלנו כשרצינו לחבק אותם. כאלה מתוקים. עכשיו השָׁעַר של אבא אפור לגמרי, אפילו מלבין, וגם לאימא נוספו קמטים חדשים. אבל בדרך כלל הם נראים מאושרים. הם עומדים בסוכה, מתחבקים חזק ומביטים באהבה גדולה בנכדים שהולכים וגדלים.

תמיד כשמגיע הסתיו, והימים מתחילים להתקצר, ורוחות קרירות מתחילות לנשב, אנחנו מתמלאות בציפייה: עוד מעט תיפתח דלת המחסן, אנחנו נמצמן משפע האור שפתאום מציף אותנו, אבא יעמוד בפתח, ייאנח וירטון: 'אוי ויי, איזה בלגן עשו לי פה', אבל מאחוריו יעמדו שני נכדים מתוקים, והם יצייעו: 'סבא, באנו לעזור לך לבנות את הסוכה!'

שפי רוזנצוויג | מה יהא על החיבוק

מָה יְהֵא עַל הַחֲבוּק?
 עַד שְׁלֵמֵדְתִּי
 לְכַרְךָ הַיְדִים
 עַל הַשְּׂכָמוֹת בְּעֵטִיפָה שֶׁל סְכָרִיָּה
 רְפוּיָה
 לְכֹון חֲלַל חֲזָה שְׁמֵאֵלִי
 אֶל חֲלַל חֲזָה שְׁמֵאֵלִי
 לְשִׁמַּע אֶת הַדְּפִיקָה
 אֶת הַהֶאָצָה
 או אֶת הַפְּעִימָה הַחֲסָרָה
 לְהַנִּיחַ אֶת הָעֶלְבוֹן או הַקִּנְיָאָה
 מַחוּץ לְגוֹפִים
 אֲבָל עַד שְׁלֵמֵדְתִּי

בָּאָה חֲשָׁדָנוֹת בְּבִהוֹנוֹת
 בְּדִלְתוֹת הַנְּחָרְצוֹת לְסֶדֶק
 בְּאִישׁוֹנִים הַסּוֹרְקִים תְּנוּעוֹת שֶׁל אַחֲרִים.

הַחֲבוּק הַגְּלָמִי שֶׁשָּׁכַן מֵאִזּוֹ וּמֵתֵמִיד
 אֲנִי שׁוֹמֵעַ אֶת הַנוּוֹן הַמִּיבֵּב שְׁלוֹ
 מִסּוֹף הָעוֹלָם

זולתי

מגבה העינים
קשה להמלט לגבהים אחרים
או לתחתיות וחגבים

פנים אחרות,
מהגבה הזה
אני עלול לגלות שאני טועה
להציץ בעדשת הצלם
של האלהים
ולהפגע

אין מוצא מהצו
– לא תרצח –
אני עלול להתאהב באויב
אני עלול לטבע בדבש
או בשלל האבנים הירקרקות המשתרעות
בתוך הלבן האינסופי
של גבה העינים

להשתנות

אני עומד להשתנות אתכם
 ודרך השתיקה אני עומד לשתק
 לנכח השנוי
 והבורא יהיה
 היחיד הראשי
 למחא לי בפנים.

המשיחה שלי
 באה קמעה קמעה
 בלי תרועות
 יהיו לי חברים
 שיזרקו לעברה עגבניות
 אבל המשיחה שלי סבלנית
 עד שאנשים קצרי ראיה
 מתפוצצים מהגמישות
 המעדנת שלה

המשיחה שלי היא השפה
 לפי תמה
 היא הסליחה
 והיא ארכת אפים

אשר שאז | שיר חסידי

אלו משורר הִּיה אַדְמוֹר
הוא הִּיה מְחַלֵּק שִׁירִים
מְשִׁירָיו לְחֹסִידִים,
הִּיה בּוֹעֵץ לְכָל אֶחָד בְּתוֹר
חֲתִיכַת מְטָפוֹר –
לְדַעַת אִם הוּא בְּאֵמֶת
בְּטִישׁ
אוּ שְׁפֵתָם הוּא עוֹמֵד
בְּאַצְטְרִיזֵן הַפְּרִנְצ'ס כְּדִי לְעוֹדֵד
אֶת לְבוּ וְאֵת הָאֲדְמוֹר שְׁאוֹתוֹ הוּא
אוֹהֵד –

מִתְנַאֵם לוֹ שׁוֹרֵה קֶשֶׁה בְּמִיָּחָד
בְּשִׁבְלוֹ, שֶׁהוּא בְּכֹלֵל לֹא יִבִּין
מֵאִיפֹה זֶה בָּא לוֹ, נִסְיוֹן מְטָרָף
בְּכָל זֹאת לְלַעַס, אֵךְ קֶשֶׁה מִמֶּשׁ
לְעֻקוֹל הַלֵּב וְנִתְקַע בְּגֵרוֹן וְדוֹקֵר
כְּמוֹ קוֹצֵק, עַד שֶׁבְּרָגַע נוֹפֵל
אֶסִּימוֹן אֶל הַוֶּשֶׁט בְּבַעִיטָה חֲדָה לְהִיּוֹת יִשְׂרָאֵל
לְקַבֵּה, לְרוֹצֵץ בְּקֶרְבּוֹ וְלִשְׁאֵל אִם כֵּן לְמָה
אֲנֹכִי וְלִדְרֹשׁ אֶת הַשֵּׁם

וְלִשׁוֹב בְּעֵצְמוֹ
הַשְּׁבוֹר לְכַתֵּב
אֶת הַשִּׁיר
הַשְּׁלֵם

לארי וייסמן | ארץ אבות

בְּסֵפֶר הַצְּרוֹת קָרָאנוּ שֶׁבְּקָרוֹב נַחֲזֹר,
כְּשֶׁהִזְמַן יִתְפָּרֵק בְּהִתְקַף תְּרֹטָה וּפִיחַ.
אִז הִדְקֵנוּ בְּחוּט אֶת הַכְּרִיכָה, נִפְרְדְּנוּ מִבֵּית הַקְּבָרוֹת, שְׂכוֹנַת הַדְּחִי
שָׁגַם הַסּוֹבְלִים מֵהֶסְסִים מוֹל שְׁעָרֶיהָ,
וַיֵּצְאֵנוּ לַדֶּרֶךְ, מִנּוֹטִים עַל-פִּי הַכָּאֵב.

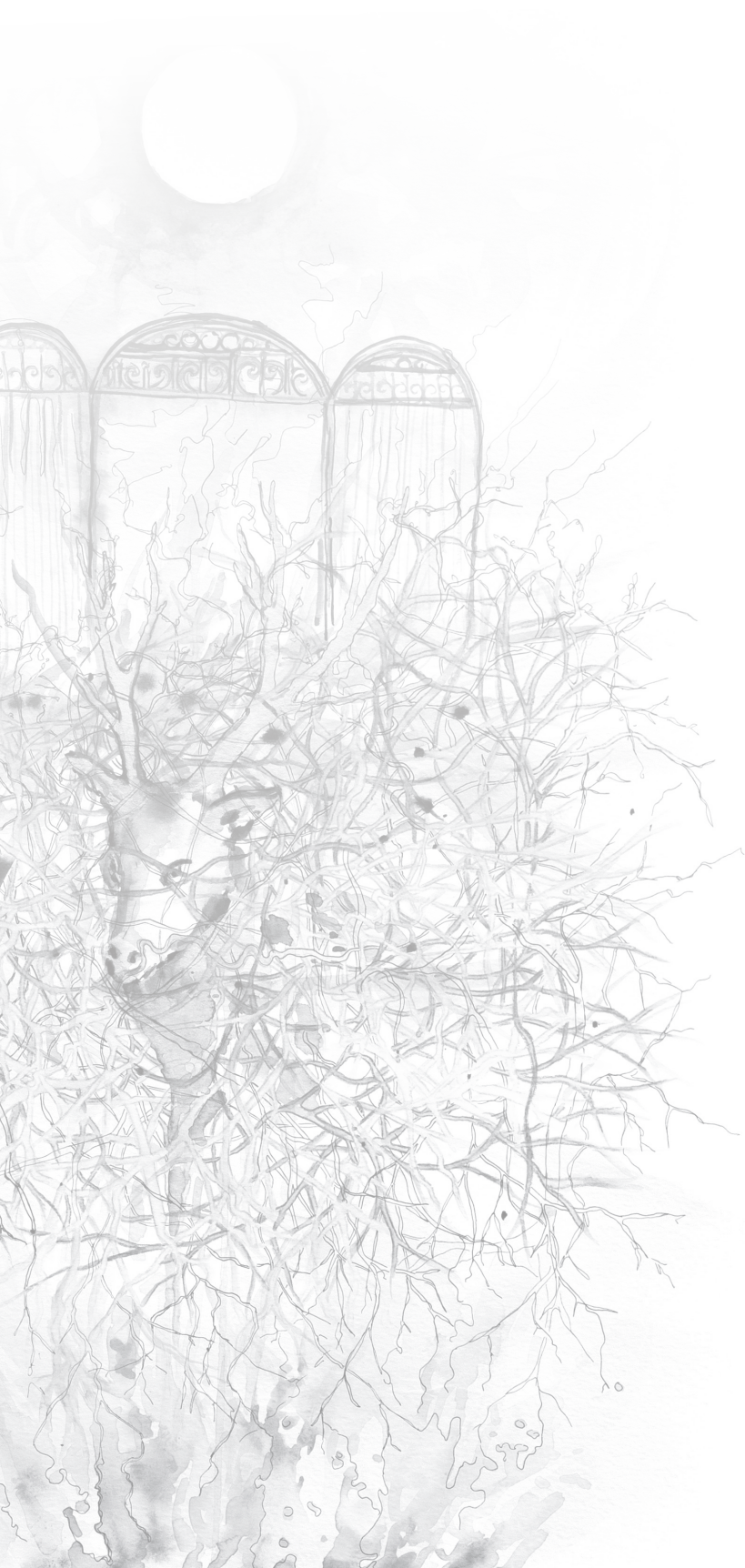
הָאָרֶץ שֶׁבָּרָה אֶת גִּבְנוֹ, לְמָרוֹת שֶׁבְּכִינוּ לְמִרְאָה,
כְּפִי שְׁפָלִיט שָׁב עִם תְּלִיזוֹן הַמוֹלְדֵת
אֶל אֶרֶץ גְּסָה וּמַחְלָלֵת, עֵקֶבֶת מַבְטִים רִצְחָנִיִּים.
רַבִּים כְּשָׁלוּ – קוֹל הַחֶבֶל הַתַּחֲכֵךְ בְּתַקְרַת שְׁנֵתָנוּ,
וְכָל בָּקָר בְּצִרְנוּ בְּמִזְמֵרָה אֶת הַנוֹפְלִים.

בְּעֶרְמָה, בְּמִזֵּל, אוֹ מִרְאֵת-הַכְּשָׁלוֹן,
הָיוּ שֶׁשְׁרָדוּ. הִרְחוּבוֹת וּבִתֵּי-הַחוֹלִים מְצַלְקִים בְּשִׁמוֹתֵינוּ,
וְהִשְׁטָרוֹת נוֹשָׂאִים אֶת קִלְסֵתָנוּ הַחַד. כְּשֶׁהִילָדִים מֵתְאָרְכִים
אֲנַחְנוּ מְגַלִּים לָהֶם אֶת הַמְּנֵהָרוֹת, וּמַעֲנִיקִים לָהֶם תְּרִמִּיל
וְבוֹ קַעְרָה, מְעִיל, וּבִתְחֵתִית, הַסֵּפֶר, סָפוֹן וְכַבֵּד כָּל־בְּנָה.

שועלים מהלכים, אקריליק על בד, 120*80 ס"מ, 2020

חדרים

חנן סבח טייכר | בני

לפני שנה הגעת לארץ הזאת
 וכבר אתה עומד על הרגלים
 מתרגל את השפה
 עם שבושי לשון
 שמזכירים לכלם
 שאתה לא מכאן

במקום בו אתה גר
 רואים בך בן בית
 אתה מסתובב
 ברחובות ומחנך
 לזרים

אבל הבכי החוזר
 כל לילה
 כשאתה מנח במטה
 מספר את מה שהיית
 רוצה לשכח. הרי

אם האדמה לא היתה נפערת
 אם המים שם לא היו אוזלים
 והחדרים צרים
 לוחצים אותך
 לעצאת
 לא היית מגיע לכאן
 הופך בן רגע
 לפליט
 בחיק אמו

גיא עינת | לוליינות

הבט ילדי, הבט בכל האנשים החולפים על פניך
אתה חושב שהם יודעים מה הם עושים?
עוצרים מול חלון ראווה, מצמצמים מבט
בחפוש אחר כתבת, קדים מול מכר
מחכים אל תינוק בעגלה ואל אמו.
הבט בה, באם הלאה, מחיכת חזרה כמצפה ממנה
שולחת מבט אל פרי בטנה ואז לאשה הזרה
כאומרת תודה על ההכרה, לגבר הזר היא מוסרת
לא אהיה אמא שלך.
הבט בכלב שחוצה את הפרויים באלכסון
וברוכב האופנים שבולם כדי לא לפגע בו
ומועד באפן משלם
הבט בפניו כשהוא נופל אל הכביש
זהה את תווי הבהלה, העלבון
מפתע כמי שנתפס ערם
הוא ממלמל "אני בסדר" (למי?)
ממהר להסתלק מהפגיעות.
הבט בהם כלם
הבט בהם כלם
פוסעים בלאט, צדים חבור עם האחר
מסנכרנים זה בתוך זה כשתי וערב חי
אורבים לשכיכות.

נחום אבניאל | המנון לייאוש

שָׁאִין תְּכַנִּית. שָׁאִין תְּכַלִּית.
 שָׁאִין עַל מִי לְהִשְׁעוֹן.
 הַמְרַחֵק הַבְּלִיתִי נִתֵּן לְקַפִּיצָה
 בֵּין הוֹדָאֵי לִיתְכּוֹן.
 שֶׁהַטּוֹב לֹא מִשְׁנָה וְהָרַע סְתָמִי.
 אֶתְּהָ הוֹלֵךְ לִישׁוֹן וְלֹא יוֹדֵעַ עִם מִי
 תִּקְוִים בַּמְרָאָה.
 הַמְרָה הַזֶּה, הַשְּׁחָרָה.
 שֶׁהַכֹּל חוֹלֵף, שָׁאִי אֶפְשָׁר לְהַחְזִיק.
 שְׁעָד שְׁפַעַם בְּ- אֶתְּהָ שׁוֹמֵעַ מִשְׁהוּ מִצְחִיק
 הוּא מִצְחִיק רַק אוֹתְךָ, וְאֵת הַמֵּת בְּלִבְךָ.
 שְׁמִזְמֵן לֹא הַתְּפַלְלֵת מִנְחָה.
 שְׁזוֹ תִמְיֵד מִשְׁעֲנַת קִנְיָה רְצוּן.
 הִיעוּץ, הִיעוּץ
 הַבְּלִיתִי פּוֹסֵק. שְׁתִּמֵּד מִיִּשְׁהוּ מִתְעַסֵּק, שָׁאִין
 שְׁמַחָה אֲמַתִּית. שֶׁהַשְּׁמַחָה שְׁלֵךְ גִּשְׁמַעַת
 כְּמוֹ תְּקִלִּיט, שְׁבוּרָה-שְׁרוּטָה-
 מֵאֲרֵץ רְחוֹקָה-לֹא מִכְּאֵן-לֹא-מִהֶעָשׂוֹר הַזֶּה,
 חֲתוּמָה בְּחוּזָה.
 שְׁמִזְמֵן לֹא הַסְּתַכְּפֵלֶת פְּנִימָה. וְכִשְׁהַסְּתַכְּפֵלֶת גְּלִית
 שֶׁהַכֹּל הַתְּרוֹקֵן.
 וְכִשְׁמִתְקַנִּים תִּמְיֵד נִשְׁבֵּר שׁוֹב. מִיֵּן הֶסְכֵּם
 לֹא כְּתוֹב.
 וְכִשְׁאֶתְהָ מְרִים אֶת הַפְּטִישׁ
 כְּדִי לְתַקֵּעַ מִסְמֵר
 מֵאֲחוּרֵי יָדְךָ הַמוֹנֶפֶת
 נִשְׁבֵּר מִשְׁהוּ אַחֵר

אין שירותי הצלה, אקריליק ושמן על בד, 70*50 ס"מ, 2020

אילת צבע יונגסטר | תרדמת

לא נצתה הכרה
לא האירה בינה
לא נלמד עוד דבר
לא נשנה העבר,
לא הרע,
לא הטוב,
לא מכאוב.
נטמנות בחבי עתידות,
נרשמות בכתבי יתדות,
גם שירים עתיקים, מהסים,
לא יעירו תדרי תדרים.

תקווה

תִּקְוֹתַי
תָּבוֹא לִקְרֹאתְךָ בְּיָמַי
בֵּת לְיָהּ עַד יִתְמוּ.
וְאַתָּה
בְּלִילוֹת שְׁמוֹרִים תִּשְׁנֶן
אֱלֹהִים אַחֲרַיִם עַל פָּנָי.
לוֹ יִדְעָתָּה,
עַל כְּרֹחַךְ אֲנִי חַיָּה,
עַל כְּרֹחִי, תְּמוֹתָּה.

אפרת ביגמן | בשוכבי ובקומי

בְּשֹׁכְבֵי וּבְקוּמֵי מְלִמְלָתִי
לְמַחֲזֵה שְׁלַחֲנִי
אֶךְ לַפְּנוֹת בְּקָר, עֲדִין חֲשַׁכַת תְּהוֹם
מְרַחֶשֶׁת תַּחַת עוֹרֵי
מְאַיֶמֶת לְהַשְׁבֵּר
אֵינִי יוֹדַעַת עוֹד אֶת מְלוֹת
שִׁיר הָעֶרֶשׁ שֶׁשָּׂרַתִּי לְעֶצְמִי

מתוך ספר שעתיד לראות אור בקרוב בהוצאת קתרוס

רונית מזוז | בקשה

תְּנֵי לִי לְמוֹת
חֶסֶד שֵׁם כְּנָפֵי בְּחֵצֵר
הָאֲחוּרִית שֶׁל אִמִּי.
תְּנֵי לְמוֹת
חֶסֶד שֵׁם שְׁרֵטוּטִים בְּאֶבֶן גִּיר
שֶׁל הַקְּלֵאס בְּכַבִּישׁ הַצֵּר הָעֶקוּם
הַחֲדָס־סֵטְרִי.
תְּנֵי לִי לְמוֹת חֶסֶד שֵׁם
בְּרֶךְ מְשַׁשְׁפֶּת נִמְחַקֶּת
הַשְּׂכָנָה מִמּוֹל גּוֹעֶרֶת בִּי
לֹא כָּכָה סוֹחֲטִים סְמֵרְטוּט לֹא כָּכָה אֲנִי אֲגִיד
אוֹתָךְ לֵאמֹא שְׁלֶךְ.
תְּנֵי לִי לְמוֹת
חֶסֶד שֵׁם לְהִשְׁתַּחֲלֵל דְּרֶךְ גְּדֵר בֵּית סֶפֶר אֶל מִשְׁחָקֵי יְלָדוֹת שֶׁל
אֲחֵר הַצְּהָרִים.
תְּנֵי לִי לְמוֹת חֶסֶד שֵׁם
לֵאמֹא שְׂשׂוֹאֵל אֶת אִמָּא
אִז אֵיךְ נִקְרָא לָהּ בְּסוּף?!
וְהִיא עֲדִין
לֹא יוֹדַעַת.

הדסה חוה פרומר

*

אָבִי מוֹרִי. גְּבִי עוֹקֵס כְּגִבְדָּךְ לַחֲצִי אֲוִיר בְּעַרְפָּנוּ. נוֹשֵׁף עוֹלָם בְּעַרְפָּנוּ.
 אָבִי מוֹרִי מַעֲלָה שְׁדֵרְתִי כְּמַעֲלָה שְׁדֵרְתֶךָ. חֲלִיָּה הַפֶּךְ בָּהּ מִחִבְרַתָּה.
 אָבִי מוֹרִי מִשְׁחַק עוֹלָם חָרַשׁ בְּעֵמוּד שְׁדֵרְתָנוּ כְּבִמְשַׁחֵק הַרְכָּבָה.
 טוֹפֵחַ עַל זִיזִים עַד תַּזְזִית הַחֲלִיּוֹת. אָבִי מוֹרִי חֲלַל אֵינֹתְךָ בְּךָ כְּחֲלַל
 אֵינֹתִי בִּי. רְצוֹנְךָ לַחֲדַל זֶרַע שְׂדוֹת מוֹת בְּאַבִּיבִי. אָבִי מוֹרִי בַּעַל
 הַבַּיִת הַזֶּה שְׂאֵינֹ מִתְּבִיט לְנַפְשִׁי. רְאֵה אוֹתָנוּ כֹּל אֲשֶׁר לָנוּ קִיָּמִים
 לְמַחְצָה וּמַחְצָה חוֹלָמִים אַחֲרָת. אָבִי מוֹרִי אֲרַבַּע כְּנַפּוֹתֶיךָ שְׁמָלוֹ
 בְּאֵיבָרָן. דְּמִיּוֹנְךָ דוֹאָה כְּאַלְפֵי צְפוּרֵי לְבִי. רְאֵשִׁינוּ נְדִידָה. אָבִי מוֹרִי
 בַּל יַעֲזוּ חֲטָטִים אִישׁ בְּהִיכָלוֹת מְלוֹתֵינוּ. אָבִי מוֹרִי רַב עוֹזְנֵי כִּי שְׂרַפְתִּי
 גְּוִילֶיךָ. אָבִי אָבִי יֵשׁ אוֹתִיּוֹת בֵּינֵינוּ וְהֵן פּוֹרְחוֹת בְּאֲוִיר.

*

תְּבַרְךָ אֲמִי / שְׁלֵא לַפְתָּה אוֹתִי תוֹרְתָה / שְׁלֵא עֲלִיתִי קֶרֶבְךָ /
 תִּרְחִישִׁי אֵימָה בַּעֲתוֹ לִילוֹתֶיךָ / דְּמִיּוֹן לַהֲקַת גְּבָרִים וְאֲנוּכֵי הַטָּרְף
 / תְּבַרְךָ אֲמִי עַל שְׁזֹרְעָה בִּי פֶחַד מִפְּלִצָּת וְהוּא הַכְּרִיחַ עָלַי עוֹלָם /
 הַעֲמִיד חוֹמָה וְנִאֲלָצְתִי לְטַפָּס / תְּבַרְךָ אֲמִי שְׁלֵא נַעֲלָה בִּי חֲדָרִים
 / שְׁלֵא חֲנָקָה אוֹתִי / שְׁחִזְתָּה בִּי נְבוּאוֹת קִשּׁוֹת וְשִׁתְּקָה / שְׂרַצְתָּה
 לְאַהֲבָה וְלֹא הִסְכַּמְתִּי בְּגוֹפִי הַמְשִׁתְּנָה / תְּבַרְךָ אֲמִי נִפְחַתִּי בְּטִנָּה
 תִּשְׁעַת חֲדָשֵׁי הַתְּעַבְרוֹתִי / זְמַן מְנוּחַתִּי הַקָּצֵר / תְּבַרְךָ אֲמִי דְּמַמַּת
 לְבוּשִׁיָּה הָאֲרָכִים / כְּאֲשֶׁר דְּבָרָה הַשְׁתּוֹלְלָתִי / לְבַל יִהְיֶה מְלוֹתֶיךָ
 אָבְנִים בְּדַרְכֵי הַפְּרָאיוֹת

כנרת סמואל פולק | סמוי

"האם לנשם?" היא שואלת
"זו לא שאלה", הוא אומר לה כשהיא מקלפת עגבניות למרק
שלה,
"בשבילי זאת שאלה"
גשם יורד בתוכה והוא מגיף את התריס מוחה שכבת אבק רטובה
אצבעו עיפה מן התנועה החוזרת הזו בחייו
היא מתלבטת מה ללבש
הוא לא מבין איך אפשר להתלבט מה ללבש כשעוד לא החלטת
אם לנשם
מארגן לה את פקעות הצמר בתיק הרקום שלה יודע שזה מרגיע
אותה לפעמים
יש ריח של לחם מהבית של השכנים גם אותו היה רוצה לארוז אם
זה רק היה שינד להם
הוא משאיר את עצמו לקפל את הכדור הבקר שלה לפחות
שיהיה מארגן כאן
חותר לעצמו ירקות שואל אם גם היא רוצה
היא לא רוצה
היא לא רוצה –
בשלב הזה הוא כמעט מבין.
קולות מבחוגן
פליאות של צפורים בחלון הוא מרגיש קרום פראי צומח על איברי
הנפש המרלדלים
הוא מחפש מה מקלקל, שנים הוא מחפש
זה כאן מול העינים שלו אבל הוא לא רואה טוב, מנסה לקרוא
את כתב הבריל שמטבע על עור הברז
כבר יודע שזה לא הקור

חידה לעת ערב

לְבִשְׁתִּי סוּדֵר רֶךְ מִנְּשֵׂא
שׁוּלֵי חוּטִים שְׁמֵת־חִילִים לְהַפְרֵם

אוֹתוֹ עֶרֶב הַבְּנָתִי מִשְׁהוּ עַל הַגְּנוֹת

מֵהוּ מִנְּגִנוֹן הַהֲגָנָה הַכִּי אֶפְקֵטִיבִי
חֲשַׁבְתִּי עַל זֶה הַרְבֵּה זְמַן,
עוֹד לְפָנַי שְׁפָגְשְׁתִּי אוֹתָךְ.

יִדְעֶתָ לְהַצְחִיק
יִדְעֵנוּ לְהִדְחִיק
וְהִיְתָה בְּכֶךָ תְּרוּפָה
וְהִיְתָה בְּכֶךָ מַכַּת
הָאֵי-כָּאֵב עַל

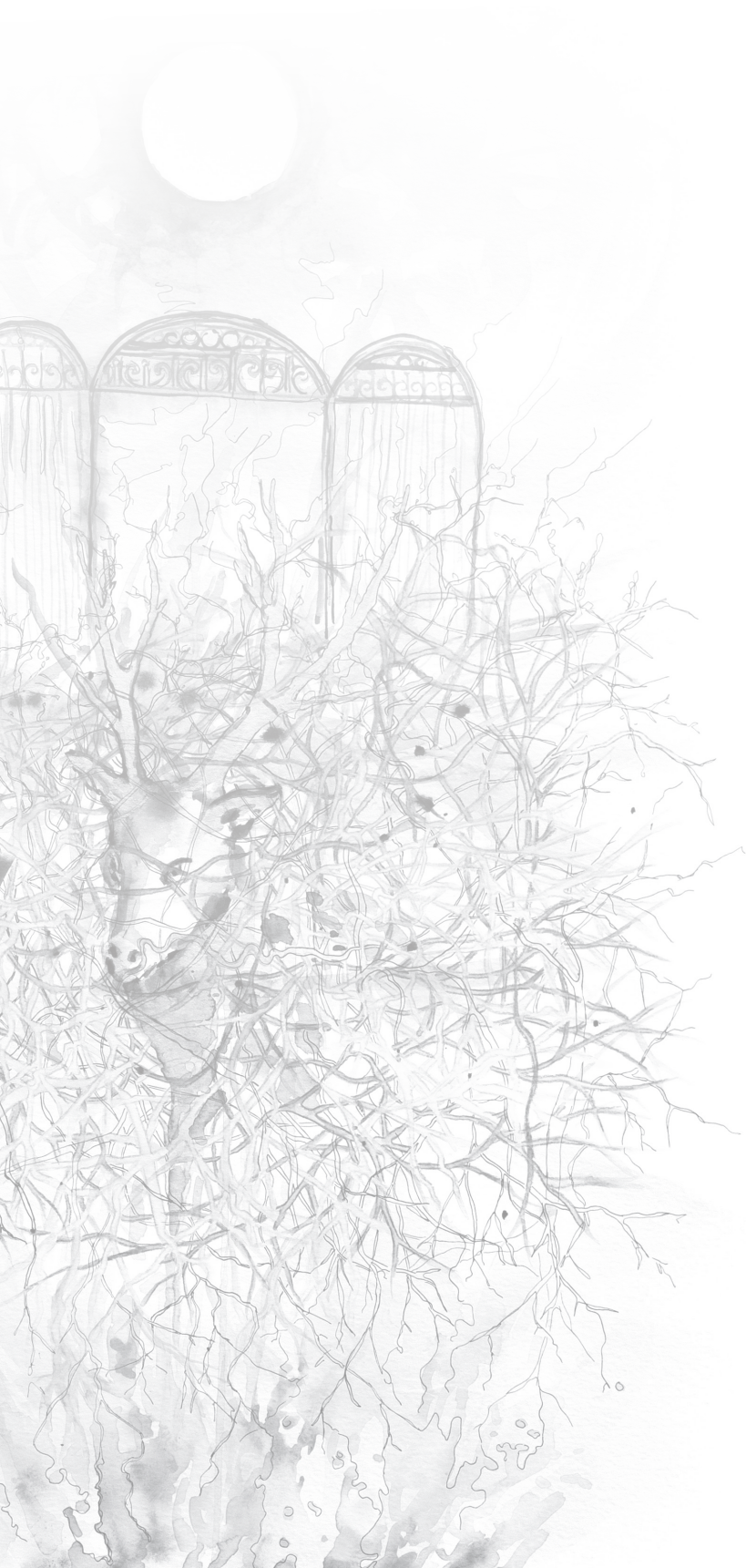
שְׁבַעֲצָם דְּבַר לֹא נִגַּע.

שָׁמַיִם וְהַב שְׁקָדִים
אוֹסְפִים
קְלָפוֹת שֶׁל עֶרֶב שְׁלֵא הַסְתִּים טוֹב

לֹא הִיְתָה לְכֶךָ סִבָּה מְצַהֲרֶת,
תַּת-מוֹדַע שְׁלִי נִפְגָּשׁ בְּזֶה שְׁלֶךְ
חִידָה לְלֹא פְצוּחַ
חָלַל פְּנוּי עֲטוּף שְׁכָבוֹת

רַק הַבְּנָה אַחַת קִטְנָה, הוֹלֶכֶת וְגוֹבְרֶת:
הַהֲגָנָה הִיא הַזְּנָה
לְפַחַד

ארץ

איתן דקל | בעין ארץ

אין פתרון-סלעים לצחיחות, ליער,
ובחלומנו שוב השער,
הוא ופוערו. הנה הפער –
מה קים ומה דמיון רועו
מה-משי כשבלארצו מלוא
מי בקצו ומי לו

אדם כאין ארץ,
אדמה שבגללו.

תְּרִצָּה, תִּמְצָא וְתִימְצָא

בְּכַף יָדֵינוּ מִפָּה
וְתִת־קִרְקַע עוֹרֶקֶת מְעוֹר,
וְתִת־קִרְקַע תְּמָה,
חֶפֶה מְשֹׂאוֹר.

צְמֵתִים נוֹחִים לְהֶאֱבֹד,
יָפִים לְבַחֵר. בְּכֹל כּוּוֹן תְּרִצָּה,
תִּמְצָא וְתִמְצָא רִקְכָּאן. וְתִת־אֲבֹד
בְּכֹל שְׂמֵאֲחוֹר.

וְעֵט־חַיִּים בְּיַד כְּחֶרֶט, אֶפְשָׁרוֹת
לְאֶפְשָׁרוֹת אַחֲרֵת לְהַשְׁלִיךְ
אַחֲרֵי הַגּוֹ,

לְהַשְׂאֵב לְאֶפְשָׁרוֹת מְכֻרֵת
לְכַאוֹרָה, לְאִין־בְּרָרָה וְלִתְחִוִּישָׁה
הַמְּמַפָּה, הַמְּחַפָּה עַל תִּת־הָעוֹר –
לְכַפּוֹר, לְבַחֵר עוֹלָם שְׂכוֹר, אֶהוּב,

עַל פְּנֵי לְשׁוֹב.

וכבר הורינו

שנה לשנות;
שנתות לגמא במחוגים.
שמעתי אומרים: עם בוא שרב
יבואו החגים.

שנית שנה לשנות,
חגים לחוג סביבם,
בשעוט מחוג-אידם לאות
תימרות-עשן, ואש, ודם.

אמרת נלך אצל הורינו
כאנשים אל שיוכם:
שהם רוחו וכבר הרינו
חסרים את רוחם.

מרב קינן

*

אינספור פעמים תחלשנה
 רוחות בעלוות האלון
 וישלו עלים
 החמה תדמה כאישון
 מתגע
 מטר שתקני יתפור
 על ערוץ הסלעים ועלות
 תדלגנה
 שטה תארג
 אל ירח חור
 ואתה שזכרת כיצד נבקעים נצנים
 מרכה בכתפי ומרים סנטרי
 אל החרש
 לוחש בי תראי

הים נהיר היום

הים נהיר היום
 קרוב
 גביעי תלתן רחצו בטל
 עלוות פקאן כנסי העץ
 עוד לא שלחו
 בהבל קר
 רק לאהב
 כמו מזמן הינו נצח
 כמו הלילה אל הפחד
 כמו השחר לצפור

סבינה מסג

*

לא, לא אנדר שום נדר

לא, לא אעשה שום קשר בשפה

אבל אני על סף:

לא לטום אל שום מפל גדול

לפני שאחזר ואחזר ואחזר...

אל פלגי הפלא האלה שלך

החופזים מכל עבר:

"תראי תראי תראי

ותקפאי בשיר

ותוציאי כמו שלגון ללקוק

בקצי השרפה".

לסעוד את הלב

בְּהַרְגְּלִי, עוֹרֶכֶת אַרוּחָה בְּחִיק הַטְּבַע:

שְׁעוֹנִית מְשַׁבְּצוֹת אָדָם-לְבָן
עַל עֵשֶׁב לַח (מִגֶּשֶׁם שֶׁזֶה עֵתָה חָרֵל)

רְצוּי עַל פִּי תְהוֹם

עַם רִסְיִסִי מִפָּל

וְשָׁמֵשׁ

עַל שְׁלוּגִית מְעַל

וְהַדְנִטֵּל שֶׁל בֶּן חֶצֶב מְצוּי מְלִמְטָה...

כְּמוֹ צְפוֹר נוֹדְדָת

אֲנִי עוֹבְרַת הַטְּבַעָה:

אֲכַלְתִּי כָאֵן – –

תְּמִיד אָשׁוּב 'הַבֵּיתָה'.

מתוך סדרת "ארבעת יסודות ילדות" – מים, שמן על בד, 70*50 ס"מ, 2018

רחל נפרסטק | שקיות

היום רציתי להרים ידים,
אך הן היו עמוסות
בפרות אהבה, שמורי חברות,
מעדני חמלה ובקבוקי חלומות.
איך יכלתי?

בערוגה שלי

לא דשנתי, לא השקיתי למכביר
הייתי בעקר דחליל
והנה, פרח יפהפה בערוגה
ואני כה ארוגה בדך
ילדתי.

דרור שקולניק | לוח משדרי הקיץ

אבובי גומי שְחָרִים בְּמִימֵי נֶהָר כְּחוֹשׁ
 אִי אֲזוּ יִרְדּוּ אֵלָיו חֲכָמֵי תוֹרָה
 לְחַלֵּק וּלְהַסְכִּים בֵּין קָנִים וְעֲנָפִים
 עֲכָשׁוּ שְׁלֹט מְאֻלָּתָר שֶׁל רֶפְטִינֵג
 וְצִעֲרֵי הַמוֹשָׁב זְחוּחִים
 בֵּין רִגְעֵי מַיִם לַעֲשׂוֹן הַנוֹבֵלֵם.
 זוֹהִי סִצְנַת קוֹץ מְאֻבָּקָת
 כְּבֶסֶרֶט בִּי־בִי־סִי מְמוֹזְמָבִיק
 שְׁאִין אִישׁ צוֹפֶה בּוֹ
 שְׂבָלֵם בְּהַבְלִיָּהֶם מִנְפֻנְפִים בִּידֵיהֶם
 מְגַנִּים בְּכָל תַּקְוָה
 וּמִשְׁתַּתְּפִים בְּצַעַר הַמִּשְׁפָּחוֹת
 וְשׁוֹב כְּהֶרְגֵלָה, תֵּרֵד הַנְּבוּאָה
 מִבְּמַקְעַת דְּרֹךְ בְּאֵדֵי הַסְּלוּלָר
 וְלֹא יִטָּה לָהּ אִישׁ.

סיון הר־שפי | אחינו מלכנו¹

הרהורים על פיוט מפיוטי הסליחות,
לעילוי נשמות האחים:
יעקב ישראל ואשר מנחם פלאי;
יגל יעקב והלל מנחם יניב;
ולעילוי נשמת האחיות: מאיה אסתר
ורינה מרים די, עם אימן לוסי לאה.

*

אָנא עוֹרְרָה אֶהְבֶּתְךָ הַיְשָׁנָה.
אֲשֶׁר אֶהְבֶּתְךָ לְעֵדֶת מִי מָנָה.
בְּכָל כְּנוּיֵי חֶבֶד וְאַחֻוּהַ וְרַעוּת מְכַנָּה.
לְמַעַן אַחֵי וְרַעֵי אֲדַבְּרָה נָא:

גַּם בְּצַעֲדֶךָ עַל הַר גְּבֻנוֹנִי.
גִּיל לְשַׁעֲשַׁע חֶמֶד קִדְמוֹנִי.
דְּמִית מַמְלַכַת כְּהַנִּים וְגוֹי קְדוֹשׁ וּבְנִי.
וְהִיא גַם הִיא אֲמָרָה אַחֵי הוּא מְלָכִי וְאֲדוֹנִי:

הוֹרֶשֶׁתָּה נַחֲלַת צְבִי חֶבֶל הַנְּעִים.
הִסְתוֹפֵף לְכַבוֹדְךָ בְּלוֹיֹת צַעֲצוּעִים.
וְהֵן עֵתָה טִלְטְלוּהָ בְּכָל פְּנוֹת וְאִיִּים.
בְּאַרְץ לֹא לָהֶם הָלֵא אַחִיךָ רוּעִים:

זְכוֹר אֵל תִּשְׁכַּח וְאֵל תִּתְחַרֵּשׁ וְאֵל תִּשְׁקֹט אֵל.
זָמְמוּ לְהַכְחִידִי אֲדוֹם וַיִּשְׁמַעְאֵל.
חֲנוּן אַתָּה יְדַעַת אֶת כָּל הַתְּלָאוֹת הָאֵל.
כֹּה אָמַר אַחִיךָ יִשְׂרָאֵל:

1. תודתי לפרופ' נתנאל לאור על הערותיו והארותיו שתרומתן לרשימה זו רבה.

טָפְלוּ עָלַי וּבְקִוּוֹנֵי בּוֹקִיקִים.
 גְּלַנֵּי מֵאַרְצֵי וּלְחֻצוֹנֵי דוֹחִיקִים.
 יוֹם יוֹם הִנֵּה עֹבְדֵיךָ מְכִים וְלוֹקִים.
 קוֹל דְּמֵי אֲחִידֶךָ צוֹעֲקִים:

כָּרוּ לִי שִׁיחוֹת לְמוֹקֵשׁ.
 כָּלְתָה וּנְכַסְפָּה נַפְשֵׁי עוֹזְרֹתָה לְבַקֵּשׁ.
 לִישׁוּעָתָה לִי עַל פְּתָחַי לְנִקֵּשׁ.
 אֶת אֲחִי אֲנֹכִי מִבַּקֵּשׁ:

מִיּוֹם כֶּסֶה בְּשִׁבְתְּךָ עַל כְּסֵא כְבוֹדְךָ.
 מִבֵּיט לְסִקֵּר יַחַד לֵב מוֹרְדֶיךָ וְעוֹבְדֶיךָ.
 נִגַּשׁ כָּל בַּעַל מִשְׁאֵת בּוֹגְדֶיךָ.
 וְאַשֶּׁר יִהְיֶה לְךָ אֶת אֲחִידֶךָ תִּשְׁמַט יָדְךָ:

סִפְרִים עַת יִקְרְאוּ לְבְרוּאֵי עוֹלָמְךָ.
 שְׁאֵת חַיִּים וְחִלּוּף לְשׁוּעַ וְמוֹד.
 עֲלִיוֹן חֵן וְחֶסֶד בְּאֵלְמֶךָ.
 עֲרַב עֲבָדֶךָ לְטוֹב וְחֵי אֲחִידֶךָ עֲמֹד:

פָּנָה אֵלַי וְחַנּוּנֵי וְתַנּוּנֵי עֲלִיוֹן.
 פָּגַר מְנַאֲצִידָה בְּעֵנֵי וְרִשְׁיוֹן.
 צַרְכֵי חֶק טָרַף בְּחֻלְקָה אֶפְסִנְיוֹן.
 לֹא תִקְפֹּץ אֶת יָדְךָ מֵאֲחִידֶךָ הָאֲבִיוֹן:

קַדְמָתִי בְּנִשְׁפָּה וְאַשְׁוּעַ לְךָ מְחוֹלְלִי.
 קַדְמָה חֶסֶדְךָ וְשֵׂא פִשְׁעֵי וּמַעֲלִי.
 רַחֲמֶיךָ יִתְגּוֹלְלוּ עָלַי כַּמְנַחֵם אֲבִלִי.
 מִי יִתְנַדֵּךְ כְּאָח לִי:

שְׁעָה שׁוֹעַת עֲנִיִּיד וְצַעֲקָתָם.
 שְׁבַעָה בְּרַעוֹת נַפְשָׁם וְחַיְתָם.
 תִּשְׁלִיךְ בְּמַצּוֹלוֹת יָם כָּל חֲטָאֵתָם.
 אָנָּה שֵׂא נָא פִשְׁעֵי אֲחִידֶךָ וְחֲטָאֵתָם:

שֶׁשׁ אֲנֹכִי עַל אֲמַרְתָּ מִבְּטַחֲךָ.
לִבְבַתְּנִי עַל יְדֵי צִירִים שְׁלוּחֲךָ.
מְתִי תַחֲשֵׁף זְרוּעֶךָ בְּכַחֲךָ.
לָךְ נָא רְאֵה אֶת שְׁלוֹם אַחֲיָךְ:

הֵייתָ מְקַדֵּם מְקוּהַ יִשְׂרָאֵל וְחָרַב גְּאוֹתָם.
חַי זְקַף גַּם עִתָּהּ קוֹמָתָם.
וְאַמֵּץ זְרוּעֶם וְתִשְׁכַּן בֵּינוֹתָם.
וְאֶת אַחֲיָךְ תִּפְקֹד לְשְׁלוֹם וְאֶת עַרְבָתָם:

[מחבר לא ידוע; הפיוט יוחס בעבר באופן מסורתי לשלמה בן יהודה הבבלי,
איטליה, המאה העשירית]

אהבה ואחוה

הפיוט "אָנָּא עוֹרְרָה אֶהְבֶּתְךָ הַיְשָׁנָה", הנאמר בסליחות של ערב ראש השנה, מתעלה בעיניי על רוב פיוטי היום, בפנייתו הייחודית אל הקב"ה לא כאל מלך שופט או דוד ואהוב, אלא כאל אח לכנסת ישראל. הפייטן בחר פסוקים רבים מן המקרא, המתייחסים לאחוה ואחאות, ואותם הוא מפנה אל האל בקריאה אליו לממש את כינויו המטפורי ולקיים כלפי עמו את הזיקה והיחס המצופים מאח. ומהו אומנם טיבו של יחס זה? והלא אנחנו יודעים שיחסי אחים הם מהסבוכים שביחסי אנוש המתוארים במקרא... למן קין והבל, דרך יצחק וישמעאל, יעקב ועשיו, יוסף ואחיו – היחסים נעים בין קנאה, שנאה ורצחנות, ובין פיוס וניסיונות תיקון.

אומנם, שְׁבַת אחים גם יחד נקרא כביטוי למצב של פנים בפנים בין הכרובים-האהובים. גם בשיר השירים, הכינוי "אחותי" משמש לכאורה מילה נרדפת לאהובה – "אחותי רעייתי", והכינוי "אח" משמש את אותה אהובה בפנייתה לאהוב.

אך האחוה אינה מובנת מאליה, לא בקשר הבחירי שבין איש ואישה ולא בקשר הדם בין אחים. כדי לזכות בה, יש לשאוף אליה ולעבוד בה. במנעד שבין "זכו" ל"לא זכו" נע הפיוט שלפנינו, בגוללו מסכת יחסים סבוכה עם האל, ראשיתה 'רומנטית' והרמונית אך עד מהרה היא מתקלקלת. את האשמה בקלקול ואת האחריות

לתיקון משית הפייטן על שני הצדדים, אך באופן לא סימטרי בעליל, ובראש ובראשונה – על האל, המדומה באופן חריג לכמה מן האחים הבעייתיים ביותר במקרא.

הפיוט מתחיל בבקשה מן האל שיעורר את אהבתו הישנה. הבית הראשון מתייחס לבחירת האל בעם ישראל, דימוים וכינויים כאחיו, והבית השני מתקדם אל מעמד הר סיני כרגע שיא של קרבה. דווקא ברגע הרך הזה, מופיע רימוז קשה: "וְהָיָא גַם הָיָא אַמְרָה אַחֵי הוּא". הציטוט שולח את הקוראים אל יחסי אברהם ושרה, ואל שתי הפעמים שבהן היא התייחסה אליו, לבקשתו, כאל אחיה – ברדתם מצרימה ובבואם לגרר. תופעה זו מעוררת תמיהה אף ביקורת בקרב מפרשים ודרשנים, וגם בפשט הכתוב אבימלך מתרעם על מה שהוא חווה כהתחפשות והונאה: "וְאַבְימֶלֶךְ לֹא קָרַב אֵלָיָהּ וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי הַגּוֹי גַם צָדִיק תִּהְרָג. הֲלֹא הוּא אָמַר לִי אַחֲתִי הוּא וְהָיָא גַם הוּא אַמְרָה אַחֵי הוּא בְּתֵם לְבָבִי וּבְנִקִּין כְּפִי עֲשִׂיתִי זֹאת" (בראשית כ, ד-ה). מה לפסוק זה אצל הר סיני? האם זהו סוג האהבה שאנו מבקשים לעורר?

ייתכן שהפייטן רואה בהיענותה של שרה לבקשתו הקשה של אברהם את שורש מסירות הנפש וקידוש השם של עם ישראל בכל הדורות. על מזבח הברית שנכרתה בהר סיני, יהודים במרוצת כל הדורות הקריבו הרבה מאוד. ההקבלה בין אלוהים לאברהם ובין ישראל לשרה מעלה על נס את נאמנותו של העם, תוך תביעה סמויה מהאל להכיר בחסד שבכך. והיא גם היא אמרה אחי הוא – לפנים משורת הדין. זהו אותו היגיון ממש שמשמיע הדרשן באיכה רבה, מפי אחות אחרת, אחות לאחותה (הזדמנות להיזכר כי גם יחסי האחיות בתורה נפתלים הם): "בְּאוֹתָהּ שָׁעָה קִפְצָה רַחֵל אֲמִנּוּ לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְאַמְרָה רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, גְּלוֹי לִפְנֵי... יַעֲזֵ אָבִי לְהַחֲלִיפֵנִי לְבַעֲלִי בְּשִׁבִיל אַחֹתִי, וְהַקְּשָׁה עָלַי הַדָּבָר עַד מָאֵד... וְהוֹדַעְתִּי לְבַעֲלִי וּמְסַרְתִּי לוֹ סִימֵן שְׂיִכִּיר בֵּינִי וּבֵין אַחֹתִי כְּדֵי שְׁלֹא יוּכַל אָבִי לְהַחֲלִיפֵנִי, וְלֵאחַר כֵּן נִחַמְתִּי בְּעַצְמִי וּסְבַלְתִּי אֶת תְּאוֹתַי וְרַחַמְתִּי עַל אַחֹתִי שְׁלֹא תֵצֵא לְחַרְפָּה... וּמְסַרְתִּי לְאַחֹתִי כָּל הַסִּימָנִין שֶׁמְסַרְתִּי לְבַעֲלִי, כְּדֵי שְׂיִהְיֶה סְבוּר שֶׁהִיא רַחֵל. וְלֹא עוֹד אֶלָּא שְׂנִכְנַסְתִּי תַחַת הַמַּטָּה שֶׁהִיא שׁוֹכֵב עִם אַחֹתִי וְהִיא מְדַבֵּר עִמָּה וְהִיא שׁוֹתֶקֶת וְאֲנִי מְשִׁיבֶתָּהּ עַל כָּל דְּבָר וְדָבָר, כְּדֵי שְׁלֹא יִכִּיר לְקוֹל אַחֹתִי וּגְמַלְתִּי חֶסֶד עִמָּה, וְלֹא קִנְאֵתִי בָּהּ וְלֹא הוֹצֵאתִיהָ לְחַרְפָּה. וְמָה אֲנִי שְׂאֲנִי בְּשֵׁר וְדָם עֶפְרָ וְאַפְרָ לֹא קִנְאֵתִי לְצָרָה שְׁלִי וְלֹא הוֹצֵאתִיהָ לְבוֹשָׁה וְלְחַרְפָּה, וְאַתָּה מֶלֶךְ חַי וְקַיִם, רַחֲמֵךְ, מִפְּנֵי מָה

קִנְיַתָּה לְעִבּוּדַת כּוֹכְבִים שְׂאִין בָּהּ מִמֶּשׁ, וְהַגְלִיתָ בְּנֵי וְנִהְרְגוּ בַחֲרֵב וְעָשׂוּ אוֹיְבִים בָּם כְּרִצּוֹנָם. מִיַּד נִתְגַּלְגְּלוּ רַחֲמֵי שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְאָמַר, בְּשִׁבְלֶיךָ רָחַל אָנִי מַחְזִיר אֶת יִשְׂרָאֵל לְמִקְוָמִן (איכה רבה פתיחתא כד).

גם כאן, לנוכח החורבן, מובעת תביעה מהאל להכיר בחסד שעשתה רחל לאחותה לאה, ולגול רחמיו על מידותיו בדומה לה – להיות רב חסד לאומתו כאחות לאחותה, גם כאשר האחרונה מהווה "צרה" בכל השתמעויותיה של המילה. אם המקרא נועז בהישרת המבט אל סבך היחסים בין אחיות, אחים ובני זוג, בלא כל ייפוי וטיוח – הרי המדרש וגם הפיוט שלפנינו אמיצים בבקשתם אף בדרישתם לשנות ולתקן סבך זה, במהלך הנראה מנוגד לטבע האדם וכביכול אף לנטייתו הראשונית של האל. אהבה ואחוה ושלוש ורעות – רחוקים מלהיות חוק קיום בעולם העומד בדיון; הם ייחול וברכה הניתנת בחסד גם נקנית בייסורים. ברכה זו, משבע הברכות לחתן ולכלה תחת חופתם, מהדהדת בעומק הפיוט, ולצידה מהדהדת במילים "אָנָּא עוֹרְרָה אֶהְבְּתֶךָ הַיְשָׁנָה" ברכה-אחות: "שְׁמַחַת תְּשִׂיחַ רַעִים הָאֵהוּבִים כְּשִׂמְחֶךָ יְצִירֶךָ בְּגֵן עֵדֶן מְקַדֵּם".

דימוי האל לאח, יש לו בסיס גם בתורת הסוד: הספירות המרכזיות, תפארת ומלכות, מתוארות אומנם לרוב כבני זוג (הקב"ה ושכינתו) אך גם כ"בן ובת" לספירות הגבוהות (חכמה ובינה) – כלומר, אח ואחות. זוהר על פרשת אחרי מות (העוסקת בעבודת יום הכיפורים, וברקע – מות האחים נדב ואביהוא) מגולל בכל חלקו הראשון את יחסי האחים: נזכרים שם משה ואהרן, בני אהרן, יוסף ואחיו, וגם – הכרובים, השולמית ודודה המתגלה כמי שהתעמר בה – "בְּנֵי אֲמִי נִחְרוּ בִי... בְּנֵי אֲמִי מִמֶּשׁ... הַשְּׁלִיךְ אִמַת אֶרְצָה". האחאות בין שמיים וארץ מופיעה במקור זה כמערכת יחסים הכוללת מריבות וניכור, אך גם שמירה על הגחלת במצבי גלות וריחוק (זוהר ח"ג נט ע"ב). גם זוהר שמות, העוסק בשמירת מרים על אחיה בעודו בתיבה על היאור, קורא את "וַתִּתְצַב אֶחָתוֹ מִרְחֹק" כפסוק המבטא את הקשר בין הקב"ה וכנסת ישראל גם במצבי גלות וריחוק: "וַתִּתְצַב אֶחָתוֹ, אֶחָתוֹ שֶׁל מִי, אֶחָתוֹ שֶׁל הוּא שְׁקָרָא לְכַנְסַת יִשְׂרָאֵל אֶחָתִי, כְּמוֹ שְׁנָאֵמַר (שיר השירים ה, ב) פִּתְחֵי לִי אֶחָתִי רַעֲיָתִי, מִרְחֹק, כְּמוֹ שְׁנָאֵמַר (ירמיה לא, ג) מִרְחֹק ה' נִרְאָה לִי" (זוהר ח"ב יב ע"א). אני רוצה להציע שאף כאן, בפיוט, הקריאה כלפי האל היא לשמור על אחווה: כשם ששרה שמרה עליה, כשם שעם ישראל שמר עליה לדורותיו, גם 'מרחוק', בזמנים ובמצבים המאיימים לנתק בינינו לבינו – אם בעווננו אם בחרונו.

רחלי וחנה, צבעי מים על נייר, A4, 2001

השומר אחי אנכי?

ואומנם, מצבים אלה באים לידי ביטוי בפיוט, לעיתים מבעד לרימוזים הנחווים מתריסים ומטיחים באופן הולך וגובר (בתים ג-ו). כך למשל, בספר בראשית יוסף נזיר אחיו, האח המתבדל, נשלח מאת אביו "לְךָ נָא רְאֵה אֶת שְׁלוֹם אָחִיךָ"; ובדומה, גם הפנייה בבית השלישי לקב"ה "בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם הָלָא אָחִיךָ רוּעִים" מכוונת ליציאתו ממרחקו, "ממקלט הנזירים" (כמילות המשורר יוסף צבי רימון), לפריעת שטר אחריותו כלפי עמו הגולה – קיבוצם ושימת שלום ביניהם בארצם.

בבית הבא, הציטוט "כֹּה אָמַר אָחִיךָ יִשְׂרָאֵל" לקוח מדברי משה אל מלך אדום, בבקשו לעבור בארצו. בפיוט, הפסוק מתפקד לא רק כציטוט מתזכר, אלא גם כפנייה ישירה אל האל, המשווה אותו למלך אדום – ולעשיו – באמירה שמשמעותה: 'אתה הוא האח שבטעמי באו עלינו כל התלאות הללו, כעת נא תקן ותן לנו מבוקשנו...!'

הדימוי העז ביותר בפיוט הוא דימוי האל, בבית החמישי, לקין רוצח אחיו, בהיותו הנמען של הציטוט "קוֹל דְּמֵי אָחִיךָ צֹעֲקִים!" כאן מבוטאת ההאשמה החרیפה ביותר כלפי האל, בורא הרע, "הַנֵּה עֹבְדֶיךָ מְפִים וְלוֹקִים", וכביכול שופך בעצמו דם עמו. יש לציין כי לקראת סוף הפיוט האחריות חוזרת אלינו כאחים שהשליכו את האל אחרי גוֹם, וכעת מבקשים סליחתו, כבקשת אחי יוסף ממנו לאחר מות יעקב: "אָנָּה שָׂא נָא פֶּשַׁע אָחִיךָ וְחַטָּאתָם". כל הציטוטים הללו מעידים על תעוזה יתרה של הפייטן, המפגיע באל – אל תהא האח הרע, לא־אח לנו, אלא עורר בקרבך האהבה הישנה, אותה אחווה שבה בחרת לפנות אלינו לראשונה, אותה מחויבות המצופה מאחים אך אינה מתקיימת מאלוה.

ואהבת לרעך

ברובד נוסף בפיוט מחזיר הפייטן אל האל את התביעה המוסרית שלו מאיתנו לדאוג איש לאחיו, כמחייבת אף אותו עצמו. כאן משמשת את הפייטן השפה ההלכתית, שפת המצוות, ולא רק לשון סיפורי התורה, וזו כמובן נושאת עימה תוקף מיוחד: "וְאַשֶׁר יִהְיֶה לְךָ אֶת אָחִיךָ תִּשְׁמַט יָדְךָ!" כלומר: 'גם אתה האל מצווה לשמוט לנו, אחיך, את חובנו כלפיך'. "וְחֵי אָחִיךָ עִמָּךְ!" כלומר: 'אל תקח מאיתנו נשך ותרבית – מה שאין בכוחנו לתת. לך האחריות שנוכל

לחיות בחוקיך ולא שנמות בהם'. התחינה המסורתית לסליחת האל על חטאי העם מקבלת כאן תוקף של ציווי מוסרי. כחובת אדם לרעהו – חובת הקב"ה לישראל. ויש כאן מקום לא רק לצדק אלא גם לחסד מצידו כלפינו: "לא תקפץ את ידך מאחיקך האביון" – 'היה לנו אח נדיב והשפע לנו טוב'. יש כאן חיבור בין שני סוגי התשובה, תשובה שבין אדם לחברו ותשובה שבין אדם למקום.

שלום בין איש לרעהו

הפיוט מסתיים בדמות נוספת, דמותו של דוד, הנשלח גם הוא, כיוסף, לראות את שלום אחיו – הנלחמים במערכה בין ישראל לפלשתים. למעשה, ההדהוד לדוד מרומז עוד קודם לכן – כאשר הפייטן מצטט את נעים זמירות ישראל "למען אחי ורעי אִדְבָרָה נָא". זוהי גם הצהרת כוונות שלו, לעשות בפיוטו זה למען עמו, כשליח ציבור; אך זה גם ניסיון נועז לשים את הפסוק בפי האל: 'אתה שכניגית לנו בכל כינוי חיבה אחווה ורעות, אתה הוא שהבטחת לדבר למעננו שלום בְּנוֹ!'. והינה בפסוק הסוגר את הפיוט, שב ומופיע בהקשר של דוד עניין השלום: "וְאֵת אֶחֱיֶיךָ תִּפְקֹד לְשָׁלוֹם וְאֵת עֲרֻבְתֵּם". מן הסיפור המקראי אנו יודעים שדוד הוא שנלחם להם לבסוף. הבקשה העמוקה העולה מן הפיוט היא להשכנת שלום במקום המסוכסך ביותר, שהוא גם הקשר הראשוני ביותר: קשר האחים.

* * *

את העיון בפיוט זה התחלתי בימים הנוראים שבפתח תשפ"ג. מתוך עומס עבודה הנחתיו מידי, אך במוראות הימים הבאים שב ונוכר לי, ואמרתי אל ליבי להשלימו לעילוי נשמות האחים והאחיות שנרצחו ברצף הפיגועים בשנה שחלפה, ולא פחות מכך – כקריאה לנו החיים, אנשים אחים אנחנו, לעורר בפתח השנה המתחדשת עלינו אהבתנו הישנה. ויהי רצון שנוכח מתוך כך לשוב, לתקן, להשכין שלום בינינו ובארץ.

פואמה לא ידועה מאת אלי ויזל | סיפורו של ניגון

תרגם והוסיף מבוא: דניאל רייזר

לזכרו היקר של מיכאל פומרנץ
שניגון חייו
"ממשיך / וימשיך / עד קץ הימין / ומעבר"

פואמה שנשכחה

אלי ויזל היה סופר אמריקאי יליד רומניה, פרופסור בקתדרה למדעי הרוח באוניברסיטת בוסטון, פעיל זכויות אדם, חתן פרס נובל וניצול שואה. ויזל נולד ב-1928 בסיגט, רומניה (טרנסילבניה), למשפחה יהודית-חסידיית. בגיל 15 גורש עם משפחתו לאושוויץ, שם נרצחו אימו ואחותו הצעירה. לאחר המלחמה עבר לצרפת ולאחר מכן לארצות הברית. ויזל פרסם עשרות ספרים ומאמרים בצרפתית, אנגלית, יידיש ועברית. ספרו הלילה מבוסס על קורותיו במחנות הריכוז וההשמדה. הספר השפיע על דעת הקהל העולמית על השואה. ויזל זכה בפרס נובל לשלום בשנת 1986 על פועלו ב"ועדה הנשיאותית לזכר השואה", שבראשה עמד.¹ הוא הלך לעולמו בשנת 2016 במנהטן, ארצות הברית.

בשנת 1978 פרסם אלי ויזל פואמה באנגלית בשם סיפורו של ניגון (*The Tale of a Niggun*). הפואמה התפרסמה בקובץ מחקרים לכבוד ר' וולפה קלמן, סגן נשיא כנסת הרבנים של התנועה המסורתית באותן השנים,² אולם נשכחה במהירות ויחודה שקע בתהום הנשייה. אפילו משפחתו הקרובה של ויזל, אשתו ובנו, לא

¹מחקר זה (מס' 2453/20) נתמך על ידי הקרן הלאומית למדע, כחלק מפרויקט מורחב העוסק בחקר החסידות המאוחרת. תודתי שלוחה לרשות המחקר של מכללת הרצוג, ולמר אלישע ויזל, בנו של אלי ויזל, שנתן את אישורו ואת ברכתו לפרסום תרגום זה. עוד יעמדו על הברכה מו"ר הרב חיים סבתו, ד"ר סיוון הרשפי וגב' עליזה לבנון, שקראו את התרגום והציעו תיקונים מעולים ומועילים.

Copyright © 1978 by Elirion Associates, Inc. Translated by permission of Georges Borchart, Inc. on behalf of Elirion Associates, Inc.

תודה כפולה ומכופלת לד"ר יואל רפל, שליווה פרויקט זה מראשיתו ועד אחריתו, על השיחות, על העצות ועל התוויית הדרך, שבלעדיהן פרויקט זה היה נשאר כצאן ללא רועה.

1. לביוגרפיה מפורטת ראו סטיבן כץ, 'אלי ויזל: האיש ומורשתו', יד ושם: קובץ מחקרים מד, 2 (2016), עמ' 11-34.

2. Elie Wiesel, "The Tale of a Niggun", *Perspectives on Jews and Judaism: Essays*. in Honor of Wolfe Kelman, ed. Arthur A. Chiel, New York 1978, pp. 455-475

היו מודעים לקיומה של פואמה זו, עד שמר מיכאל פומרנץ, מוכר ספרים ירושלמי, עורר אותם לדבר קיומה, מהלך שהביא בסופו של דבר לפרסומה מחדש בשנת 2021.³

'סיפורו של ניגון' פותח במקרה אכזרי וטראגי. הנאצים, או 'האויב' בלשונו של ויזל, דורשים מראשי הקהילה היהודית ב"גטו / אי שם במזרח / לעת ממשלת הלילה", למסור לידם עשרה יהודים בתאריך חג הפורים. האויב אינו מסתיר את גורל המוסגרים – מוות בתלייה כנקמה על תלייתם של עשרת בני המן בידי היהודים בשושן בירת פרס לפני כאלפיים וארבע מאות שנים: "מחר פורים / והצר / המתכנן / לנקום את נקמת / עשרת בני המן / יתלה עשרה משלנו". ראשי הקהילה פונים לרב הגטו, ומבקשים את פסיקתו. האם יתיר להם לערוך סלקציה ולבחור עשרה אומללים שיישלחו למותם, או שמא עליהם לקבל את הדין הקולקטיבי וכל הקהילה תוצא להורג. הפואמה מגלגלת את ההתלבטויות של רב הגטו ואת המסע האסטרטגי שהוא עורך בשמיים בין דמויות מופת מההיסטוריה היהודית, שעומן הוא מתייעץ, פעמים אף נאבק בהן, ובעיקר שואב מהן כוחות ומקבל מהן השראה.

למרבה הצער, תיאור תלייה זה אינו פרי דמיונו של אלי ויזל, אלא מיוסד על האמת ההיסטורית, המרה והטראגית. במקום אחר תיארת והבאתי מסמכים היסטוריים המאששים מקרים של תליית עשרה יהודים בפורים בידי הגרמנים בשנות השואה ואת דרישת הגרמנים מאת היודנראט לבחור ולהסגיר את הקורבנות ואף לבצע את ההוצאה להורג. גם פניית היודנראט לסמכות רבנית בשאלה האם מותר לעשות כדבר הזה, היה הייתה.⁴

בשנת 2002 (תשרי תשס"ג) הוזמן אלי ויזל על ידי ישיבת הר עציון ומכללת הרצוג לדבר בערב עיון לכבוד השקת הספר עולם בנוי חרב ובנוי: הרב יהודה עמיטל לנוכח זיכרון השואה מאת משה מיה. לאחר שוויזל הכריז שמעולם לא איבד את אמונתו, על אף

3. Elie Wiesel, *The Tale of a Niggun*, illustrations by Mark Podwal, introduction .3 by Elisha Wiesel, New York 2021. וראו שם עמ' viii את תודתם למיכאל שהביא לידיעתם את קיומה של פואמה זו.

4. ראו דניאל רייזר, 'טיב החסידות והניגון החסידי: ב"סיפורו של ניגון" מאת אלי ויזל, מדעי היהדות (תשפ"ד; בדפוס).

ביטויים קשים שכתב בספרו הלילה,⁵ עלה ודיבר הרב עמיטל. בלי להתייחס לפואמה זו, שספק רב אם הכירה, התייחס הרב עמיטל לרמב"ם ואמר את הדברים האלה:

באיגרת תימן, כותב הרמב"ם שמאז נתן הקב"ה תורה לישראל, אומות העולם נלחמות נגדנו ונגד התורה בשתי דרכים. הדרך האחת היא דרך הזרוע, בכוח החרב. הדרך השנייה היא דרך הפילוסופיה, בכוח טענות הגיוניות. בבואו לעודד את יהודי תימן, כותב להם הרמב"ם ששתי הדרכים לא תצלחנה, וכבר התנבא ישעיהו הנביא (נד, יז): "כל כלי יוצר עליך לא יצלח, וכל לשון תקום אתך למשפט תרשיע". כל הטענות נגד האמונה – סופן להידחות ולהיבטל מן העולם. הרמב"ם, ויש להניח שגם ישעיהו הנביא, לא תיאר לעצמו שיבוא יום שבו לא תהיינה עוד תשובות. לא תהיינה, ולא ייתכן שתהיינה. הקושיות הן כה גדולות שאין תשובה בעולם שיהא די בה. כפי שהזכיר כאן מקודם אלי ויזל, אין דבר בעולם שיכול להצדיק את מותם של מאות אלפי ילדים שנהרגו ונשרפו. אין דבר בעולם שיצדיק זאת! לא מדינת ישראל, לא משיח, לא חזרת עם ישראל בתשובה. אין דבר בעולם שיצדיק זאת! הרמב"ם אומר שתהיה תשובה על כל שאלה, אבל על השאלה הזו אין תשובה! אני רוצה שהרמב"ם ידע, שחויינו קושיות כאלה שאין עליהן תשובה, שום תשובה!⁶

באופן דומה להפליא מציג ויזל את הרמב"ם בפואמה סיפורו של ניגון. הרמב"ם אומר לו שכבר פסק הלכה ברורה בנושא זה: "אסור לאף קהילה / אפילו בימי מצור ומצוק / להקריב אחד מחבריה / עדיף שימותו יחדיו / מאשר למסור / לאויב שאינו יודע שובע – / אחד מבניה". לו ויזל היה כותב את הפואמה בעברית, ודאי וודאי שהיה מצטט מן המקור: "אמרו להם גוים תנו לנו אחד מכם ונהרגהו ואם לא נהרוג כולכם – יִהָרְגוּ כולם ואל יִמָּסְרוּ להם נפש אחת מישראל".⁷ עם זאת השיח האסטרטגי בין רב הגטו ובין הרמב"ם מסתיים בכך שגם הרמב"ם מודה: "לא יכולתי לחזות /

5. ראו הסרטה של שיחה זו: <https://youtu.be/9uvaSZgNK3M>.

6. הרב יהודה עמיטל, 'אהבת אותנו, ורצית בנו?', עלון שבות בוגרים יח (תשס"ג), ללא עימוד. וראו גם בהקלטה בהערה הקודמת.

7. רמב"ם, משנה תורה, הלכות יסודי התורה פ"ה, ה"ה.

את מצוקתך / את אסונך / לא, רב אומלל / לא, אח מסכן שלי / אני / משה בן מימון / לא יכול להיות לעזר לך / ולשלך". אין ספק שהבסיס לעמדה זו נעוץ בכך שוויזל סבר שהשואה הייתה אירוע חריג, הן בהיסטוריה היהודית והן בהיסטוריה העולמית.⁸ חריגותה ונבדלותה של השואה הן הסיבה לכך שאפילו הרמב"ם, הנשר הגדול שחזה ממבט־על "את כל המצבים / של כל הקהילות", לא יכול היה לחזות מצב כה אפל, של "לילה", דוגמת השואה.

אחרותה ונבדלותה של השואה ניכרות מן הפואמה וכן גישתו הייחודית של ויזל לחסידות ולניגון החסידי. אין ספק כי פואמה זו נוגעת ברבדים עמוקים בנפש הקורא ובנפש עם ישראל בכללותו. בקריאתה יש רגעים של קסם ורגעים של שבר. כדרכו הספרותית של ויזל, הפואמה מטלטלת, כואבת, משמחת ונוטעת תקווה, בעת ובעונה אחת. הינה היא לפניכם.

8. ראו אלי ויזל, 'השואה חורגת מן ההיסטוריה', בתוך הנ"ל, איפה היהודים שלי, ערך יואל רפל, תל אביב תשס"ח, עמ' 206–208; הנ"ל, בין השמשות: סיפורים ורשימות, תרגם מצרפתית מתי מגד, תל אביב תשל"ב, עמ' 144; הנ"ל, 'קיום יהודי מתוך השואה', תפוצות ישראל ח, ג (תשל"ל), עמ' 86.

אלי ויזל | סיפורו של ניגון

תרגום לעברית: דניאל רייזר

גָטוּ,

אֵי שָׁם בְּמִזְרַח,

לְעֵת מְמִשְׁלַת הַלַּיְלָה,

תַּחַת שְׁמֵי נֹחַשֶׁת

וְאֵשׁ.

רְאֵשֵׁי הַקֶּהֱל

אֲנָשִׁים טוֹבִים כָּלָם,

אֲמִיּוּצִים כָּלָם,

יִרְאֵי ה' וְאוֹהֲבֵי תוֹרָתוֹ

בָּאוּ לְרֵאוֹת

אֶת הָרֵב

אֲשֶׁר זָעַק וּבָכָה

וְתָר בְּעֶלְטָה

בְּלֶהֱט כַּהֲרֵב

אֲחֵר תְּשׁוּבָה

עַד שְׁאַיְנֵנוּ יָכוֹל עוֹד

לְרֵאוֹת.

זֶה דְּחֹוֹף,

הֵם אוֹמְרִים לוֹ,

יֹתֵר מִדְּחֹוֹף;

זֶה עֲנָן

שֶׁל חַיִּים וּמָוֶת

עֹבֵר בְּמַה יְהוּדִים

וְאוֹלֵי

לְיְהוּדִים כָּלָם.

דְּבָרוֹ,

אוֹמֵר הָרֵב,

סִפְרוּ לִי הַכֹּל:

אֵל תְּחוּסוּ עָלַי.

זֶה מָה שְׁדוֹרֵשׁ הָאוֹיֵב,

אוֹמֵר הַזֶּקֶן

שְׁבֻזְקֵי הַיְהוּדִים

לְרַב

שְׁמֻקְשִׁיב

בְּנִשְׁימָה עֲצוּרָה.

הָאוֹיֵב דוֹרֵשׁ

עֲשָׂרָה יְהוּדִים,

שְׁאֲנוּ נִבְחַר

וְנִסְגִּיר לְיָדוֹ

מָחָר בֵּין הָעֲרַבִּים.

מָחָר פּוֹרִים

וְהַצֵּר

הַמֵּתְכַנֵּן

לְנִקְמָה אֶת נִקְמַת

עֲשָׂרַת בְּנֵי הַמֶּזֶן,

יִתְּלָה עֲשָׂרָה מִשְׁלָנוּ,

אוֹמֵר הַזֶּקֶן

שְׁבֻזְקֵי הַיְהוּדִים.

וְשׂוֹאֵל:

רַבִּי, מָה עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת?

אָמַר לָנוּ, מָה לַעֲשׂוֹת?

וְרַעֲיוֹ

אֲנָשִׁים אֲמִיּוֹצִים

אֵךְ מִפְּחָדִים,

חוֹזְרִים עַל דְּבָרָיו:

רַבִּי, מָה עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת?

אָמַר לָנוּ, מָה לַעֲשׂוֹת?

אָנוּ מִפְּחָדִים,

אוֹמֵר הַזֶּקֶן

שְׁבֻזְקֵי הַיְהוּדִים,

מִפְּחָדִים לְקַבֵּל הַחֲלָטָה –

מִפְּחָדִים לְקַבֵּל הַחֲלָטָה שְׂגוּיָה

עוֹזֵר לָנוּ, הָרַב

הַחֲלִיט עִבּוּרָנוּ ו –

בְּמִקּוֹמָנוּ.

וְהָרַב,
מוֹרָה הַדְּרֹךְ שְׁלֵהֶם,
חַשׁ שְׁבַרְכָּיו כּוֹשְׁלוֹת
דָּם נִזְרַק בְּפָנָיו
חֲזָהוּ נִכּוֹן לְהִתְפַּקֵּעַ
וְהִתְדַר מִסְתּוֹבֵב,
מִסְתּוֹבֵב,
סְחוֹר סְחוֹר,
וְכֵךְ גַּם הָאָרֶץ,
וְכֵךְ הַשָּׁמַיִם,
וְהוּא מְרַגֵּשׁ,
שֶׁבְמִהְרָה יִפֹּל
כִּנְפֵל הַסּוּמָא
קָרָבָן לְלֵילָה
וְלִתְוַעִים בְּחֻשְׁכָּתוֹ.

הוּא דוֹרֵשׁ תְּשׁוּבָה,
אוֹמֵר הַזְּקֵן
שֶׁבְזִקְנֵי הַיְהוּדִים,
הָאוֹיֵב דוֹרֵשׁ תְּשׁוּבָה;
אָמַר לָנוּ מָה עָלֶיךָ לְהִיּוֹת.
תִּפְקִידֶךָ לְהוֹרוֹת דְּרֹךְ
כְּשֵׁם שֶׁתִּפְקִידְנוּ לְלַכֵּת בָּהּ.

מָה עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת
אוֹ לֹמַר?
שׁוֹאֵלִים רֵאשֵׁי הַגָּטוֹ
אֵי שָׁם בְּמִזְרַח
תַּחַת שָׁמַיִם נִצּוּרִים וְאֲרוּרִים;
מָה נוֹכַל לַעֲשׂוֹת
וְלֹא נִרְדַּד שְׁאוּלָהּ?

וְאוּלַם הָרַב מִחֲרִישׁ;
הוּא חוֹלֵם שֶׁהוּא חוֹלֵם,
שֶׁהוּא לֹא שָׁמַע דְּבָר,
לֹא תוֹה דְּבָר.
הוּא חוֹלֵם, הָרַב,

שְׁהוּא מִיִּשְׁהוּ אַחַר,
 גָּר בְּמִקּוֹם אַחַר,
 אֵי שָׁם הִרְחַק
 מִחוּץ לַחֹמוֹת,
 מִתְמוֹדֵד עִם בְּעִוֹת אַחֲרוֹת,
 הַקְּשׁוּרוֹת לְאֱלֹהִים
 וְלֹא לְמֹת.

אֵךְ הַמְּנַהֲיִים הָאֲמֻלִּים
 שֶׁל הַקְּהֵלָה הָאֲמֻלָּה
 מִבֵּיטִים בּוֹ,
 וּמִבֵּיטִים בּוֹ
 בְּעֶצְמָה שְׂכּוֹן,
 בְּאֲמוּנָה שְׂכּוֹן
 שֶׁהוּא חֵשׁ חָיִב לְשׁוֹב
 וְלִדְבָר;
 עֲזָבוּ אוֹתֵי
 הוּא אוֹמֵר בְּקוֹל חָלוּשׁ וְרַךְ
 אֲנִי מִבְּקֵשׁ לְהִשָּׂאֵר לְבַד.
 עֲלֵי לְחֶשֶׁב,
 לְהִתְבּוֹנֵן,
 לְהִגִּיעַ לְמִקְרוֹת,
 לְחֻקֵּי בְּמִצּוּלוֹת
 וְלִבְחוֹן אֶת
 הָעֵבֶר;
 חֲזְרוּ מֵאַחַר יוֹתֵר
 אַחֲכֵה לְכֶם,
 אֲנִי מִבְּטִיחַ,
 כֵּן,
 אֲנִי מִבְּטִיחַ לֹא לְהִתְמַהֵמָה
 לֹא לְחוּס עַל עֲצָמֵי.

לְבַד עִם עֲצָמוֹ,
 הֶרֶב
 מִתְנַשֵּׁם בְּכַבְדוֹת
 מִתְרוֹמֵם מִכְּפָאוֹ
 וּנְגֵשׁ לְמִדְּפֵי סִפְרָיו

להוֹעֵץ בְּרַמְבַּ"ם
 שְׁחִזָה אֶת כָּל הַמְצָבִים
 שֶׁל כָּל הַקְהָלוֹת;
 פְּסִיקוֹתָיו בְּהִירוֹת
 וּמְדִיקוֹת,
 פְּשׁוּטוֹת וְאַנּוּשִׁיּוֹת,
 בְּפִשְׁטוֹת אֲנּוּשִׁית.
 וְהַרְמַבְ"ם,
 לְלֹא הַסּוֹס,
 מְדַקְלָם עֲבוּרוֹ
 אֶת הַהֲלָכָה הַבְּלִתִּי־מִשְׁתַּנָּה
 שֶׁל הַמְסָרָת,
 כֹּה מַחְמִירָה וְכֹה נְדִיבָה,
 וְגַם כֹּה רַחוּמָה:
 אֲסוּר לְאַף קְהֵלָה,
 אֲפֹלוּ בִימֵי מְצוֹר וּמְצוּקָה,
 לְהַקְרִיב אֶחָד מִחֲבֵרֶיהָ;
 עֲדִיף שְׂיָמוּתוֹ יַחְדָּו
 מֵאֲשֶׁר לְמָסוֹר
 לְאוֹיֵב שְׂאִינוֹ יוֹדֵעַ שֶׁבַע –
 אֶחָד מִבְּנֵיהָ.

רַב הַגָּטוֹ מִבֵּין
 אֶךְ מְסָרֵב לְקַבֵּל:
 הַדִּין יִפְהַפֶּה,
 הוּא אֹמֵר,
 הַדִּין מֵאִיר,
 וְאוֹלָם
 כָּאֵן אֵינְנוּ עוֹסְקִים
 בְּרַעֲיוֹנוֹת
 וְלֹא בִּפְיֵי
 אֱלֹהֵי בְּגוֹרְלָהּ שֶׁל קְהֵלָה,
 שֶׁל קְהֵלָה תִּיהָ בְּיִשְׂרָאֵל.

וְהַרְמַבְ"ם,
 עוֹנָה בְּגִזּוֹן:
 אֲנִי מִבֵּין,

מְתָר לָךְ לְהַטִּיל סֶפֶק
 וְאַפְלוּ לְהַפְרִיךְ
 אֶת פְּסִיקְתִּי,
 אִם כִּי הִיא מְבַסֶּסֶת
 עַל אֲדָנִי צְדָק
 וְחֶק;

מְתָר לָךְ
 לְקַבֵּל פְּסִיקָה אַחֲרַת,
 פְּתָרוֹן אֲנוּשֵׁי יוֹתֵר.
 בְּרָם,

אָחִי מִיִּשְׂרָאֵל
 אָחִי בְּתוֹרָה,
 הֲבֵן נָא גַם אוֹתִי:

לֹא חֲזִיתִי, –
 וְלֹא יִכְלֹתִי לְחַזוֹת
 אֶת מְצוּקְתְּךָ,
 אֶת אֲסוּנְךָ.

לֹא, רַב אֲמַלְל,
 לֹא, אַח מְסַכֵּן שְׁלִי,
 אֲנִי

מִשָּׂה בֶן מִימּוֹן
 לֹא יְכוּל לְהִיּוֹת לְעֹזֵר לָךְ
 וּלְשֹׁלֵךְ.

אוֹ-אֲז, בְּלֵב כְּבֹד וּבִגְחִישׁוֹת
 פּוֹנֶה רַב הַגָּטוּ
 לְכַמָּה מוֹרֵי הַלְכָה אַחֲרֵים,
 חֲלָקִים מְבַגְּרִים יוֹתֵר
 וְחֲלָקִים יוֹתֵר צְעִירִים
 מִרְבֵּנוּ מִשָּׂה –

שְׂיָדַע רְבוּת עַל סֶבֶל יְהוּדִי
 אֲבָל לֹא יָדַע דֵּי עַל אֲכֻזְרִיוֹתוֹ
 שֶׁל הָאוֹיֵב.

הוּא פּוֹנֶה אֵל
 חֲכָמֵי בְּבַל
 וַיִּבְנֶה,

פּוֹסְקֵי בְּנֵי בְּרַק

וּפְּזוּ,
גְּדוּלֵי צָרְפֶּת
וּסְפָרַד,
וְכֻלָּם, בְּעֵצָב,
מְנַעֲנְעִים רְאשֵׁיהֶם:
רַבִּי, רַב אֲמָלָל
אָח וְרַע מִסְכֵּן.
אִם הוּא,
מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ,
מִשָּׁה בֶּן מִיָּמוֹן,
לֹא יָכוֹל לַעְזוֹר לָךְ –
כִּיצַד נוֹכַל אָנוּ?

וְעַם כָּל זֹאת –
מְסָרֵב לְהִכְנַע,
הָרַב בְּגִטּוֹ
עוֹבֵר מֵאֶחָד לְאֶחָד
שׁוֹאֵל שׁוֹב וְשׁוֹב
אֶת שְׁאֵלָתוֹ הַבוֹעֶרֶת:
לְמַדְתֶּם אוֹתֵי רַבּוֹת
אֵךְ לֹא מִסְפִּיקוּ;
לֹא אֲמַרְתֶּם לִי
הֵאֵם עָלֵי
לְשַׁלַּח עֲשָׂרָה יְהוּדִים אֶל הַגִּרְדוּם
כְּדֵי לְהַצִּיל אֶלְפֵי?
אוֹ שְׂמָא עָלֵי לְהַרְשִׁיעַ אֶת כָּלָם
וּלְהַנִּיחַ לָהֶם לְהִשְׁחַט
כְּדֵי לְהַצִּיל אֶת הַכְּבוֹד הַיְהוּדִי
וּכְדֵי לְהַצִּיל
אֶת הַנְּשֻׁמָּה הַיְהוּדִית
שֶׁלֹּא יִכּוֹלָה לָמוֹת
וְשִׁמְתָה אֶף עַל פִּי כּוֹן.
הֵיכֵן הָאֲמָת, רְשִׁ"י?
הֵיכֵן הַצֶּדֶק, רַבְּנוּ תָּם?
מֵהִי הַדְּרָךְ, סַעֲדִיָּה גָאוֹן,
אִיזוֹ הִיא הַדְּרָךְ הַמּוֹכִילָה לְתוֹרָה
וְלִישׁוּעָה
כְּאֲחַת

וְכָל הַחֲכָמִים,
 וְכָל הַפְּרָשָׁנִים,
 עֹנִים לוֹ פֶּה אֶחָד:
 סֶלַח לָנוּ,
 אָח צְעִיר,
 סֶלַח לָנוּ,
 עַמִּית צְעִיר,
 אֵינָנוּ יְכוּלִים לְעֹזר לָךְ -
 מִשׁוּם שְׁחֻמְתָּנוּ
 לֹא יְכוּלָה לְהַחֲלִיף אֶת שְׁלָךְ.

וְכֵן -
 מִסְפָּר לְסִפְרָה,
 מִדּוֹר לְדוֹר
 מִמּוֹרָה לְמוֹרָה,
 מִגִּיעַ הַרְבֵּי אֶל הַבְּעֵשׂ"ט,
 הַנּוֹרָא הוֹד מְכֹל,
 הָאֲנוּשֵׁי מְכֹל,
 הַלְבָבִי מְכֹל
 הַחֲכָמִים וְהַמּוֹרִים,
 וְהוּא בּוֹכָה וּמְתַיַּפֵּחַ:
 יִשְׂרָאֵל, הוּא אֹמֵר
 יִשְׂרָאֵל בֶּן שָׂרָה
 אֶתָּה שְׁנַחֲמַתְּ קַהְלוֹת כַּהֲרֹבוֹת
 שְׁהִיּוּ בְּמִצּוֹקָה,
 נַחֵם גַּם אוֹתָנוּ.
 חוֹלְלֵת
 נְסִים כַּהֲרַבִּים
 לְאֲנָשִׁים כַּהֲרַבִּים,
 הַשְׁתַּדֵּל בְּעַדְנוּ.
 אֵינִי מִבְּקֹשׁ מִמֶּךָ
 לְהַבִּים אֶת הָאוֹיֵב,
 וְאִף לֹא לְבַטֵּל אֶת הַגְּזֵרָה;
 כָּל שְׂאֵנִי מִבְּקֹשׁ מִמֶּךָ
 זֶה לְעֹזר לִי
 לְמַעַן פְּתֹרוֹן.
 אִם אֶתָּה יוֹדֵעַ אֶת הַפְּתֹרוֹן,

שְׁתַּף אוֹתוֹ עַמִּי,
מִשׁוֹם שְׁאֵינְנִי יוֹדְעוֹ:
כָּל אֲשֶׁר אָנִי יוֹדֵעַ
זֶה שֵׁישׁ לִילָה
סְבִיבִי
וּבְתוֹכִי,
וְאֲנִי טוֹבֵעַ,
נִמְשָׁךְ מִטָּה בְּשִׁתְּיֶקֶת הַלֵּילָה
שְׁשִׁתְּיֶקֶת אֱלֹהִים הִיא.

וְהִבְעֵשׂ"ט,
נֶאֱמָן לְאַגְדוֹת אוֹרוֹתָיו,
כוֹרֵךְ יָדוֹ סְבִיב כְּתַפּוֹ שֶׁל הָרֵב
וּמְחַיֵּךְ אֱלִיוֹ,
וּבְמִקוֹם לְדַבֵּר,
מִתְחִיל לְשִׁיר לוֹ
נְגוֹן מְפֹלֵא,
נְגוֹן לְלֹא מְלִים,
נְגוֹן שְׁלֹא הוּא
וְלֹא אַחֵר שָׁרוּ מֵעוֹלָם,
נְגוֹן שְׁמַעֲנִיק
כוֹחוֹת נִסְתָּרִים וְזִכּוּיּוֹת,
שְׁאִין אֶפְלוּ לְמַלְאָכִים וְלִשְׂרָפִים;
הוּא שֶׁר, הִבְעֵשׂ"ט
וּפְנִיו זוֹהָרוֹת,
מִשׁוֹם שֶׁהוּא בְּטוֹחַ
ש -

בְּאִמְצָעוֹת הַנְּגוֹן הַזֶּה
הוּא יַצְלִיחַ
לְשַׁבֵּר אֶת שְׁלִשְׁלֹאוֹת
הַרְשָׁע
וְהַמְאָרוֹת.

וְאוֹלָם
אוֹי לוֹ
וְאַבּוֹי לָנוּ,
הַנְּגוֹן שְׁלוֹ

אינו אלא שיר של חלשה,
זעקה לעזרה,
ולא נשק.

אני יודע מדוע זה כך,
אומר הבעש"ט
לרב בגטו;
אני יודע
מדוע כוחותי עזבוני,
אני יודע מדוע:
לבי כבד מכאב,
יותר מדי כאב,
ואין אלהים שוכן אלא בשמחה,
בשמחה לבדה.
עזר לי

אח צעיר –
האינדך רב בישראל,
כפי שהייתי אני?
עזר לי להגיס את יגוני,
ואתה תראה,
תראה מה נתן להשיג
באמצעות השמחה,
עזר לי להכניס שמחה
אל תוך לבי!
אך

רב הגטו,
שהעצבות התגברה עליו
אינו מסגל לעזר לבעש"ט.

נו, אם כך אומר הבעש"ט,
אעשה זאת לבדי.
הבה נתחיל מהתחלה.
ברצוני להיות בשמחה,
צוהל,
רוצה אני לשיר בהתלהבות
ולרקוד,
ולרקוד בכל הנותני,

וְלַצֶּעֶק אֶת שְׂמַחַת הַיּוֹתֵי יְהוּדִי,
אֶת הַיּוֹתֵי יַעֲזִיר כְּפִיו שֶׁל אֱלֹהִים
הַמְּשַׁתְּתֵף בְּמַפְעָלוֹ
וַיַּעֲסִיק אֶת מַחְשְׁבֹתוֹ,
אֲנִי רוֹצֵה לִפְתּוֹחַ אֶת שְׁעֵי הַשְּׂמַחָה
וְלְהַצִּיף אֶת הָעוֹלָמוֹת שֶׁל מִטָּה
וְעוֹלָם שֶׁל מַעְלָה,
וְאִז
הַרוֹצֵחַ יַעֲזֵר
וְהַרְצֵחַ יִמְנַע.

הוא, הַבְּעֵשׂ"ט, מְנַסֶּה
הוּ בּוֹ,
הוא מְתַאַמֵץ מְאוֹד,
הוא שֶׁר בְּכָל כּוֹחוֹ,
הוא שֶׁר
וְרוֹקֵד,
וְקוֹרֵא לַשְּׂמַחָה
לְבוֹא,
וְשִׁתְקָהּ
וְתִשְׁחַרְרֵן אוֹתוֹ
וְאוֹתָנוּ –
אֵךְ
אוֹי לוֹ
וְאוֹי לָנוּ,
הַשְּׂמַחָה מְסַרְבֶּת לְהַכְנִס
לְתוֹךְ לְבוֹ
וּמְסַרְבֶּת לְחַדֵּר
לְתוֹךְ שִׁירָו.

וְאִז הַבְּעֵשׂ"ט,
מִבְּטוֹ כְּבוֹי,
מוֹדָה בְּכִשְׁלוֹנוֹ:
סֵלַח לִי
אָחִי הַצֶּעִיר
אֶתְּהָ כֹה קְרוֹב
וְעַם זֹאת כֹה רְחוֹק –

סלח לי:
 איני יכול לעזור לך,
 מישהו לא רוצה
 שאעזור לך.

האם אם כן עלי להרים ידים?
 זועק הרב
 בגטו.
 לא. אומר הבעש"ט.
 אני חייב להכנע,
 לא אתה.
 היה חזק ממני,
 לך זקוקים יותר
 מלי.

קרוב ליאוש,
 הרב נוקש
 על שערי
 שכנו של הבעש"ט
 ויריבו הידידותי:
 רבי אליהו,
 הוא אומר,
 אתה עוזר לי!
 קהלתי מנתה אותי
 לשופט שקלה –
 ואני חסר אונים.

ובכן, הגאון אליהו
 סוגר את ספריו
 ומפר את פרישותו
 ומביט ברב.
 האור בעיניו
 הוא אותו האור
 שעטף את הר סיני
 לפני שנים רבות:
 מי אתה? הוא שואל.
 אני רב.

מהיכן אתה מגיע?
לאיזה ספר אתה שוקד?
אני גר בגטו
אומר הרב.
יש לי שאלה
שעליה אין איש מוכן או מסגל לענות –
אולי זו שאלה שאין עליה תשובה.
בלתי אפשרי, אומר הגאון מוילנה.
לכל השאלות ישנן תשובות!
האם עינת כדבעי?
האם התיעצת עם
המקורות המתאימים?
האם למדת את הפוסקים
ואת הכרעותיהם?
האם בחנת את המקורות ההולמים?
ולא מצאת דבר?
לא סימן ולא אות,
לא רמז?
לא?
אם כן – הבה נראה,
הבה נחשב...
עשרה שמות,
אמרת שהאויב דורש
עשרה שמות,
נכון?
כן, אני מבין,
חכה,
אני רואה מה יש לעשות,
חכה –
הנה התשובה,
קח אותה!
והגאון אליהו מוילנה
מגיש לו
פסת ניר;
ורב הגטו
לוקח אותה
וקורא בה,

לא מאמין,
 וקורא בָּה שׁוֹב
 וְשׁוֹב:
 שֵׁם אֶחָד,
 תְּמִיד אוֹתוֹ הַשֵּׁם,
 כְּתוּב עֶשֶׂר פְּעָמִים –
 אֱלֹהֵי,
 אֱלֹהֵי,
 אֱלֹהֵי מוֹלָנָה,
 עֶשֶׂר פְּעָמִים,
 כְּאֵלוֹ כְּתוּב
 שְׁמוֹ שְׁלוֹ, עֶשֶׂר פְּעָמִים...

מְזַעֵזַע וְנִרְגָּשׁ,
 הֶרֶב לֹחֵשׁ:
 תּוֹדָה לָךְ,
 תּוֹדָה לָךְ שֶׁהֲרֵאִיתָ לִי אֵת הַדְרָךְ.

הֶרֶב עֵתָה מְאֹשֶׁר,
 כְּמַעַט מְאֹשֶׁר,
 אֵךְ לְפִתְעַ
 הוּא שׁוֹמֵעַ מִשְׁהוֹ קוֹרֵא לוֹ
 בְּקוֹל מְלִטָּף. זֶהוּ לוֹי,
 לוֹי יִצְחָק מִבְּרִדֵיטְשׁב.
 אֵינְנִי אוֹהֵב אֵת הַפְּתָרוֹן הַלּוֹ,
 אוֹמֵר הֶרֶבִי מִבְּרִדֵיטְשׁב,
 זֶה דוֹחֵק אוֹתְךָ לְעֵבֶר בְּדִידוֹת
 וְאֵינְנִי מְרַצָּה מְזֵה.
 יְהוּדֵי לְעוֹלָם אֵינּוּ בּוֹדְדִים,
 אֵתָה מְכַרְח לְדַעַת זֹאת.
 אֶפְלוֹ כְּשֶׁהוּא מֵת,
 הוּא לֹא מֵת לְבָדוֹ.
 הַקְּרִבָּה עֲצֻמִּית אֵינָה פְּתָרוֹן,
 אַחֵי וְרַעֵי הַצָּעִיר.
 כְּשֶׁיְהוּדֵי חוֹשֵׁב שֶׁהוּא אֲבוּד,
 עָלָיו לְמַצֵּא אֵת עֲצֻמוֹ
 בְּתוֹךְ קַהֲלֵי יִשְׂרָאֵל;

אותם עליו לחזק ולא לפלג;
 אם האויב רוצה להרג –
 תן לו להרג –
 ואל תאמר לו
 את מי להרג.
 תפקידה,
 אחי ורעי הצעיר,
 תפקידו של רב
 הוא להיות עם יהודיו
 ולא כנגדם.
 אם הם יזמנו
 על ידי אלהים
 או האויב,
 אם הם יחליטו
 להגיב,
 עשה כמוהם,
 לך אתם,
 התפלל עמם
 או בעבורם,
 לל אתם,
 בכה עם בכים;
 השתתף בצערם
 ובכעסם
 כפי שהשתתפת בשמחתם;
 ודא
 שההקרבה
 שנכפתה על ידי האויב
 תאחד את הקרבנות
 במקום להפרידם;
 כרב,
 ישנה רק קריאה אחת
 שעליך לשאת
 יהודים נשארים יחד,
 יהודים
 נשארים ביחד
 כיהודים.

וְכֹדֶה
 לְמַחֲרַת בְּבִקְרָה,
 הֶרֶב מִקְבֵּל אֶת פְּנֵיהֶם
 שֶׁל זִקְנֵי הַגָּטוֹ
 וּמִידַע אוֹתָם בְּכִבְדֵי רֹאשׁ
 בְּהִכְרַעְתּוֹ:
 הָאוֹיֵב יִהְיֶה –
 וְאוֹלָם הַקְּרִבָּנוֹת שֶׁלוֹ
 לֹא יִהְיוּ
 הַקְּרִבָּנוֹת שֶׁלָּנוּ;
 אֲנַחְנוּ נִשְׁאָר יַחַד,
 וּבְיַחַד
 נַעֲמֵד אֶל מוֹל פְּנֵי הָאוֹיֵב
 כְּאִישׁ אֶחָד
 בְּלֵב אֶחָד.

כְּמֵה שְׁעוֹת לְאַחַר מִכְּנֵה
 פּוֹשְׁטֵת הַשְּׂמוּעָה
 בֵּין הֶרְחוּבוֹת הַדְּווֹיִים
 שֶׁל הַגָּטוֹ,
 אֵי שֵׁם
 בְּמִזְרָח
 תַּחַת שָׁמַיִם
 עוֹיְנִים וְאַכְזָרִיִּים.
 וְרַק מְעַט לִפְנֵי שְׁעַת הַדְּמִדוּמִים
 בְּשַׁעַת שְׁבָה,
 בְּצֵד הָאַחַר,
 יְהוּדִים בְּכֹל מְקוֹם מִתְאַגְדִּים
 בְּבִתֵּי מִדְרָשׁ
 וּבְבִתֵּי תַפְלָתָם,
 לְקִרְאָה בְּהוֹדֵיָהּ
 עַל הַנְּסִים וְהַנְּפִלְאוֹת
 שֶׁאֲרָעוּ לְמִרְדְּכֵי
 וְאַסְתֵּר
 וְלֹאֲחִיהֶם הַיְהוּדִים –
 הָאוֹיֵב מוֹכִיל אֶת יוֹשְׁבֵי
 הַגָּטוֹ לְחֹצֵר בֵּית הַכְּנֶסֶת הַיֵּשֶׁן

היכן שהזקן שבזקני היהודים
מצוה לחשוף את החלטתו:
מיהם עשרת הרוגי מלכות?
מי יחיה, ומי ימות?

בצעדו צעד אחד קדימה,
ללא מורא נכר,
כלו אומר כבוד,
הזקן שבזקני היהודים
מכריז בתקף:
לאף אחד מאתנו
לא מגיע
יותר מאשר לאחרים
לחיות או למות.
הוא ממתין רגע,
רגע ארוך,
כאלו רוצה
להוסיף
הסבר,
אך נמלך;
הוא שב צעד אחורה
וכבר מקו
בחברים ובבעלי ברית.

ההתאכזב האויב?
לא נתן לומר.
הוא סורק במבט מנמנם
את תושבי
הגטו; זקנים עם נערים,
מלמדים ושאינם,
גברים ונשים,
ילדים ומוריהם,
כלם כאן.
המרצה האויב
שאיש לא נעדר?
לא נתן לומר.
הוא מביט בקרבנותיו

ואומר

בפשוטות

ובקר:

בעוד שעה,

בדיוק עוד שעה,

כלכם תהיו

בין המתים.

וכל היהודים,

בתנועה אחידה,

פונים אל עבר רבם

כמבקשים אשור:

האם זה אמת?

אולי רק חלום?

חלום בלהות? פארסה?

חלקם בוכים,

אחרים מחיכים,

בוהים לתוך הריק.

הבה נתכונן

אומר הרב.

הוא לא אומר

למה להתכונן;

כלם יודעים.

הבה נאמר את הודוי,

כלנו יחד,

אומר הרב,

ולאחר מכן

שמע ישראל,

כלנו יחד,

הבה נשמיע תחנונתנו לפני ארון הכל.

שָׁמָא אֵינוּ יוֹדָע

מָה מִתְרַחֵשׁ כָּאן בְּתַחֲתוֹנִים.

לְכוּ

יְדִידֵי,

אֲחֵי,

הֲבֵה נָשִׁיר

בְּקוֹל,

בְּקוֹלֵי קוֹלוֹת,
הַנִּשְׁמָע קוֹלִי?
אָנוּ נָשִׁיר בְּקוֹל כַּה רָם
שְׁשִׁירָנוּ יִמְלֵא
שָׁמַיִם וָאָרֶץ...
חֶלְקֶם מִבֵּיטִים בּוֹ
אֵךְ לֹא מִבֵּינֵינוּ;
אֲחֵרִים מִבֵּינֵינוּ
אֵךְ לֹא מֵעֵזִים
לְהִתְבּוֹגֵן בּוֹ;
יִשְׁנֶם אֱלֹהֵי הַמִּשְׁתַּוְּמָמִים:
לְשִׁיר?
הָרַב,
אֶתְּהָ רוֹצֵה שְׁנִשְׁרִי?
כָּאֵן? עֲכָשׂוּ?
כֵּן! עֲכָשׂוּ!
פּוֹקֵד הָרַב.
אֲנִי רוֹצֵה שְׁתִּשְׁרִי עֲכָשׂוּ!
אֲלֹמֵד אֶתְכֶם
שִׁיר,
נְגוּן
שְׁלֹמֵדֵתִי הַיּוֹם –
נְגוּן שְׁנוּעֵד
לַיּוֹם הַזֶּה!
וְהוּא מִתְחִיל לְלַמֵּדֶם
אֶת הַנְּגוּן
שֶׁהִבְעֵשׂוּט,
שֶׁר עֲבוּרוֹ,
לִפְנֵי כַּמָּה שָׁעוֹת,
בְּלֶהֱט נוֹאֵשׁ.

וּפְתֹאֵוִם
הָרַב שָׁם לֵב,
בְּשִׁמְחָה מֵהוֹלָה בְּעֵצֶב,
שְׁקֵהֲלָתוֹ,
שָׁלוֹ,
גְּדוּלָה מִמָּה שְׁחָשַׁב.

מְכַל כְּנֵפֹת הָאָרֶץ
הַתְּקַבְּצוּ יְהוּדִים
וְהַצְטַרְפוּ אֵלֶיהָ.
מִבְּבֶל
וּסְפָרַד,
מִפְּרוּבְנָס
וּמְרוֹקוֹ,
עֲזְבוּ אֶת הַתְּלִמּוּד
לְבוֹא הֵנָּה;
עֲזְבוּ אֶת הַתּוֹסְפוֹת,
לְבוֹא הֵנָּה;
עֲזְבוּ אֶת עֲבָרֵם
וְאֶת תְּפֹאֲרֵתֵם
כְּדֵי לִהְיוֹת כְּאֵן,
לִהְיוֹת נֹכְחִים
בְּטִלְטְלָה הִיסְטוֹרִית זוֹ.
הֵם עֲזְבוּ אֶת
מְקוֹם מְנוּחָתָם
לְבוֹא לְתוֹךְ הַגִּטּוֹ הַזֶּה
לְשִׁיר וְלַחֲלֵם
עִם הַיְהוּדִים הַלְלוּ
הַהוֹלְכִים אֶל מוֹתָם.
רַבִּי עַקִּיבָא וְתַלְמִידָיו,
בֶּר כּוֹכְבָא וְלוֹחֲמִיו,
הַחֲכָמִים
וְהַמּוֹרְדִים,
הַקְּבָעֲנִים וְהַנְּסִיכִים,
הָאָרִי הַקְּדוֹשׁ וְגוֹרִיו,
הַמַּגִּיד וְחַסִּידָיו,
וְהַגָּאוֹן מוּיְלָנָה,
מוֹזֵר,
הוּא שֶׁר,
הַגָּאוֹן מוּיְלָנָה
שֶׁר אֶת נִגּוֹן הַבְּעֵשׂ"ט,
כְּפִי שְׁעוֹשָׂה כָּל הַקְּהֵלָה,
כְּפִי שְׁעוֹשָׂה הַבְּעֵשׂ"ט עֲצָמוֹ,
תוֹךְ שֶׁהוּא בּוֹכָה

וְרוֹקֵד,
וְחוֹגֵג
אֶת נְאֻמֵּנוֹתֶם שֶׁל הַיְהוּדִים
לְעַמּוֹ
וּלְשִׁירוֹ.

הָאוֹיֵב מֵתְחִיל בְּטַבַּח,
אֵךְ הַנְּגוּז חוֹמֵק מִמְּנוֹ;
הַשׁוֹחֵט שׁוֹחֵט,
וְאוֹלֵם קָרְבָּנוֹתָיו,
רָגַע לְפָנָי מוֹתֵם,
כּוֹסְפִים לְחַיֵּי נְצַח,
וְזוֹכִים לָהֶם
בְּנִגְוֹנָם,
שֶׁלֹּא יָכוֹל לְהַחֲלִשׁ,
וְלָמוֹת:
הַנְּגוּז מִמְּשִׁדָּה
וְנִמְשִׁדָּה,
עַד קֵץ הַיָּמִין
וּמַעְבָּר.

על אודות האומנות המלווה

טליה פרי היא אומנית צעירה, בוגרת לימודי תואר ראשון במדרשה לאומנות בבית ברל (a.f.ed.b) ובית הספר הגבוה לאומנות "פרדס", גבעת וושינגטון (2020). גדלה ביישוב תקוע, כיום חיה ויוצרת בירושלים. פרי עוסקת בציור, צילום ומיצב. היא שותפה בהקמת הגלריה השיתופית "תפוז" בבית אליאנס בירושלים והשתתפה בשורה של תערוכות, ביניהן תערוכת יוצאים לאור ביפו (2020), פסטיבל אאוטליין בירושלים (2021) והביאנלה של ירושלים (2021).

בעבודותיה של פרי מצאנו חיבור מיוחד לטבע הארץ-ישראלי ולנופיו, כמו גם התייחסות למרחב התרבותי והחברתי המקומי, על רובדיהם המטפוריים ואף המיתיים: השועל נושא בהוויתו סיפור על גלות וגאולה, סוכת המציל הסגורה מכריזה הכרזה כמורת-יאולוגית כי "אין שירותי הצלה". פרי יוצרת מתוך המתח שבין הגשמי לרוחני, היומיומי לנשגב. היא מחברת בין פרקטיקות ודימויים שגורים הלקוחים מהמציאות הישראלית היומיומית העכשווית ובין פרקטיקות אמוניות ודימויים הלקוחים מן המקורות, המדרש והמשלים החסידיים. עבודותיה מתמקדות בציור במדיומים שונים: ציורי קיר, הדפסים, עבודות מיצב ושיתופי פעולה עם אומנים משדות אחרים.

מדברי האומנית:

"במרחב האומנות אני מחויבת לשאול אך אינני מחויבת לתת תשובה. כך שעצם שאילת השאלה נותנת תוקף למשאלות פנימיות, ואולי זאת כבר התשובה עצמה. הציור כפעולה מקביל עבורי לפעולת החיפוש אחר משמעות בחיי. כאשר אני מגלה שעוד לא מצאתי אותה בדימוי, אני ממשיכה לחפש ולפענח אותה דרך הצבע. למרות המחשבה שאני מודעת לפעולותיי אני נפעמת לגלות כל פעם מחדש כמה קורה מעצמו כאשר אני יוצרת, וכמה גדול הסיפוק שיש בחוסר השליטה, בחוויית המקריות ובהמתנה לכיוון יד הגורל. כמו היחס שלי לפעולה הציורית ולאומנות, גם העבודות שלי מבקשות לגעת ברגעים בהם הגבול דק בין המעשה האקטיבי במציאות בהווה, לבין החלומות, המשאלות והציפייה לנס והתערבות אלוקית. בעבודותיי אני מחפשת סימני דרך כיצד רגעים יומיומיים הופכים לבעלי משמעות במרחבי הזמן [...]. כל

דימוי הופך לסימן דרך ומקביל עבורי לפעולת החיפוש אחר
הנסתר המתרחש ברבדים נוספים, בסביבה הקרובה אליי ובחברה
הישראלית בכלל".

